

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadintavaiheen kehittäminen hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnossa

Tarja Huttunen

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman
(HOKS) laadintavaiheen kehittäminen hius- ja
kauneudenhoitoalan perustutkinnossa**

Tarja Huttunen
Kosmetiikka-asiantuntijuuden
johtaminen ja kehittäminen
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2020

Tarja Huttunen

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadinnan kehittäminen

Vuosi 2020 Sivumäärä 81

Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö liittyi toisen asteen ammatillisen koulutuksen kehittämiseen. Aiheen on henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadinnan kehittäminen hius- ja kauneudenhoitoalalla toisen asteen oppilaitoksessa. Ammatillinen koulutus ja sen rahoitus uudistettiin kokonaisuudessaan vuoden 2018 alussa. Raportissa kuvataan ensin ammatillisen koulutuksen murrosta ja ne keskeisimmät lakimuutokset, jotka vaikuttavat koulutuspalvelujen tuottamiseen. Seuraavaksi edettiin keskeisiin käsitteisiin avaamiseen: henkilökohtaistamiseen, mikä on ammatillisen koulutuksen uudistamisen ydin sekä digitalisaatioon, mikä mahdollistaa oppimisen yksilöittämisen ja monimuotoisuuden. Viitekehyksessä kuvattiin teoriataustaa, palveluliiketoiminnan, ohjauksen ja oppimisen teorioita, johon tutkimus- ja kehittämistoiminta nojasi. Myös uudistettu hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto on kuvattu osaamisaloittain. Perustutkinto uudistettiin yhdeksi tutkinnoksi ja vastaamaan paremmin työelämän tarpeita.

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä oli tarkoitus selvittää, missä vaiheessa uudesta laajasta tutkinnosta tehdään osaamisalan valinta, vaikuttavatko perinteiset osaamisalat valinnaisuuksien tarjontaan ja mitä valmiuksia ja mahdollisuuksia opiskelijoilla on tehdä valinnaisuuksia. Tarkoitus oli myös selvittää kehittämistyön pohjaksi, mitä haasteita opiskelun alussa olevassa HOKS-laadinta vaiheessa on sekä mitä ideoita prosessissa toimivilla olisi sen kehittämiseksi?

Empiria osassa kuvataan anonyymisti toisen asteen oppilaitos, jonka opettajia haastateltiin teemahaastattelulla. Hius- ja kauneudenhoitoalan opiskelijoille lähetettiin verkkokysely. Tutkimus oli monimenetelmäinen, siinä käytettiin dokumenttianalyysiä opetushallituksen ja organisaation aineistosta, teemahaastattelua opettajille ja verkkokyselyä opiskelijoille. Keskeisimmät tulokset olivat, että aikuisopiskelijoilla on paremmat valmiudet tehdä valintoja kuin nuorilla. Nuoret kokivat HOKS-laadinnan hyödyllisemmäksi kuin aikuiset. Opiskelijoilla on hyvät mahdollisuudet tehdä valintoja ja perinteiset osaamisalat eivät ohjaa enää valinnaisuutta. Maahanmuuttajaopiskelijoille valinnaisuuksien tekeminen on haasteellista puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Kehitystyössä kerättiin ideoita opettajilta ja opiskelijoilta ja niiden koosteena syntyi malli digitaalisesta opintojen tutustumistyökalusta opiskelijoille Thinglink-alustalle. Sen avulla opiskelijat voivat tutustua osaamisaloihin ja opintoihin ennen HOKS-laadintaa ja parantaa valmiuksiaan tehdä valintoja. Jatkokehittämisehdotuksena on tuottaa sisältö kaikista tutkinnon opinnoista yhteistoiminnallisesti. Työkalusta voisi jatkossa kehittää myös käyttöliittymä, ”OPSAPP”, joka olisi eri aloilla hyödynnettävissä oleva työkalu tutkinnonperusteiden tutustumiseen ennen opiskelua ja sen aikana.

Asiasanat: Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto, henkilökohtaistaminen, digitalisaatio, yhteiskehittäminen, digitaalinen visuaalinen työkalu,

Tarja Huttunen

Developing the personal competence development plan (PCDP)

Year	2020	Pages	81
------	------	-------	----

This study focuses on developing upper secondary vocational education. Vocational education and its funding were fully reformed in the beginning of (year) 2018. The report first describes the turning point of vocational education and the key changes in law that affect producing education services. Key concepts such as personalization, core of vocational training and digitalization, which enables unique learning and diversity, are then discussed. The frame of reference describes the theory background, service business in addition to guidance and learning theories in which the research and development activity was leaning.

The upper secondary education of hair and beauty care has been reformed as one educational program in order to better respond to the needs in the working life. In this study, the purpose was to sort out the point in which the competence area is chosen in this new wide educational program. The thesis also studied what kind of readiness and possibilities the students have when it comes to making choices in education, as well as to sort out what kind of challenges there are in the beginning of studies when making the personal competence development plan (PCDP).

In the empirical section, an upper secondary vocational institution is described anonymously, whose teachers were interviewed and the students answered to an enquiry. The study used multiple methods, (there were) document analysis, theme interview and web enquiry were utilized.

The key results were that adult students have better readiness to make choices than younger ones. Young students found that making the PCDP was more useful when compared to adult students. In general, students have good readiness to make choices and the traditional professional options do not direct the electivity anymore. For immigrant students, choosing elective studies is challenging due to poor language skills.

The study gathered ideas from teachers and students, and those put together created a model of a digital tool for familiarizing students in the studies on the Thinglink-platform. This makes it possible for the students to familiarize themselves in the education programs and studies before making their PCDP. It also improves their readiness to make choices.

Further developing suggestion is to produce content of all the educational programs as whole. The tool could be developed into user interface, "OPSAPP", which could be used in various education programs to familiarize students into studying before and during the studies.

Key words: upper secondary qualification in hair and beauty care, personalization, digitalization, co-creation, digital visual tool.

Sisälllys

1	Johdanto	6
2	Ammatillisen koulutuksen lakimuutokset	8
2.1	Ammatillisen koulutusjärjestelmän toimijat Suomessa	9
2.2	Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto	11
2.3	Henkilökohtaistaminen	12
2.4	Digitaalisatio ilmiönä	14
3	Hyvällä ohjauspalveluilla parempiin oppimistuloksiin	18
3.1	Ammatillinen koulutus on koulutuspalvelua	19
3.2	Palveluliiketoiminnan teoria	20
3.3	Palvelukokemus syntyy ohjauksessa	23
3.4	Konstruktiivinen oppimiskäsitys	24
4	Tutkimuksellinen kehittämistyö	26
4.1	Tutkimusasetelma	27
4.2	Analysia organisaation dokumenteista	31
4.3	Teemahaastattelut opettajille	32
4.3.1	Teemahaastattelun toteuttaminen	34
4.4	Verkkokysely opiskelijoille	36
4.4.1	Verkkokyselyn suunnittelu	37
4.4.2	Verkkokysely toteuttaminen	38
5	Tulokset	39
5.1	Teemahaastattelujen tulokset teemoittain	39
5.2	Verkkokyselyn kysymykset ja vastaukset	48
6	Johtopäätökset	60
6.1	HOKS-laadinnan kehittäminen	61
6.2	Käänteinen oppinen ja digitaalinen THINGLINK-työkalu	63
6.3	Jatkokehittäminen	67
7	Pohdinta	68

1 Johdanto

Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö liittyy toisen asteen ammatillisen koulutuksen kehittämiseen. Aikaisempina vuosikymmeninä koululaitoksiin tulevat opiskelijat valittiin suoraan valmiiksi räätälöityihin opinto-ohjelmiin ja valinnaisuutta opinto-ohjelmissa ei ollut paljonkaan tarjolla. Kaikki opiskelijat kulkivat saman koulutusputken läpi tullessaan valituksi johonkin koulutusohjelmaan. (Laukia 2015.)

Kaikki julkiset palvelut ovat nykyään suurten haasteiden edessä ja niiden odotetaan tuottavan parempaa palvelua pienemmillä resursseilla (Kurronen 2015, 29.) Julkiset palveluorganisaatiot, joita myös koulutusorganisaatiot edustavat, ovat olleet vielä 1980-luvulle asti hyvin byrokraattisia julkisen vallan käyttäjiä ja käyttäjillä ei ollut vaikutusvaltaa saamaansa palveluun (Jyrämä 2015, 173). Ammatillisen koulutuksen uudistuksen vuoksi koulutusorganisaatiot ovat joutuneet yhdistämään voimavarojaan pienenevien opiskelijamäärien ja uuden rahoitusjärjestelmän tullessa käyttöön. Kilpailu pienenevistä opiskelijavirroista sekä digitalisaation muuttaessa oppimisen verkkoon kaikkien saataville, muuttavat liiketoimintalogiikan tuotokeskeisestä kohti asiakas- ja opiskelijakeskeistä palvelulogiikkaa.

Useita ammatillisia tutkintoja on uudistettu vastaamaan paremmin työelämän tarpeita. Myös hiusalan perustutkinnon perusteet uudistuivat 1.8.2018, jolloin hiusalan perustutkinto yhdistyi kauneudenhoitoalan perustutkinnon kanssa yhdeksi tutkinnoksi, **hius- ja kauneusalan perustutkinnoksi**. Uuteen tutkintoon kuuluu neljä osaamisalaa: ihon hoidon osaamisala, hius- ja kauneudenhoidon neuvonnan osaamisala, kampaajatyön osaamisala ja parturityön osaamisala. Tutkintonimikkeet edellisille ovat kosmetologi, kosmetiikkaneuvoja, kampaaja ja parturi. Muutoksena aikaisempiin tutkinnonperusteisiin pakollisten tutkinnonosien määrä vähentyi ja valinnaisten tutkinnonosion määrä lisääntyi merkittävästi, jolloin opiskelijalle on tullut enemmän valinnaisuuden mahdollisuuksia tutkinnon rakentamisessa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjän eli koulutusorganisaation tehtävänä on tehdä opetussuunnitelman perusteista koulutuksen toteutussuunnitelma. Toteutussuunnitelmasta ilmenee mitä osaamisaloja ja valinnaisia opintoja koulutusorganisaatiossa on tarjolla ja miten ne on suunniteltu toteutettavaksi. Opiskelija suunnittelee opintojen alussa yhdessä koulutuksen järjestäjän nimeämän henkilön kanssa oman osaamisensa kehittämisen suunnitelman (HOKS), jossa huomioidaan aikaisemmin hankittu osaaminen, erityisen tuen tarve ja oppimisvalmiudet sekä suunnitellaan osaamisen hankkiminen ja sen osoittaminen eli näytöt. Henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa päivitetään opintojen aikana erilaisten tarpeiden ja elämäntilanteiden muutoksien vuoksi (LAK 531/2017).

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä on tarkoitus selvittää, kuinka uudesta laajasta tutkinnosta tehdään osaamisalan valinta, ja mitä haasteita opiskelun alussa olevassa HOKS-laadinta vaiheessa on. Hyvien, onnistuneiden ja perusteltujen opintojen valintojen tekeminen edellyttää opiskelijalta tutkinnonperusteiden, laajuuksien ja ammattitaitovaatimusten tuntemusta sekä onnistunutta opiskelijan ja opettajan välistä ohjauskeskustelua. Onko opiskelijalla mahdollisuus todelliseen valinnaisuuteen, ohjaavatko perinteiset ammattien jaot ja näkemykset osaamisaloista opintojen tarjontaa ja estävätkö organisaation kulttuuri ja käytännöt koulutuksen järjestämisestä opintojen valinnaisuutta? Onko opiskelijalla aito mahdollisuus valita opintoja, ja suunnitella ja koota tutkinto omilla toiveillaan? Näistä kysymyksistä koostuu tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tutkimusasetelma.

Opintojen alussa tutkinnonperusteiden laajuus, runsas valinnaisuuden mahdollisuus ja ohjausresurssien vähyys, tuovat haasteita aloittavalle opiskelijalle tehdä valintoja itsenäisesti. Myös tutkinnonperusteiden pitkä asiakirjamuoto ei houkuttele opiskelijaa lukemaan pitkäjänteisesti tutkinnonperusteita. Tämän kehittämistyön tarkoitus kartoittaa HOKS-laadintavaiheen haasteita ja esittää toimintatapoja tai työkaluja HOKS-laadintavaiheen parantamiseksi parempien opintopolkujen saavuttamiseksi ja kustannustehokkuuden säilyttämiseksi sekä kehittää hius- ja kauneudenhoitoalalle työkaluja henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadinnan parantamiseksi.

Tutkimuksellisessa osassa on hyödynnetty Suomessa erään ammatillisen oppilaitoksen hius- ja kauneudenhoitoalaa. Uutta tutkittavaa aineistoa on kerätty HOKS-laadintavaiheen ilmiöstä. Tässä työssä HOKS-laadinnalla tarkoitetaan noin tunnin mittaista ohjauskeskustelua ja osaamisen kehittämissuunnitelman laatimista huomioiden opiskelijan aikaisemmat opinnot ja osaaminen. Kokemusta ja tietoa HOKS-laadinnasta on kerätty opettajilta puolistrukturoidun teemahaastattelun muodossa ja varsinainen tutkimuksellinen osa on ollut opiskelijoille suunnattu verkkokysely.

Teemahaastattelu menetelmänä on sopiva ilmiön tutkimiseen. Verkkokysely, on taas nopea ja edullinen menetelmä kerätä tietoa isolta opiskelijajoukolta. Verkkokyselyssä kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia HOKS-laadintakeskustelusta, jota voidaan pitää tärkeänä tukipalveluna ennen varsinaisen koulutuspalvelun tuottamista. Samoin pyrittiin mittamaan opiskelijan kokemaa HOKS-laadinnan hyötyä ja arvoa omien tavoitteiden saavuttamisessa. Opiskelijoilta kerättiin myös tietoa siitä, millä opiskelutavoilla he oppivat mielestään parhaiten. Opiskelijoilta kerättiin myös kehittämisideoita asiakaslähtöisen HOKS-laadintakeskustelun eli ohjauspalvelun kehittämiseksi opiskelijälähtöisesti.

Raportissa kuvataan ensin ammatillisen koulutuksen murros ja keskeisimmät lakimuutokset, jotka vaikuttavat koulutuspalvelujen tuottamiseen. Seuraavaksi edetään keskeisiin käsitteisiin ja teoriataustaan, johon tutkimus- ja kehittämistoiminta nojaa.

Empiria osassa kuvataan anonyymisti yhteistyökumppani ja käytetyt tiedonkeruumenetelmät perusteluineen, tutkimuksen tulokset sekä niistä johdetut kehittämisehdotukset. Tuloksissa esitetään digitaalisen työkalun malli, jonka jatkokehittelyä organisaatiossa voi halutessaan jatkaa. Pohdinnassa keskitytään kehittämistyön arviointiin ja jatkokehittämisehdotusten kuvaamiseen.

2 Ammatillisen koulutuksen lakimuutokset

Taulukkoon 1 on kerätty keskeisimmät ammatillista koulutusta koskevat lakimuutokset, asetukset ja opetushallituksen määräykset.

Laki voimaan	Laki säädettiin/ tunniste	Lain keskeinen muutos
1.8.2015	3.10.2014	Tutkinnot osaamisperusteiseksi, ECVET-järjestelmä
1.1.2018	11.8.2017 Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017	Rahoitusperusteiden muutos
1.8.2018	Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, 5:44-49§ Valtioneuvoston asetus 673/2017, 3:9§ Hallituksen esitys 39/2017 Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen määräys OPH-501-2018	Kaikille tehdään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma HOKS, jossa mukana osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menetelmät ja erityisen tuen tarpeen huomiointi sekä näyttö.
1.8.2018 korjaus 1.9.2019	11.8.2017 OPH-2532-2017	Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto yhdeksi tutkinnoksi.

Taulukko 1: Keskeisimmät ammatillisen koulutuksen laki- ja asetusmuutokset

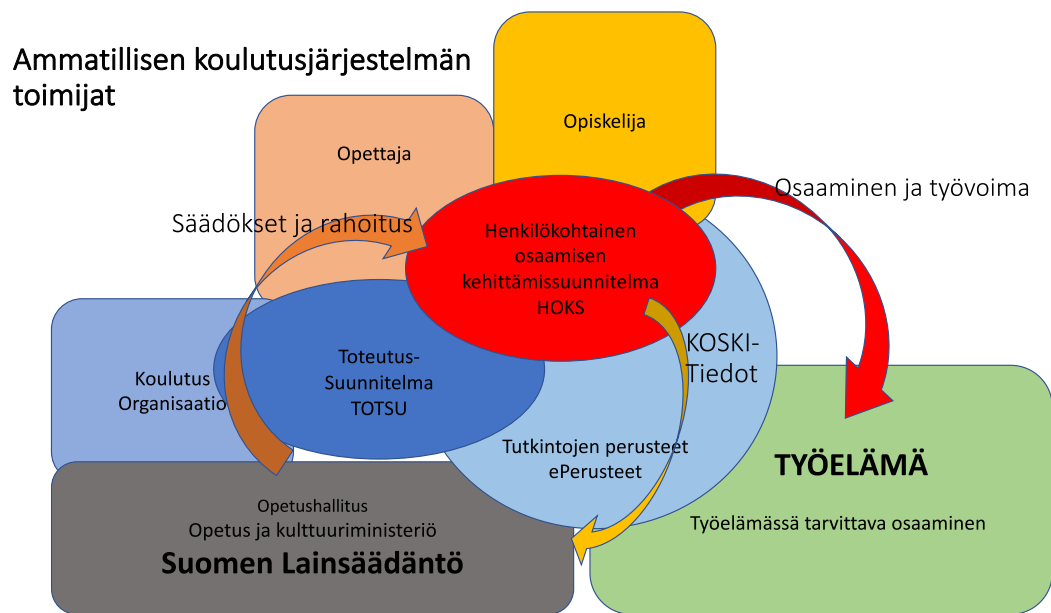
Ammatillinen koulutus koki suuren muutoksen, kun Valtioneuvosto vahvisti koulutuksen ja tutkimuksen kehityssuunnitelmassaan 2011-2016 tutkintojen mitoitussuhteisuuden muutettavaksi ECVET-siirtojärjestelmä suositusten mukaisesti **osaamisperusteiseksi**, millä tarkoitetaan koulutuksen toteuttamista niin, että opiskelija etenee oman osaamisensa lähtötasoon suhteutettuna henkilökohtaista opin polkua pitkin ja kaikki jo olemassa oleva osaaminen tunnistetaan ja kaikki tutkintoon kelpaava tunnustetaan. Opetusta ja ohjausta tarjotaan osaamisen täydentämiseen tutkinnon osaamistavoitteita vastaajaksi. (Juujärvi & Sinervo & Nummela, 2019; OPH 2015a; OPH 2015b.)

Muutoksella haluttiin pois oppiainelähtöisestä mallista kohti työelämälähtöistä ja osaamisperusteista tapaan jäsentää ammattiopintoja, jonka avulla yhteistyö ja vuoropuhelu työelämän kanssa on helpompaa. (Laukia & Isacsson & Mäki & Teräs, 2015; OPH 2015a; OPH 2015b.) Muutoksen tavoitteena oli lisätä koulutuksen tehokkuutta ja laatua oppimistulosten merkitystä korostaen sekä siirtää koulutuksessa huomiota oppimistuloksiin ja suuntautua opetuskeskeisyydestä **oppimiskeskeisyyteen** sekä halu vahvistaa **opiskelijakeskeisyyttä**. Osaamisperusteisuuteen siirtymisellä haluttiin helpottaa myös valinnaisuutta, joustavuutta ja **yksilöllisten opintopolkujen rakentamista**. Oppimisympäristöjen monipuolistuminen ja työpaikoilla tapahtuva opiskelu mahdollistaa uudistamisen. Uudistuksella haluttiin poistaa päällekkäistä koulutusta ja nopeuttaa tutkinnon saamista sekä siirtymistä työelämään. Muutoksen jälkeen tutkintojen kansainvälinen vertailu tai tunnustaminen tuli mahdolliseksi. (OPH 2015a; OPH 2015b.)

Myös ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä on uudistettu kokonaisuudessaan vuoden 2018 alussa. Uudistuksen tavoitteena on lisätä toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjän rahoituksessa. Rahoituksen painopiste on siirtynyt merkittävästi aikaansaatuja **suorituksia** ja **koulutuksen vaikuttavuutta painottavaksi**. Rahoitus ei määräydy enää toteutuneiden kustannusten mukaan, vaan valtionrahoituksen kokonaismäärä perustuu valtion talousarvioon eli ammatillisen koulutukseen määrärahaan. Rahoitus jakautuu **perusrahoitukseen**, joka määräytyy opiskelijavuosimäärän perusteella, mihin vaikuttaa vielä edeltävänä vuonna toteutuneet opiskelijavuodet ja niiden painokerroin sekä **suoritusrahoitukseen ja vaikuttavuusrahoitukseen** (Lahtinen & Lankinen 2020, 455-456.)

2.1 Ammatillisen koulutusjärjestelmän toimijat Suomessa

Kuvio 1. kuvaa ammatillisen koulutuksen toimijoita yleisellä tasolla. Koulutuksen perusta on Suomen lainsäädännössä, minkä valmistelu on **Opetus- ja kulttuuriministeriön** vastuualueelle kuuluvaa työtä. Suomen lait vahvistetaan eduskunnassa. **Opetushallitus**, jota tässä työssä lyhennetään OPH, on lainsäädäntöä toimeenpaneva asiantuntijavirasto, joka vastaa opetustoimintaa koskevista asioista. OPH ohjaa ja kehittää koulutusta ja laatii mm. opetussuunnitelmien ja ammatillisten tutkintojen perusteet. OPH kehittää koulutusta ja sen tuloksellisuutta yhteistyössä **koulutusorganisaatioiden** ja muiden sidosryhmien kanssa sekä edistää kansainvälistymistä. OPH:n organisaatio on jaettu useaan päätoimintoon ja ammatillinen osaaminen kuuluu Oppiminen ja kansainvälistyminen- päätoiminnon alaisuuteen. (Opetushallitus.fi.)

Kuvio 1. Ammatillisen koulutusjärjestelmän toimijat Suomessa

OPH tuottaa koulutuksenjärjestäjille määräyksiä, ohjeistuksia ja yhteistä oppimateriaalia sekä työkaluja koulutuksen järjestämisen tueksi. Yksi palveluista on sähköinen **ePerusteet-palvelu**, josta löytyy kaikkien tutkinnonperusteiden ammattitaitovaatimukset, tutkintojen valinnaisuuksien mahdollisuudet ja arviointitasokuvaukset. ePerusteet ovat löydettävissä OPH:n sivuilta ja ne ovat teksti- sekä taulukkomuotoista informaatiota hyperlinkitettyinä. Opetushallitus on tuottanut myös **osaan.fi** sähköisen palvelun, jonka kautta opiskelija voi tunnistaa ja arvioida osaamistaan haluamansa tutkinnonperusteiden pohjalta. Toinen tärkeä sähköinen palvelu on **ohjaan.fi** ja se on hyvä työkalu työpaikalla tapahtuvan koulutuksen toteuttamisessa. Opetushallitus on luonut myös **KOSKI**-järjestelmän, minkä avulla kaikkien koulutustiedot kootaan yhteen rekisteriin. KOSKI-järjestelmän avulla nykyiset opiskelijan opiskelutiedot siirtyvät opetushallituksen rekistereihin ja sitä kautta koulutusorganisaatiot saavat rahoituksensa.

Ammatilliset koulutusorganisaatiot laativat ePerusteiden pohjalta järjestämistään tutkinnoista **toteuttamissuunnitelmat (TOTSU)**, joissa kuvataan, miten koulutuksenjärjestäjä on suunnitellut kyseistä tutkintoa järjestettävän. Koulutuksenjärjestäjä myös päättää, mitä valinnaisia opintoja oppilaitoksessa tarjotaan. Toteuttamissuunnitelman ja yksilöllisten polkujen suunnittelua varten Opetushallitus on tuottanut myös **sähköisen AMOSAA-työkalun**, jonka avulla koulutuksen järjestävä voi laatia tutkintojen toteuttamissuunnitelmia ja opintojen **tarjottimia** tutkinnonperusteiden pohjalta opetustyön organisoinnin avuksi. (Opetushallitus.fi)

Kaikki koulutuksenjärjestäjät eivät tarjoa kaikkien osaamisalojen koulutusta tai kaikkia valinnaisia opintoja, sillä esimerkiksi uuden osaamisalan koulutuksen järjestäminen on taloudellisia resursseja vaativia. Opintoja voidaan suorittaa ja osaamista hankkia monella tapaa monimuotoisesti verkko-opintoina, lähiopintoina oppilaitoksissa, työpaikalla tapahtuvana oppimisena joko koulutussopimuksella tai oppisopimuksella. Erilaiset oppimisympäristöt mahdollistavat hyvin henkilökohtaiset tavat ja aikataulun suorittaa tutkintoja.

Työelämän, yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa yhdenmukaisten koulutuspolkujen osuus vähenee, vaikka suurin osa nuorista etenee koulutusjärjestelmässä perinteisten opintotarjottimien ja vaiheiden mukaisesti. Tavoitteena on myös valinnaisuuden mahdollistaminen tutkintojen muodostumissäännöksiä avulla. Valinnaisuudella vastataan saman tutkinnon sisällä mahdollisuudet eri tavoin suuntautuneisiin ja osin hyvinkin erikoistuneisiin osaamistarpeisiin. Valinnaisuuden lisääntyessä tulee huolehtia siitä, että valinnaisuus ei vähennä tutkintojen tuottamaa ammattipätevyyttä. (Opetushallitus 2015.)

2.2 Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto

Hius- ja kauneusalan kaksi perinteistä perustutkintoa hiusalan perustutkinto ja kauneudenhoitoalan perustutkinto on yhdistetty yhdeksi **hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnoksi** ja yhden tutkintonimikkeen alle on määritetty **neljä osaamisalaa** sekä paljon valinnaisia opintoja. Osaamisala ja valinnaisten opintojen valinta tehdään **henkilökohtaistamisprosessissa**.

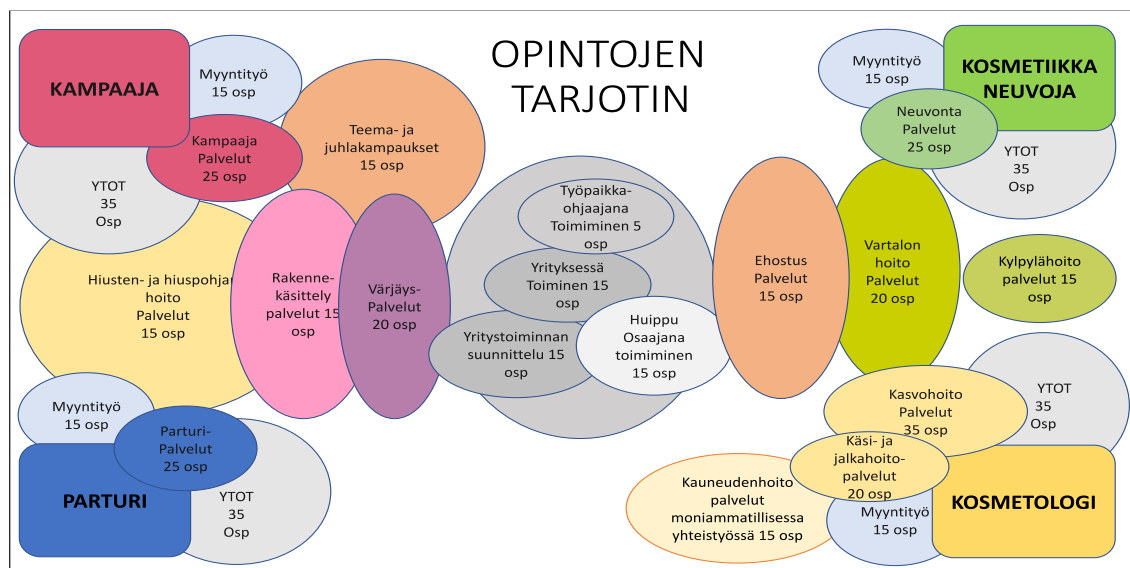

Kuvio 2. Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnon tutkintonimikkeet

Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto tutkinnonperusteet 180 osaamispistettä otettiin käyttöön 1.8.2018 ja pienin korjauksin tarkennettuna 1.9.2019. Keskeiset muutokset kaikissa

uusissa tutkinnonperusteissa ovat, että nyt kaikkiin **tutkintoon kuuluu yhteiset opinnot**, jotka ovat laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Nyt myös **eri-ikäiset opiskelijat** opiskelevat usein samoissa ryhmissä ja samoin tutkinnonperustein. 1.8.2018 käyttöön otettu ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö määrää, että jokaisen opiskelijan opinnot **henkilökohtaistetaan**.

Tutkintorakenne sisältää entiseen tutkintorakenteeseen verrattuna **vähemmän pakollisia opintoja ja enemmän valinnaisia opintoja**, jotka erotellaan valinnaiset **tutkinnon osat 1 ja valinnaiset tutkinnon osat 2 tarjottimiksi**. Nämä valinnaisina tarjottavien opintojen tarjottimet **eivät ole** kaikille osaamisaloille samanlaisia, sillä valinnaiset tutkinnon osat 1 ovat aina jokaista osaamisalaa parhaiten täydentäviä opintoja ja valinnaiset tutkinnon osat 2 ovat täydentävät opintoja, mutta ovat jo kauempana perusosaamisesta. Opiskelija voi sisällyttää tutkintoonsa myös 5-15 osaamispistettä toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta ja ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja 5-15 osaamispistettä, yhteisten tutkinnonosien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja 1-25 osaamispistettä. (OPH-2532-2017.) Tutkinnonperusteiden sähköinen linkki ohjaa Oph:n tiedostoon [hius- ja kauneudenhoitoalan eperusteisiin](#).

Kuvio 3. Hius- ja kauneudenhoitoalan pakollisten ja valinnaisten opintojen tarjotin

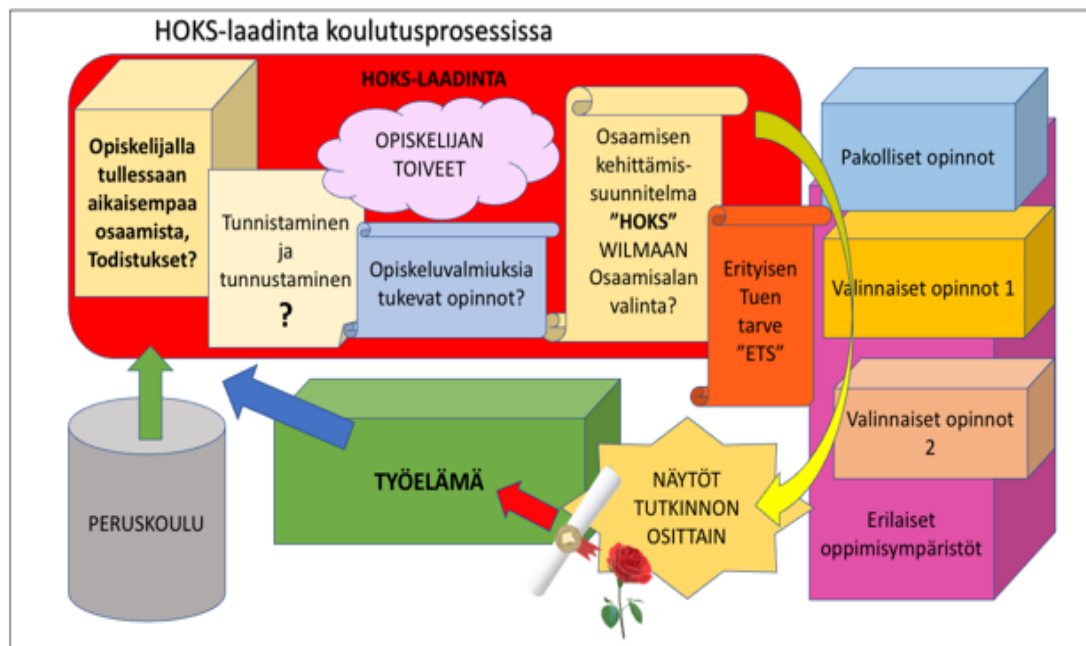
2.3 Henkilökohtaistaminen

Ammatillisen koulutuksen lakimuutos 11.08.2017/531 määrää myös henkilökohtaistamisesta, mikä on ammatillisen koulutuksen uudistamisen eli reformin ydin. Opiskelijoille tehdään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). Yksilölliset opintopolut räätälöidään aiemman osaamisen perusteella. Koulutuksen käytännön järjestämisen kannalta

keskeisin muutos oli, että perinteinen nuorille tarkoitettu tutkintoperusteinen ja aikuisille tarkoitettu näyttötutkintoperusteinen tutkintorakenne yhdistyi yhdeksi tutkinnonperusteeksi ja kaikkiin tutkintoihin tuli osaamisen osoittamistavaksi näyttö. Myös arviointi muuttui, että kolmikantaisesta (opettaja, työnantaja, työntekijä) arviointimenetelmästä, muuttui kahden henkilön suorittamaksi osaamisperusteiseksi arvioinniksi (opettaja ja työelämän edustaja tai koulutuksen järjestäjän nimeämä edustajaksi). (Lahtinen & Lankinen 2020, 57.)

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017, luku 3:9§, on säädetty tarkemmin **henkilökohtaistamisesta**. Käytännössä koulutuksen järjestäjän on luotava sellainen koulutuksen toimintamalli, jossa jokainen yksilö tulee huomioiduksi lähtötilanteensa, oppimisvalmiuksiansa ja tavoitteidensa mukaisesti (Kilja, 2018). Laissa määrätään tiedoista, jotka tulee merkitä henkilökohtaisen osaamisen kehityssuunnitelma-asiakirjaan, jota tässä työssä lyhennetään kirjainyhdistelmäksi HOKS.

Laissa 531/2017, 5:44-49§ määritellään tarkemmin **henkilökohtaistamisesta**. Jokaiselle koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan HOKS. **HOKS-laadinnalla tässä työssä tarkoitetaan opiskelijan kanssa käytävää ohjauskeskustelua**, jossa hänen aikaisempi osaamisensa tunnustetaan ja tunnustetaan sekä prosessia, jossa tehdään päätös, onko ammattitaidon hankkimiselle tarvetta? Jos tarvetta on, niin ammattitaidon hankkimisesta ja osaamisen osoittamisesta tehdään suunnitelma eli **HOKS-asiakirja**. Suunnitelma tehdään oppilaitoksen opiskelijatietojärjestelmään.

Kuvio 4. Henkilökohtaistamisprosessi kulkee läpi koulutuksen

Miksi HOKS-laaditaan?

Opiskelijalle on määräysten mukaan laadittava HOKS, **mutta miksi HOKS laaditaan?** Koulutus on muuttunut aikojen saatossa paljon, entiset identtiset opintopolut ovat historiaa ja jokaisella voi valmistuessaan olla uniikki tutkintotodistus, joka voi koostua erilaisista opinnoista ja valinnoista. Opinnot voidaan myös suorittaa hyvin erilaisin tavoin koulussa, verkossa tai työelämässä.

HOKS on opintojen arjessa toimiva **apuväline opiskelijalle** ja myös alaikäisen opiskelijan huoltajalle. HOKS- asiakirja on nähtävissä sähköisessä muodossa opiskelijarekisterissä ja sen avulla opiskelija voi paremmin hahmottaa opintonsa ja valita häntä kiinnostavia opintoja. HOKS voi vaikuttaa opintoihin sitoutumiseen positiivisesti. HOKS- laadinnassa on myös urasuunnitelma, jonka avulla opiskelija miettii jo opintojen alussa tulevaisuuttaan ja työllistymistään koulutuksen jälkeen. HOKS päivitetään määräajoin, tarvittaessa, valinnaisuuksia tehdessä tai elämäntilanteiden muuttuessa. Päivityksen yhteydessä opiskelija voi antaa palautetta koulutuksen järjestämisestä tai opintojen sujumisesta ja siten HOKS voi toimia myös koulutuksen laadunvarmistuksena ja koulutuksen kehittämisen työkaluna.

Opettajalle HOKS on dokumentti, josta opettaja näkee kyseisen opiskelijan valinnat ja opintojen etenemisen, tuen tarpeet ja näyttösuunnitelmat. Näiden tietojen pohjalta koko koulutuksen ja opetuksen suunnittelu sekä tuen tarpeet opetuksessa on helpompi huomioida. HOKS on **yhteinen työkalu** myös opinto-ohjaajille, YTO-opettajille, erityisopettajille ja muulle koulutusorganisaation opiskelijapalveluissa toimiville toimijoille, jonka avulla opiskelijan opintojen tilannetta voidaan hahmottaa.

2.4 Digitaalisatio ilmiönä

Digiaikaan syntyneistä käytetään nimeä diginatiivi (Piha & Poussa 2012; Toivola & Peura & Humaloja 2017, 98.) Peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen tulevat nuoret ovat käyttäneet digitaalisia laitteita koko elämän ajan ja siksi heille älypuhelin on tärkeä väline, josta voi olla jopa vaikea pysyä erossa.

Tekoäly on päivän trendisana ja se määritellään tietokoneeksi tai tietokoneohjelmaksi, joka kykenee älykkäänä pidettäviin toimintoihin. Tekoäly sanana luo usein pelkoja ja uhkia, sillä pelätään valtaavan ihmisten työt tai pahimmillaan antavan koneille vallan johtaa maailmaa. Alasoinin (2019) mukaan digitalisaatio ja tekoäly vaikuttavat merkittävästi ammattien ja osaamisalojen kehittymiseen. Osa nykyisistä ammateista häviää kokonaan ja tilanne syntyy muuta osaamistarvetta. Tekoälyn hyödyntämisessä eettiset kysymykset ovat nousseet tärkeiksi ja sen käyttö ei saa uhata kenenkään terveyttä, hyvinvointia tai turvallisuutta.

Termi **älykäs palvelu** määritellään teknologiaksi, joka käyttää tekoälyä ja välittää tietoa asiakkaalle. Älykkäillä palveluilla voidaan tarkoittaa tämän päivän digitaalisia sovelluksia, jotka vaikuttavat asiakkaan päätöksiin ja toimintaan. Parhaimmillaan älykkäät palvelut helpottavat käyttäjiensä ongelman ratkaisua ja parantavat heidän hyvinvointiaan. (Ramstad & Hasu 2019.)

Rogers (2016) kirjassaan kiteyttää digitaalisuutta siten, että usein digitaalisuus nähdään vain teknisinä laitteina. Laitteita tärkeämpää on **luoda strategia siitä**, kuinka laitteita hyödynnetään. Opetusalalla tämä tarkoittaa verkkopedagogisia ratkaisuja. Jakamis- ja alustatalous sekä sekä digitaalisen markkinoinnin rooli korostuu palvelualalla. Myös verkostoituminen, digitaaliset vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot nousevat tärkeäksi useammalla ammattialalla.

Digitaaliset laitteet toimivat työn tukena ja apuna, mutta ne eivät saa viedä kaikkea huomiota asiakkaan kohtaamisessa. Palvelualalla digitaitoja tärkeämpänä osaamisena nähdään edelleen ihmisten välinen kohtaaminen ja vuorovaikutustaidot. Ihmiset haluavat edelleen mieluummin olla tekemisissä ihmisten kuin koneiden kanssa ja tämä näkyy selkeästi ikääntyvien ihmisten kanssa toimiessa. He haluavat puhua ja keskustella ja monet palvelutapahtumat voivat olla heille päivän ainoita hetkiä olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Digitaaliset laitteet toimivat apuna erilaisissa työtehtävissä, jolloin digitaaloista on hyötyä. (Leveälähti & Nieminen & Nyyssölä & Suominen & Kotipilvi 2019)

Digitalisaatio opetuslalla ja tulevaisuuden tarpeet

Opetuslala on ollut vuosia vuoksi suuressa muutoksessa. Perinteinen luokkamuotoinen tai luento-opetus on vähentynyt ja erilaiset oppimismenetelmät ja fyysiset sekä virtuaaliset oppimisympäristöt muuttavat opetusta ja oppimista. Digitaalisuus on levinnyt vahvasti jo perusopetukseen, sillä tulevaisuudessa niin työelämässä kuin yhteiskunnassa tarvitaan varmuudella digitaitoja (Lipponen & Rönholm 2016). Digitaalisuus mahdollistaa oppimisessa paremmin yksilöllisen etenemisen ja eriyttämisen. Oppimiskokemus voi olla paljon mielekkäämpää, kun oppija voi edetä oman tasonsa mukaan nopeammin tai hitaammin, tehtävällä on selkeät tavoitteet ja hän saa palautetta edistymisestään. Oppijalta odotetaan keskittymistä tehtävään. (Gerdt & Eskelinen 2018, 93-95.) Jotta digitaalisuuden tehokkaaseen käyttöön päästään, niin opettajien on myös otettava haltuun digitaaliset laitteet ja ymmärrettävä verkkopedagogiikkaa.

Digitalisaatio on muuttanut ammatillista oppimista ja koulutusta. Koramo, Brauer & Jauhola (2018) ovat **DIGAM-selvitystyössään** tutkineet ammatillisen koulutuksen digitalisaation nykytilaa ja sen vaikutuksia ammatillisen osaamisen hankkimiseen ja sen kehitykseen.

Digitalisaation tärkeimpänä pedagogisina mahdollisuuksina nähtiin ajasta ja paikasta riippumaton joustava tapa oppia, opettaa ja ohjata. Opettajien mielestä digitaalisuuden yhtenä keskeisenä etuna mahdollisuudet hyödyntää erilaisia video-, kuva- ja simulaatiosovelluksia niin oppimisessa kuin arvioinnissakin. Etuna koettiin oppimateriaalien uudenlainen saavutettavuus ja laadukkaiden toteutusten tekeminen. Digitalisaatio mahdollistaa entistä yksilöllisemmät opintopolut ja parantaa koulutuksen alueellista saavutettavuutta ja sen avulla voidaan hyödyntää myös muiden koulutuksen järjestäjien koulutustarjontaa. (Koramo ym. 2018.)

DIGAM-selvitystyössä tutkittiin sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön että opiskelijoiden puolelta. Digitalisaatio koettiin **positiivisena ilmiönä**, mutta käytännön linjaukset ja toteutukset vaihtelivat koulutuksen järjestäjien ja eri koulutusalojen kesken. Tuloksien mukaan digitaalinen työvälinekanta on Suomessa hyvällä tasolla. Opetushenkilöstön suurimmiksi haasteina ovat puutteelliset työaikaressurit, asenteet ja organisaatioiden sitoutumattomuus suunnitelmalliseen kehittämistyöhön ja kouluttautumismahdollisuuksiin. Usein teknistä- tai pedagogista tukea ei ole saatavilla omassa organisaatiossa riittävästi. Vertaisoppiminen ja asiantuntijuuden jakaminen arjessa nähtiin hyvänä asiana, mutta haasteena oli hyvien **mallien** ja käytänteiden puuttuminen, vähäinen täydennyskoulutus ja digitaalisten oppimateriaalien puute. (Koramo ym. 2018). Tässä organisaatiossa tilanne näkyy hyvin positiivisena, organisaatiossa on digitutoreita, jotka järjestävät tilauksesta koulutusta tiimeille tai yhteisesti aihealueittain koko organisaatio sekaryhmille.

DIGAM-selvitystyön mukaan **opiskelijat toivoivat enemmän digitaalista oppimateriaalia** ja digitaalisessa muodossa olevia tehtäviä, jotka olisivat löydettävissä samasta paikasta. Omia digitaalisia valmiuksiaan arvioidessaan opiskelijoista suuri osa arvioivat ne hyväksi jo ennen ammatillisia opintoja, ja suurella osalla valmiudet ovat kehittyneet opintojen aikana. Opiskelijoista noin puolet kokevat, että opetuksessa ja ohjauksessa tulisi hyödyntää enemmän digitaalisia ratkaisuja. (Koramo ym. 2018.)

Opettajien mielestä digitaaliset menetelmät mahdollistavat ohjausresurssin kohdentamista niille opiskelijoille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Myös opiskelijat kokevat hyötyvänsä digitaalisuudesta opinnoissaan ja työelämään siirryttäessä sekä myöhemmin työelämässä. Opiskelijoiden mielestä digitaaliset sovellukset ja ratkaisut helpottavat oppimista ja osaamisen hankkimista, tiedonhankintaa ja löytämistä sekä muiden opintoihin liittyvien asioiden hoitamista. (Koramo ym. 2018.)

Digitalisaation hyötynä opiskelijat ja opettajat listaavat opintojen joustavuuden paranemisen, erilaisiin elämäntilanteisiin nähden sekä opintojen etenemisen seuraamisen helpottumisen. Kaikki opiskelijat eivät kuitenkaan ole digitalisaation kannattajia. DIGAM- tutkimuksessa löytyi myös opiskelijaryhmä, joka eivät haluaisi mitään uutta digitaalista opintoihinsa.

Muutamissa vastauksissa kerrottiin siitä, että digitalisaatio on etäännyttänyt opiskelijoita ja opettajia toisistaan ja digitalisaatioita korostetaan jo liikaa. Opiskelijat painottivat myös, että lähiopetusta ei saa korvata liikaa digitaalisten ratkaisuilla ja **opiskelijat edelleen toivovat aitoa kohtaamista ja vuorovaikutusta.** (Koramo ym. 2018.) Monet aikuisopiskelijat ehkä odottavat koulutukselta sitä, mitä ovat aikaisemmissa koulutuskokemuksissaan saaneet ja siksi verkossa tapahtuvaa koulutusta ei pidetä mielekkäänä.

Tulevaisuuden osaamisen kehittymistarpeita ja -valmiuksia on selvitetty OPH:n raportista **Osaamisrakenne 2035.** Raportin ovat laatineet Leveälähti, Nieminen, Nyssölä, Suominen ja Kotipilvi (toim.). Tulevaisuudessa palvelualan työtehtävissä yleisissä työelämässä tarvittavissa taidoista merkitystään eniten kasvattavat digitaalisten mobiilisovellusten hallinta ja hyödyntäminen, energiatehokkuus ja taloudellisuus, digitaalisten alustojen hyödyntämisaaminen ja tietokantaohjelmistojen käyttöosaaminen, myös ajokortin tarve kasvaa. Digitaaliset **työkalut voivat toimia käsityön tukena, mutta ne eivät korvaa ihmisen työpanosta kokonaan.** Käytössä olevien digitaalisten työkalujen ja palvelujen tulisi olla asiakas- ja käyttäjäystävällisiä.

Opetusalalla painottuu **digipedagogiikan osaaminen** ja digitaalisten laitteiden käyttö opetuksessa. Lisäksi opettajien tulisi osata opettaa oppilaita digitaalisissa oppimisympäristöissä. Pelkkä tekninen osaaminen ei riitä, vaan digitaalisten laitteiden ja ympäristöjen pedagoginen hyödyntämisaaminen sekä kyky ohjata oppilaita digitaalisissa ympäristöissä ovat tärkeitä taitoja opettajilla. Tärkeämpänä osaamisena opetuslalla pidetään **opettajan kykyä kohdata oppilaat ja olla vuorovaikutuksessa heidän kanssaan.** (Leveälähti ym. 2019.)

DIGAM- tutkimuksen mukaan ammatillisen koulutuksen **opetus- ja ohjaushenkilöstö haluaa kehittää ja kehittyä.** Tunnistettuja toimivia käytäntöjä ovat esimerkiksi digi-mentoritoiminnan kehittäminen, vertaistukiverkoston kehittäminen, systemaattisesti järjestetyt koulutukset ja erilaiset oppilaitoksen digiosaamista ja osaamistarpeita koskettavat tietoon pohjautuvat kartoitukset. (Koramo ym. 2018.)

DIGAM-tutkimuksessa opiskelijoilta kysyttiin, minkälaisia digitaalisia ratkaisuja he toivoisivat käytettävän tulevaisuudessa enemmän opintojen osana. Opiskelijoiden toive oli, että nykyisiä välineitä ja sovelluksia hyödynnettäisiin systemaattisemmin. **Opiskelijat toivoivat myös lisää vuorovaikutusta opettajien** ja ohjaajien kanssa esimerkiksi chatin avulla. Moni opiskelija toivoi nykyistä enemmän myös etä- ja verkkokursseja. Ammattialakohtaisia sovelluksia ja pelejä toivottiin hyödynnettävän nykyistä laajemmin. Jonkin verran toivottiin digitaalisuuden hyödyntämistä työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhteydessä. (Koramo ym. 2018.) Omassa verkkokyselyssä sivuan myös näitä aiheita, tiedustelemalla erilaisia oppimistyyplejä ja opetusmenetelmiä.

DIGAM-tutkimuksen perusteella on tehty ammatillisille koulutusorganisaatioille seuraavia suosituksia. Koulutuksen järjestäjän tulisi määrittää vähimmäisvaatimukset digitaalisessa osaamisessa, välineissä ja resursseissa. Kaikilta opettajilta pitäisi voida edellyttää oppimista tukevan teknologian peruskäyttöä ja digipedagogista perusosaamista. Jokaisessa oppilaitoksessa on innostuneita ja aktiivisia **kehittäjäopettajia**, joita voidaan kannustaa jakamaan hyviä toimintatapoja ja käytäntöjä koko organisaation käyttöön. Opetus- ja ohjaushenkilöstön ammatillisessa kehittämisessä tulisi keskittyä pitkäjänteiseen koulutukseen. Osaamisen jakamisessa suositellaan hyödynnettävän ns. **digimentoritoimintaa**, josta on saatu hyviä kokemuksia. Koulutuksen järjestäjät voivat sitouttaa ja kannustaa digimentoreita osaamisen jakamiseen organisaation sisällä. (Koramo ym. 2018.) Tähän haasteeseen olen itse valmistautunut osallistumalla JAMK:n järjestämään Digioppe2020-koulutukseen.

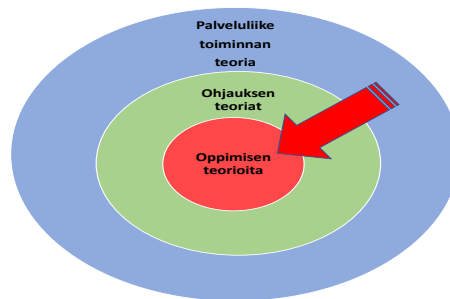
Suomen hallitus antoi maaliskuun puolivälissä 2020 määräyksen, että kaikki opetus siirtyy etäopetukseen maailman laajuisen koronaviruspandemian vuoksi. Opetusala kohtasi digitaalisen haasteen, jossa niin opettajienkin kuin opiskelijoiden digitaaliset taidot joutuivat koetukselle. Ne opettajat ja organisaatiot, jotka ovat kehittäneet digitaalisia taitoja, menetelmiä ja oppimisalustoja selvisivät pienemmällä työllä tästä muutoksesta. Tilanteen positiivisena asiana voidaan pitää, että nyt kaikkien tahojen on panostettava digitaalisten ratkaisujen hyödyntämiseen, verkkopedagogiikan haltuunottoon ja digitaalisten välineiden hankintaan. Ei koulutustasoilla opetuksen verkkoon vieminen on erilainen. Teoreettinen opiskelu on jo ollut paljon digitaalista, mutta monilla käytännön ja palvelujen aloilla ihmisten kanssa yhteistyö ja asiakastöiden töiden harjoittelu on mahdotonta, koska lähikontakteja on vältettävä. Tämä poikkeustilanne vaikuttaa osaltani siihen, että tämä opinnäytetyö esitetään verkon kautta ja joudun harjoittelemaan esityksen pitämisen ja yhteyden muodostamisen itsenäisesti.

3 Hyvällä ohjauspalveluilla parempiin oppimistuloksiin

Tämän opinnäytetyön taustalla on palveluliiketoiminnan teoria, jossa on palvelu- ja asiakaskeskeinen logiikka. Tässä teoriassa tuotteen sijasta palvelu on vaihdon väline, asiakas on aina yhdessä luomassa arvoa, kaikki toimijat ovat voimavarojen hyödyntäjiä ja arvon määrittelee aina asiakas yksilöllisesti omassa kokemuksessa (Lusch & Vargo, 2015, 15). Opinnäytetyö pohjaa myös sosiokonstrukttiivinen oppimiskäsitykseen ja käänteisen oppimisen teoriaan sekä ohjausmetodiin, joka korostaa ohjattavan tukemista hänen prosessissaan ja ohjattavan valinnan vapautta ja vastuuta.

Koulutuspalvelu on **palveluliiketoimintaa**, jonka tavoitteena on tuottaa arvoa monella tasolla. Liiketoiminnan vaikuttavuus ja kannattavuus säätelevät koulutuspalvelujen

tuottamisen resursseja. Kotler (2011) kiteyttää seuraavasti: ”Jokainen yritys on palveluyritys ja palveluasenteen tulee olla kutsumus eikä pakollinen tehtävä. Palvele asiakasta vilpittömästi ja empaattisesti, koska silloin voit olla varma, että positiivinen kokemus kantaa kauas. Yritysten tulisi ymmärtää, että tuotteisiin ja palveluiden, arvolla pitäisi olla myönteinen vaikutus ihmisten elämään. (Kotler & Kartajaya & Setiawan 2010; Kotler 2011.) Tämä asetelma on koulutusorganisaatioissa muuttunut vuosien saatossa. Julkisen vallankäyttäjistä, virkamiehistä ja -opettajista, on tullut palveluntuottajia, jotka ovat vuorovaikutuksessa asiakkaan eli opiskelijan kanssa koko ajan. HOKS-asiakirjan laatiminen pohjautuu palveluun ja hyvään ohjaukseen ja siksi **ohjauksen teoriaa** on käsitelty myös tässä viitekehyksessä.

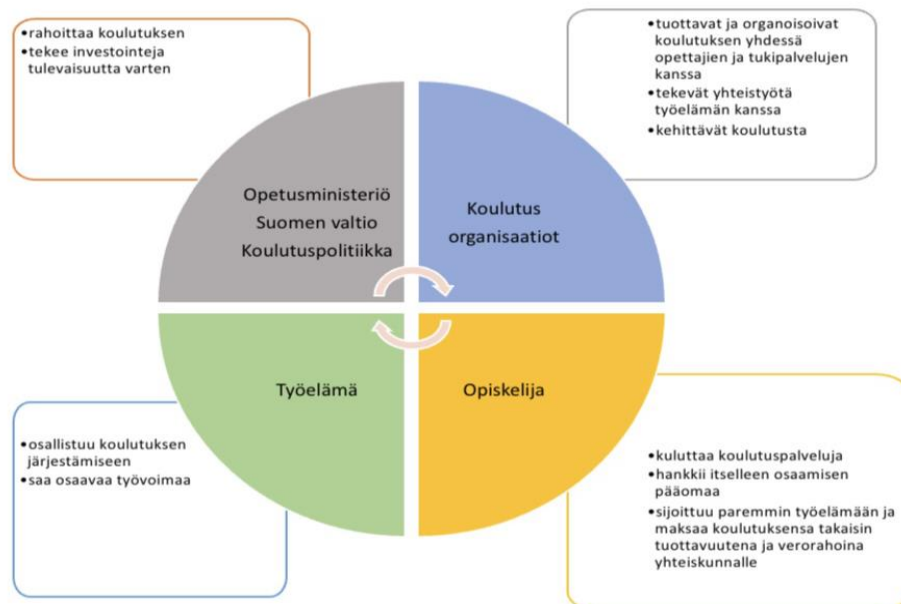
Kuvio 5. Koulutusorganisaatiot tuottavat hyvän ohjauksen ja mielekkäiden oppimisympäristöjen avulla hyviä oppimistuloksia.

Koulutusorganisaation **perustehtävä on oppimisen edellytysten rakentaminen** ja mahdollistaminen sekä osaamisen kehittäminen, siksi myös **oppimisteoriaa** ei voi rajata tämän viitekehysten ulkopuolelle ja se liittyy tulevaan opiskelijalle suunniteltuun työkaluun. Koulutusorganisaation sisällä vaikuttaa myös **prosessiteoriat**, mutta niihin tässä työssä ei mennä. Opinnäytetyön teoriatausta muodostuvat siksi näistä kolmesta teoriasta (kuvio 5).

3.1 Ammatillinen koulutus on koulutuspalvelua

Ammatillinen koulutus Suomessa on yhteiskunnan jäsenilleen kustantamaa palvelua, joka kuluttajalle (opiskelija) on käyttötilanteessa yleensä maksutonta. Koulutus voidaan nähdä yhteiskunnan investointina tulevaisuuteen ja jokainen opiskelija siirtyessään työelämään korvaa tuottavuudellaan ja palkasta maksamallaan veroilla omia kuluttamiaan koulutuspalveluja yhteiskunnalle takaisin. Julkisten koulutuspalvelujen ei tarvitse tai ne eivät saa tuottaa voittoa. Liiketoiminnallisesti koulutuksen liiketoiminnallinen kuvio ei ole niin yksinkertainen kuin perinteinen liiketoiminta, jossa yrityksen tavoite on tuottaa voittoa.

Kuviossa 6 on tarkoitus selvittää koulutusorganisaation, työelämän, yhteiskunnan ja opiskelijan riippuvuussuhteita. Opiskelija on **asiakas**, joka käyttää koulutuspalvelua. **Palveluntuottaja** on koulutusorganisaatio. Palvelun maksaja on yhteiskunta, joka investoi tulevaisuuteen. Työelämä on oppilaitoksen yhteistyökumppani, joka tarjoaa koulutusta yhteistyössä koulutusorganisaation kanssa ja saa myöhemmin hyötyä osaavasta työvoimasta. Koulutuspalvelussa pätee palvelujen yleisluonteiset peruspiirteet, vaikka koulutus on perinteisesti nähty virallisena koulutusjärjestelmänä ja hallinnollisena organisaationa (Kilja 2018).

Kuvio 6. Koulutuspalvelut ovat yhteiskunnan investointia tulevaisuuteen koulutuksen avulla.

3.2 Palveluliiketoiminnan teoria

Asiakaskeskeisessä palvelulogiikassa lähtökohtana on **asiakas**, **vuorovaikutus** tai **prosessit** (Lusch & Vargo 2014; Miettinen & Valtonen 2013.) Palvelut ovat aikaan sidottuja, monimutkaisia systeemejä, jossa asiakas tai ihminen on keskiössä (Grönroos & Tillman 2015, 79; Miettinen & Valtonen 2013; Jyrämä & Mattelmäki 2015). **Asiakaskeskeisyydellä** tarkoitetaan liiketoiminta-ajattelua, jossa tuotteiden sijaan keskiössä on asiakas ja hänen tarpeensa ja niiden tyydyttäminen (Koivisto, Säynäjäkangas, Forsberg 2019; Ylikoski, 1999).

Asiakasymmärrys on palveluntuottajan taitoa ymmärtää asiakkaan toiveita ja tarpeita, jotta hän voi tukea asiakasta, opiskelijaa, hänen tavoitteissaan ja prosesseissaan.

Palvelulla tarkoitetaan prosessia, jossa yritys tarjoaa palvelua asiakkaalle. Tässä kehittämistyössä palvelu on **ohjauspalvelua**, jossa opiskelijalle tehdään yhdessä tutkinnon henkilökohtaistaminen ja laaditaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma. Palvelut koostuvat toiminnoista tai joukosta toimintoja. Palvelut tuotetaan ja kulutetaan ainakin jossakin määrin samanaikaisesti ja asiakas osallistuu ainakin jossakin määrin palvelun tuotantoprosessiin kanssatuottajana. (Vargo & Lucsh 2014, 15; Grönroos & Tillman 2015, 79).

Arvoketju on käsite, mikä kuvaa jonkun hyödykkeen jalostumista valmiiksi tuotteeksi. Jokainen arvoketjun yksittäinen prosessi nostaa tuotteen arvoa. Tämä on helppo ymmärtää, vaikka porkkanoiden kasvattamisen ja jatkojalostuksen kautta päätyminen eineksiksi ja niiden kuljettamiseksi ja myymiseksi kaupassa. Arvoketju on teollinen malli arvonmuodostukseen. (Vargo & Lusch 2014, 75). Koulutusorganisaatiossa arvoketjua voisi kuvata ennen opetustyötä oleva ohjauksen ja opetuksen suunnittelu, organisointi, henkilökunnan koulutus sekä kaikkia muita tukipalveluja, joita tehdään opetustoiminnan ja osaamisen hankkimisen tukemiseksi.

Palvelujen arvoa määriteltessä on helpompi ymmärtää arvo **käyttöarvona** tai palvelun kuluttamisen **yhteydessä muodostuneena arvona** (Grönroos & Voima 2013). Palvelun tuottajan tehtävänä on tukea asiakkaan arvon tuotantoa. Yritys tarjoaa asiakkailleen palveluprosesseja, jossa tapahtuu vuorovaikutusta, jolloin **arvonmuodostuminen** luodaan yhdessä. (Heinonen & Strandvik & Tore & Voima; Miettinen & Valtonen 2013; Tuulaniemi 2016.) Palveluyrityksen, tässä tapauksessa koulutusorganisaation tehtävänä on olla opiskelijan kanssa vuorovaikutussuhteessa koulutusympäristössä ja olla mukana asiakkaan **arvonmuodostusprosessissa** (Vargo & Lusch 2014, 15; Miettinen & Valtonen 2013; Allen 2009). Tässä työssä käsiteltävässä HOKS-laadinnassa tämä tarkoittaa sitä, että opettaja ja opiskelija ovat yhdessä suunnittelemassa opiskelijan opintoja. Opiskelija osallistuu kertomalla opintojensa toiveen ja tarpeen sekä osallistuu osaamisen kehittämiseen liittyvän suunnitelman tekemiseen. Opettaja informoi ja ohjaa opiskelijaa oman asiantuntijuuden pohjalta.

Opiskelijat ovat luomassa yhdessä arvoa ja **kokevat arvon sisäisissä prosesseissaan** ja palvelun tarjoajan kanssa käymässä **vuorovaikutuksessa kuluttaessaan tai käyttäessään palveluja** (Vargo & Lusch 2014; Miettinen & Valtonen 2013). Arvoa ei siis tuoteta tehtaissa eikä palveluyritysten tukipalveluissa (Helkkula & Kelleher & Pihlstsöm 2012; Allen 2009). Perinteisessä kirjallisuudessa on käytetty vaihtoarvon käsitettä, jolloin arvo sisältyisi toimitettuihin palveluihin. Todellisuudessa arvoa ei ole ennen kuin asiakas voi käyttää palvelua hyväkseen ja siitä on **hyötyä** hänen prosesseissaan. (Grönroos & Tillman 2015, 192) Opiskelija on koulutusorganisaation yhteistyökumppani, jossa hän on aktiivisesti mukana

käyttämässä palvelua ja tuottamassa palvelua. Asiakas itse määrittää, miten hän palvelun arvottaa. Tutkimuksessani tulen mittaamaan, miten opiskelijat kokevat HOKS-laadintavaiheen arvon tai hyödyn omilla opinnoissaan?

Arvon on oltava merkityksellistä, että asiakkaat ovat valmiita maksamaan siitä jonkin **hinnan**. Arvolla voidaan tarkoittaa myös hyödyn ja hinnan välistä suhdetta. Hinta ei aina voi olla rahallista arvoa, ja sen synonyyminä voitaisiin käyttää sanaa **uhraus**, jonka asiakas on valmis tekemään sen hankkimiseksi. (Grönroos & Tillman 2015; Miettinen & Valtonen 2013; Tuulaniemi 2016.) Koulutusympäristöön sovellettuna tämä tarkoittaisi opiskelijan halua käyttää aikaansa (uhraus) saadakseen koulutuksen. Opiskelijan täytyy siis kokea hyötyvänsä HOKS-laadinnasta ja opiskelusta sekä kokea ne tärkeäksi, hyödylliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi tulevaisuutta ajatellen. Koulutukseen osallistumalla hankitaan pääomaa, jonka avulla työelämään siirtyminen ja sitä kautta paremman elämän saavuttaminen on mahdollista.

Palvelun kuluttamisen jälkeen ihmisellä tai asiakkaalla on **kokemus palvelutapahtumasta**. Palvelukokemusta ei voi suunnitella, koska kokemus syntyy aina asiakkaan päällä sisällä. Palvelun kehittämällä on tarkoitus tehdä asiakkaan palvelukokemus mahdollisimman hyväksi etsimällä palvelun ongelmakohtia. Ongelmien löytämisen jälkeen palvelua voidaan parantaa, kehittämällä palveluprosessia, työtapoja, tiloja tai vuorovaikutusta sekä poistamalla häiritsevät tekijät. Palvelumuotoilun tavoitteena on tehdä asiakkaan palvelukokemus mahdollisimman hyväksi keskittymällä palvelun kriittisiin pisteisiin parantamalla palveluprosessia, työtapoja, tiloja ja vuorovaikutusta sekä poistamalla häiritsevät tekijät. (Tuulaniemi 2016; Miettinen & Valtonen 2013.) Tässä kehitystehtävässä tulen keräämään tietoa opiskelijoilta siitä, miten he kokivat HOKS-laadintavaiheen sujuneen.

Asiakkaan palvelukokemukseen vaikuttaa myös hänen odotuksensa ja aiemmat palvelukokemukset (Helkkula ym. 2012). HOKS-laadinnassa tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija kokee saavansa tukea, apua ja ohjausta hänen opiskelunsa suunnittelussa ja opintopolkujen rakentamisessa. Myös aikaisemmat kokemukset opintojen ohjauksesta ja palveluista vaikuttavat ohjauspalvelun odotuksiin. Myös muiden ihmisten kertomukset ja kokemukset voivat vaikuttaa etukäteen palvelukokemuksen arvon muodostumiseen (Helkkula ym. 2012). Grönroos ym. (2015) on tuonut palvelukeskeiseen ajatteluun **koetun palvelun laadun**- käsitteen, siinä tutkimuksen perusta pohjautui kokemusten vertaamiseen *palvelun odotuksiin*. Tässä mallissa asiakkaan kokemalla palvelun laadulla on kaksi ulottuvuutta **tekninen** eli lopputulos ulottuvuus, joka vastaa kysymykseen, mitä he saivat palvelussa sekä **toiminnallinen**, ja joka vastaa miten he saivat palvelua. Näistä kahdesta koostuu **asiakkaan kokema kokonaislaatu**. (Grönroos & Tillman 2015, 101-103). Tässä työssä ei käsitellä opiskelijan odotuksia ohjauspalvelulle vaan keskitytään kokemukseen. Asiakkaan kokema palvelu on ainutkertainen kokemus ja asiakkaan kokemista puutteista tai kehittämisideoista

kannattaa ottaa vinkkiä palvelun kehittämisessä. Tässä kehittämistyössä kerätään opiskelijoiden kokemusten pohjalta kehittämissideita palveluprosessin kehittämiseksi.

3.3 Palvelukokemus syntyy ohjauksessa

Ohjauksesta voisi myös käyttää määritelmää liiketoiminnan käsitettä **arvon luominen yhdessä** (Grönroos & Voima 2013). Käsittelen tässä ohjausta sen tavoitteen lähtökohdista. Ohjaus on yhdessä toimimista, jossa **tuetaan ja edistetään** ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmanratkaisuprosesseja siten, että ohjattavan toimijuus vahvistuu. Vehviläinen (2014) määrittelee kirjassaan ohjausta. Ohjausta kuvataan **ajallisena kulkuna hahmottuvaksi prosessiksi**, jonka parissa toimii ohjaaja ja ohjattava. Tätä prosessia tukee yleensä joku organisaatio, jotka luovat rakenteita, reittejä ja odotuksia prosessin kululle. Prosessissa ohjattava oppii, tekee valintoja tai muuttaa toimintaansa.

Janne Matikainen (2003) käsittelee ohjauksen käsitettä. Ohjaus nähdään yleisesti olevan tietyn ammattiryhmän toimintaa. Esimerkkinä voidaan pitää **opettajia ja opinto-ohjaajia** tai ammatinvalinnanohjaajia. Ohjauksessa suuntaudutaan tiettyyn toimintaan, tässä määriteltyjen toimijoiden kyseessä ollessa opintojen suunnitteluun, opiskelun tukemiseen tai ammatinvalintaan ja uran valintaan. Ohjauksella on oma metodinsa ja se on vuorovaikutteista ja **poikkeaa opettamisesta tai johtamisesta**. Ohjauksella on tarkoitus auttaa ohjattavaa pääsemään eteenpäin asiassaan ja vastuu **ratkaisusta säilyy ohjattavalla**. Ohjaaja tuntee usein asian ja ohjattavalle on osoitettava tie oikeaan suuntaan, kohti tavoitetta. Ohjaus on **vuorovaikutustapahtuma**, jossa neuvottelu, keskustelu tai dialogi kuvaavat parhaiten prosessin luonnetta.

Mervi Pekkari (2009) on käsitellyt laajasti ohjauskeskustelua ja sen ympärille nousevia asioita, **vuorovaikutusta ja sosiaalisia taitoja**. Ohjaus on asiantuntijuuden ja ammatillisuuden vaativa työkenttä, jolla on paljon vaikutusta ohjattavan tulevaisuudelle ja ammatilliselle kehitykselle. Ohjauskeskustelulla on tärkeä merkitys **ohjattavan uravalinnan** lisäksi myös itsetuntemuksen, persoonallisuuden, motivaation ja voimaantumisen kehittymisessä. Ohjauksen tähtää ohjattavan ammatilliseen kehitykseen ja ammatillisen kasvun tukeminen. Ohjauskeskustelussa on tärkeää **turvallinen ilmapiiri sekä rauhallinen ja häiriötön tila**. Ilmapiiri muodostuu ohjaajan ja ohjattavan vuorovaikutus- ja sosiaalisista taidoista sen hetkisestä tunnetilasta. Kiire ohjauskeskustelussa voi vaikuttaa ilmapiiriin sitä huonontavasti. (Pekkari 2009.)

Ohjaajan ja ohjattavan **ikä** ja elämäkokemus vaikuttavat ohjausprosessissa. Opiskelija voi olla usein nuori tai aikuinen ja ohjaaja on aina aikuinen ja usein vanhempi. Nuoren henkilön tiedot ammatillisesta alasta on vähäistä sekä organisaation toimintakulttuuri kokonaan

vierasta. Koulumaailmassa ohjaaja on usein opettaja, ammatillisen alansa ja tutkinnon perusteiden asiantuntija ja myös organisaationsa edustaja. Ohjaajan työtä ohjaa organisaation tavoitteet ja resurssit (Vehviläinen 2014). Aikuisten opiskelijoiden ja maahanmuuttajien osuus oppilaitoksissa on kasvanut paljon ja se vaikuttaa myös ohjauskeskusteluihin.

Ohjauskeskustelua pohtiessa syntyy **monia eettisiä kysymyksiä**. Kuinka paljon opiskelija saa todellisuudessa vaikuttaa opintojensa valinnaisuuteen? Ovatko tutkinnonperusteet olleet saavutettavissa esimerkiksi puutteellisen kielitaidon vuoksi? Onko opiskelijoilla valmiuksia ja riittävästi tietoa tehdä opinnoistaan valintoja? Onko ohjaukseen varattu tarpeeksi aikaa tai onko ohjaukseen valmistauduttu? Kuinka paljon ajan puute ja kiire tuo keskusteluun kiirehtimistä niin, että opettaja valinnaisuuksia tehdessä ohjaa ja suosittelee opiskelijalle opintoja, kuulematta opiskelijan ajatuksia ja toiveita? Kuinka paljon organisaation taloudelliset resurssit vaikuttavat siihen, mitä opintoja opiskelijalla on todellisuudessa valittavissa? Kuinka paljon ohjaajan henkilökohtaiset tarpeet tai toiveet esimerkiksi omien kurssien toteutumisesta ja oman työnsä jatkuvuudesta saavat häntä suosittelemaan opiskelijalle tiettyjä opintoja? Nämä kysymykset on hyvä tiedostaa ja toimia ohjauskeskustelussa siten, että eettisyys toteutuu.

3.4 Konstruktiivinen oppimiskäsitys

Oppimisteoriat ovat muuttuneet ajan ja oppimiskäsitysten muuttuessa. Kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaan **oppija toimii itse aktiivisena tiedonkäsittelijänä**, jossa hän kehittää itse omaa tiedonkäsittelyään, ajatteluaan, ongelmanratkaisukykyään ja itsearviointiaan. Oppija oppii uutta, kun hän kytkee uudet asiat entisiin taitoihinsa ja tietoihinsa. Oppilaalla on siis aina jokin perustieto tai -käsitys uudesta asiasta, ja hän pystyy kytkemään uudet asiat siihen. Entinen tieto voi olla myös ristiriidassa uuden tiedon kanssa. (Uusikylä & Atjonen 2005.)

Konstruktiivinen oppimisteoria lähtee siitä, että oppijat tuovat oppimistilanteeseen mukaansa kaiken aiemman oppimansa ja kaikki kokemansa asiat. Mahdolliset uudet oivallukset ja opit rakentuvat aiempien tietojen päälle. (Epstein 2014; Puolimatka 2002) Tämä tarkoittaa myös, että aiemmat tiedot ja teoriat vaikuttavat uusiin opittaviin asioihin. Jos aiempi tieto on ristiriidassa uuden tiedon kanssa, oppija voi joko pitää nämä tiedot mielessään erillisinä ja pyrkiä muuttamaan aiempaa tietoa uuden valossa eli poisoppimaan vanhan tiedon (Kalliala & Toikkanen 2012).

Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä oppija on aktiivisesti ja luovasti toimiva (Puolimatka 2002). Oppijan oma aktiivisuus, omat tavoitteet ja motivaatio ovat tärkeitä ja niistä muodostuu oppijan oma toiminta, omien havaintojen tekeminen ja oman tiedon rakentaminen (Uusikylä & Atjonen 2005). Konstruktivistinen oppimiskäsitys sisältää

kognitiivisen elementtien lisäksi yksilön tunnepuolen ja tiedon sosiaalisen rakentumisen, josta seuraa käsite **sosiokonstruktivismi**. Oppiminen on aina **yksilöllistä**, niin sitä tapahtuu yleensä sosiaalisissa yhteisöissä, siksi **yhteisöllisyydestä** oppimisesta on tullut tärkeää ja siinä painottuu ympäristön ja kommunikaation merkitys (Ojasalo 2009, 41; Hellström & Johnson & Leppilampi & Sahlberg 2015; Lehtonen 2016). Oppija rakentaa koko ajan tietoa ja merkityksiä, jotka ovat koko ajan muuttuvia (Ojanen 2009, 41; Halinen & Nilivaara & Hotolainen & Kauppinen & Raami & Vainikainen 2016). Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS) tehdään yhteistyössä opettajan kanssa, siinä käydään läpi opiskelijan oppimistyyliä varsinkin oppimisvaikeuksien yhteydessä ja kartoitetaan tuen tarvetta ja mietitään opetusmenetelmiä, miten opiskelija oppii parhaiten. Siksi opettajan on tunnettava erilaiset opetusmenetelmät ja niiden hyödyt sekä mahdollisuudet.

Koulutuksessa on tapahtunut muutosta kohti **opiskelijakeskeisempää** ja itseohjautuvaa oppimista. Opetus ja oppiminen on siirtymässä opettajakeskeisestä opetusmenetelmästä kohti henkilökohtaisempaan oppimistyyliin, jossa opiskelijat osallistuvat aktiivisesti oppimisprosessiin. Opiskelijat vaativat enemmän joustavuutta ja opiskelussa hyödynnetään enemmän verkkovälitteistä opetusta. Henkilökohtaistamisessa yksilön tarpeet, kiinnostuksen kohteet, taustat ja oppimisen tavat asetetaan keskipisteeseen ja opiskelijalla on enemmän valinnanvaraa ja vaikuttamismahdollisuutta opiskelussaan.

Opetuksen ja oppimisen yhteydessä puhutaan **oppimisympäristöistä**. Oppimisympäristö on siis fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö, joka on suunniteltu oppimista varten tai missä oppiminen on suunniteltu tapahtuvan. Oppimisympäristöön luetaan myös välineet, palvelut ja materiaalit, jota opiskelussa käytetään. Kaikki oppimisympäristössä toimivat vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöön ja siellä voidaan toimia yksin tai yhteistyössä. (Uusikylä & Atjonen 2005.) **Virtuaalinen oppimisympäristö** koostuu erilaisista elementeistä, jotka voivat sijaita avoimessa internetissä tai suljetussa verkossa. Virtuaaliset oppimisympäristöt sisältävät valmiit välineet ja työkalut verkkokurssien valmistamiseen osallistujien väliseen vuorovaikutukseen (Mäkitalo & Wallinheimo 2012). Oppilaitoksissa käytetyimpiä välineitä ovat Moodle, Optima, Sharepoint ja It´s Learning. Digitalisaatio mahdollistaa oppimisympäristöjen kehittämisen ja entisiä ympäristöjä päivitetään paremmiksi ja uusia ympäristöjä kehitetään lisää. Tämä päivän opetuksessa käytetään paljon oppilaitoksen verkoissa olevaa materiaalia. Toimivan kurssin toteuttamiseen tarvitaan verkkopedagogisia taitoja ja niiden kehittäminen on tällä hetkellä hyvin ajankohtaista opetusalailla (Karvanen ym. 2009).

Tietotekniikka ja **digitalisaatio** mahdollistavat oppimisen yksilöittämisen ja monimuotoisuuden (Wanner & Palmer 2015). Oppimisessa käytettävät sähköiset apuvälineet ovat tulleet jäädäkseen ja niiden avulla voidaan nopeuttaa viestintää ja helpottaa materiaalien jakamista. Tietotekniikan ja digitalisaation hyödyntäminen on alkanut ylemmiltä koulutustasoilta ja laajentunut myös ammatilliseen koulutukseen. Digitaalisuuteen

panostetaan alakoulusta alkaen, ja sitä hyödynnetään paljon oppimisessa, koska se on tärkeä perustaito elämässä. (Wanner & Palmer 2015; Lipponen & Rönholm 2016)

Toivola, Peura ja Humaloja (2017) kirjassaan määrittävät **käänteisen opetuksen** olevan opetusmetodi, jossa on kyseessä opetustekninen muutos, joka auttaa opettajaa siirtymään sivuun perinteisestä opettajan roolista ja tuo tilaa opetuskulttuurin kehittämislle. Perinteisesti teoriaan tutustuttiin koulussa ja kotitehtävät tehtiin kotona. Tässä opetus tehdään toisin päin, että **teoriaan tutustutaan kotona ja tehtäviä tehdään koulussa**. Ammatillisessa koulutuksessa tästä voisi olla esimerkki käytettävien hius- tai ihonhoito tuotteiden valmistajan kirjalliseen materiaaliin, käyttöohjeisiin ja raaka-aineisiin tutustuminen ennakkoon itsenäisesti, ennen käytännössä tapahtuvaa tuotteiden käyttöä.

Mobiilioppiminen ei ole pelkästään mobiililaitteen tai sovellusten käyttöä, sillä pelkkä laite ei vielä riitä oppimiseen. Mobiililaitteen avulla voi tehdä asioita omalla aikataululla itsenäisesti ajasta tai paikasta riippumatta. Mobiilioppiminen ei sitoudu mihinkään oppimiskäsitykseen, sitä voidaan käyttää esimerkiksi kimmokkeena, joka käynnistää oppimisprosessin. Mobiililaitte on työkalu, jolla oppimista voidaan monipuolistaa, ja sen avulla voidaan päästä opiskelemaan erilaisiin autenttisiin oppimisympäristöihin. (Rikala 2016; Kalliala & Toikkanen 2012)

Älylaitteet, puhelimet ja tabletit, ovat hyvin suosittuja nuorison keskuudessa. Niihin voidaan ladata erilaisia sovelluksia, appseja ja selata verkkosivuja tai katsella videoita (Rikala, 2016, 10). Monet nuoret ovat koko ajan yhteydessä sosiaalisen median kautta ystäväpiiriin ja perinteinen vuorovaikutus on vähentynyt. Mobiililaitteet tuovat paljon hyvää elämään, mutta myös huonoja vaikutuksia valitettavasti on. Koulussa kännykät voivat mahdollistaa henkisen poissaolon ja opetukseen, oppimiseen tai työhön ei pystytä keskittymään häiriöttä. Oppituntien aikana voidaan pelata puhelimella erilaisia viihdepelejä. Oppimispelien käyttö opetuksessa voisi olla hyvä menetelmä opettaa ja oppia asioita (Krokkfors & Kangas & Kopisto, 2014; Kalliala & Toikkanen 2012.) Kuitenkin vielä mielenkiintoisempaa on miettiä, mitä kaikkea mahdollisuuksia digitaalisuus oppimisessa tulevaisuudessa tuo mahdolliseksi? (Toivola ym. 2017).

4 Tutkimuksellinen kehittämistyö

Tutkimuksellinen kehitystyön empiriaosa tehtiin suuressa toisen asteen ammattioppilaitoksessa, jonka omistaa useista jäsenkunnista muodostunut kuntayhtymä. Koulutusorganisaatio järjestää sekä nuorille että aikuisille monialaista ammatillista tutkintokoulutusta sekä täydennys- ja työvoimakoulutuksia yhteistyössä te-palveluiden kanssa.

Työelämässä tapahtuva koulutus voidaan järjestää koulutusopimuksilla tai oppisopimuksilla. Koulutusorganisaatiossa yhteistyö työelämän kanssa on keskeisessä roolissa kaikessa toiminnassa. Digitalisaatio ja kehittyvät teknologiat ovat rohkeasti mukana osaamisen kehittämisessä. Opintojen henkilökohtaistamisella voidaan tarjota mahdollisuus hankkia tutkinto joustavin menetelmin ja koota sellainen tutkinto, joka palvelee työelämää. Koulutusorganisaation oppimisympäristö jakautuu kolmeen osaan, josta oppilaitoksessa tapahtuva oppimisen, **verkko-oppiminen** ja työpaikalla tapahtuva oppiminen on keskiössä. Myös yrittäjyys koulutuksessa on myös keskeisessä roolissa.

Organisaation hius- ja kauneudenhoitoalalla työskentelee vakituisissa työsuhteissa useita hius- ja kauneusalan opettajia ja ammatinohjaajia. Koulutuspäällikkö johtaa tiimiä esimiehenä. Käytännön organisoinnista, suunnittelutyöstä ja palavereista tiimissä vastaavat koulutuspäällikkö ja tutkintovastaava. Tutkintovastaavan työnä on suunnitella opinnoista tarjotin, joka toimii opetustyön organisoinnin pohjana, ja jonka mukaan opiskelijan opintopolut voidaan suunnitella HOKS-laadintakeskustelussa.

4.1 Tutkimusasetelma

Tutkimuksellisen kehittämistyön pohjana on hius- ja kauneudenhoitoalan uudistetut tutkinnonperusteet ja niihin pohjalta ongelmana henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadinta ja sen vaiheen helpottaminen ja sujuvoittaminen.

Taulukko 2. Tutkimuksellisen kehittämistyön tutkimusongelman asettelu

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi ajatuksissa jo syyslukukaudella 2019. Opinnäytetyön aloitusvaiheessa soitin koulutusorganisaation rehtorille 3.1.2020 ja tiedustelin organisaation mielenkiintoa olla mukana opinnäytetyöni tutkimusorganisaationa. Rehtori pyysi minua

keskustelemaan vielä alan koulutuspäällikön kanssa, jotta organisaation tarpeet tai toiveet voitaisiin sisällyttää kyselyyn. Kysyin myös opinnäytetyösopimuksen tekemistä, mutta organisaation edustajat eivät katsoneet sen tekemistä tarpeelliseksi. Hyväksytyt tutkimuslupa tuli kirjallisena 13.1.2020.

Tapaaminen koulutuspäällikön kanssa oli 17.1.2020 ja esittelin hänelle opinnäytetyön viitekehyksen, tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuksen tiedonkeruu ja analyysimenetelmät pääpiirteittäin. Tein hänelle kysymyksiä (LIITE 1), jossa tiedustelin pohjatietoja hakeutumisvaiheen käytännöistä, valinnaisuuksien mahdollisuuksista ja hänen mielessään olevista kehittämistarpeista koskien HOKS-prosessia. Koulutuspäällikön keskeisin toive koulutuksen kehittämisen näkökulmasta oli **luokattomuuden** saaminen käytännöksi, jolloin eri vuosiluokilla olevat opiskelijat voisivat opiskella asiakaspalvelussa yhtä aikaa. Valinnaisuuksiin liittyvä haasteeksi hän nimesi sen, ettei liian pienille valinnaisryhmille ole taloudellisia resursseja järjestää koulutusta. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen kautta myös hyvin erilaiset haaveet erikoistumisesta ovat mahdollisia. Hyvänä esimerkkinä hän nimesi esimerkin teatterialan ja peruukkien erityisosaamisen hankkimisen työpaikalla tapahtuvana koulutuksena teatterin toimiessa oppimisympäristönä. Hän kertoi, että tutkintovastaavalla olisi tarkemmat tiedot toteuttamissuunnitelmasta, joten hakeuduin keskustelemaan myöhemmin myös hänen kanssaan.

olin myös yhteydessä puhelimella suunnittelupäällikköön, joka vastaa HOKS-prosessin kehittämisestä. Organisaatiossa ollaan parhaillaan kehittämässä HOKS- laadintaprosessia siten, että osa opettajista koulutetaan HOKS-mentoreiksi. Heidän tehtävänään perehdyttää tutoropettajia, jotka tekevät henkilökohtaistamisprosessin opiskelijoille käytännössä. Organisaatioon suunniteltiin parhaillaan täydennyskoulutusta HOKS-prosessin kehittämiseksi. Pyysin tutkintovastaavalta hius- ja kauneudenhoitoalan toteuttamissuunnitelman eli tarjottimeen, jonka pohjalta tutustuin jaksojärjestelmään ja opintojen sijoitteluun lukuvuoden aikana.

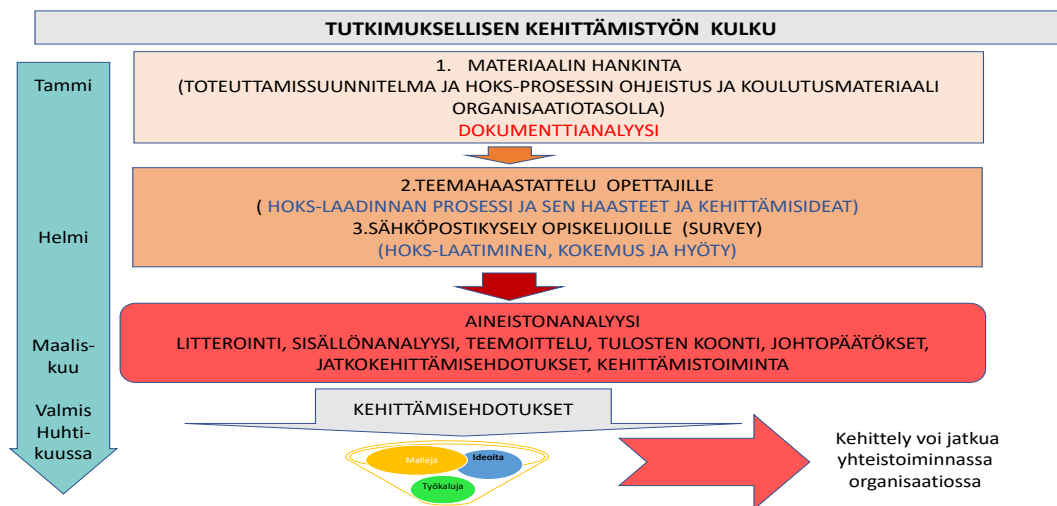
Tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytän monenlaisia tiedonhankintamenetelmiä. Käytän valmista informaatiota opetushallituksen ohjeistuksista ja organisaation dokumenttiaineistoista sekä uutta teemahaastattelulla ja verkkokyselyllä keräämääni tietoa. Tutustun myös aikaisempiin tutkimuksiin, jotka liittyvät ammatillisen koulutuksen digitaalisuuteen DIGAM- selonteko (Koramo ym. 2018) ja henkilökohtaistamisesta käsittelevään väitöskirjaan (Kilja 2018). Voidaan sanoa, että tämä tutkimus on yhdistelmä kvantitatiivisesta, kvalitatiivisesta tutkimuksesta sekä tutkimuksellista kehittämistyötä, joka voi saada alkunsa organisaatioin kehittämistarpeista tai halusta saada muutosta (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009).

Tavoite	Menetelmä	Tulos
Kartoitetaan miten tutkinto on mahdollista suorittaa oppilaitoksessa, Toteuttamissuunnitelma? Millaiset ohjeet ja resurssit HOKS-prosessissa? Haasteet ja kehittämisideat?	Dokumentit organisaatioista. Koulutuspäällikön haastattelu Suunnittelupäällikön haastattelu	Tietoa, mitkä tutkinnonperusteiden opinnot tarjolla. Tietoa, opintoja oppilaitoksessa on mahdollisuus valita. Tietoa, miten HOKS-prosessi toimii organisaatiossa.
Kartoitetaan miten OPS on avattu opiskelijoille? Miten opiskelija oppii mieluiten? Onko opiskelijoilla riittävästi valmiuksia valita? Voivatko opiskelijat todella valita? Mitä opiskelijat toivovat?	Verkkokysely opiskelijoille Wilma-järjestelmän kautta (5 opiskelijaryhmää)	Tietoa, miten OPS käydään läpi opiskelijoille kanssa ja riittääkö se valintojen tekemiseen. Tietoa, millä tavoin opiskelijat oppivat mieluiten. Opiskelijoiden kehittämis ehdotukset ja toiveet. Tietoa, miten opiskelijat kokevat HOKS-laadinnan prosessin sujuvan. Tietoa, onko HOKS- laadinnasta opiskelijoille hyötyä.
Kartoitetaan HOKS-laadinta vaiheen haasteet ja kehittämis ehdotukset.	Teemahaastattelu 4 opettajille	HOKS-laadinnan prosessinkuvaus. Löydetään vaiheen ongelmakohtia ja kuullaan opettajan kehittämis ehdotukset.

Kuvio 7. Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteet, menetelmät ja hankittava informaatio

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt ovat luonteeltaan työelämää kehittäviä ja uudistavia (Laurea 2019). Kehittämistyöhön kuuluu yleensä käytännön ongelmien ratkaisua ja uusien ideoiden, käytäntöjen, tuotteiden tai palvelujen tuottamista ja toteuttamista (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009; Kananen 2015). Tässä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, jossa yhdistyy **tutkimuksellinen osuus ja kehittämisideoiden kokoaminen**. Koska tutkimuksellinen kehittämistyö tehdään yhdessä organisaatiossa, niin se on case-tyyppinen. Tutkimus osuus on myös fenomenologinen, sillä tutkimuksessa on tutkittavana opettajia ja opiskelijoita, joiden kokemukset kootaan yhdeksi tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä kuvataan, mitä HOKS-asiakirjan laadintaan kuuluu ja miten haastatellut opettajat ja kyselyyn osallistuneet opiskelijat ovat kokeneet tutkimuksen ytimessä olevan HOKS-asiakirjan laadinnan ja ohjauskeskustelun. Tarkoituksena on esittää kerättyjen ideoiden pohjalta HOKS-laadintavaiheeseen parantamiseen uusia toimintamalleja tai työkaluja (Syrjäläinen & Eronen & Värri 2007).

Tutkimuksellinen kehittämistyö on monimenetelmäinen, jossa yhdistyy laadullinen ja määrällinen tutkimus ja aineistonhankinta sekä, organisaation valmiin dokumenttiaineiston analysointia. (Kananen 2015; Kananen 2017). Näkökulma kehittämiseen tulee palvelumuotoilusta, sillä tutkimuksessa halutaan huomioida opiskelijan kokemukset ja kehittämisideat palvelun käyttäjänä. Miettinen (2014) kirjoittaa, että palvelumuotoilun keskeinen näkökulma on **käyttäjäkeskeisyys** ja se, että palvelunkäyttäjät, joita voidaan ottaa mukaan kehitystyöhön monin eri tavoin kehittämisprosessin aikana. Palvelumuotoilun avulla pyritään takamaan se, että palvelut ovat hyödyllisiä, käyttökelpoisia ja toimivia käyttäjilleen. Kun palvelut tuottavat arvoa asiakkaille, niin ne tuottavat arvoa myös palvelun tuottajalle.

Kuvio 8. Kehittämistutkimuksen menetelmät, vaiheet ja aikataulu

Palvelumuotoilun kehittämisen keskiöön nousee asiakkaan tai käyttäjän läpikäymä **polku** palvelua käytettäessä. Tästä polusta ne hetket, **palvelutuokioid eli kontaktipisteet**, joissa ollaan vuorovaikutuksessa ihmisten, esineiden, laitteiden tai tilojen kanssa, pyritään suunnittelemaan niin harkitusti, että ne muodostavat selkeän, johdonmukaisen ja yhdenmukaisen asiakaskokemuksen. (Koivisto & Säynäjäkangas & Forsberg ym. 2019, 35; Sivistystoimen työkalupakki.fi) Palvelumuotoilun prosessin yksi tarkoitus on antaa arvolupaus ja parantaa palvelun laatua (Koivisto ym. 2019, 42.) Myös kohde koulutusorganisaation strategiasta löytyy arvolupaus ja organisaation prosessit on suunniteltu ja kuvattu selkeästi. Myös toimintaa pyritään kehittämään jatkuvasti.

4.2 Analyysia organisaation dokumenteista

Dokumenttianalyysissa olen tutustunut henkilöstön käytössä olevassa organisaation sisäisessä tietoverkossa, intrassa, oleviin dokumentteihin. Yksi tärkeimpiä dokumentteja on organisaation strategia, joka antaa kuvan organisaation perustehtävästä, arvoista, visioista ja arvolutauksista. Niitä asioita olen käsitellyt tekstissäni aiemmin.

Dokumenttien perusteella voidaan todeta, että organisaatiota johdetaan prosessien avulla. **Prosessijohtaminen** toimintatapa, jossa prosesseille nimetään omistajat, jotka vastaavat koko prosessin suorituskyvystä ja kehittämisestä (Gersch & Hewing & Schöler 2011). Lecklin (2006) määrittää **prosessia toimintoketjuksi**, jonka avulla yritys muuttaa saamansa panokset tuotoksi asiakkaalle. Prosessi on toistuva sarja tehtäviä, joita voidaan määritellä ja mitata.

Hoks-laadinta uraohjauksen tärkeä prosessinvaihe

Tutkimuksellisen kehitystyöni kannalta tärkeäksi nousee **uraohjauksen prosessi** ja prosessinomistajina toimivat rehtorit. Uraohjauksen prosessikaaviossa opiskelijan polun on kuvattu peruskoulun 8.luokalta työelämään. Tästä työssäni keskityn analysoimaan HOKS-laadinnan vaihetta, **joka on noin yhden tunnin mittainen tutoropettajan ja opiskelijan yhteinen palvelutuokio tutkinnon henkilökohtaistamista varten opintojen aikaisessa vaiheessa**, uraohjauksen prosessissa.

Opintojen aikaisessa prosessikuvauksessa opiskelijan vastuulla on aloittaa opinnot ja **suunnitella aktiivisesti opintoja**, osallistua oman yksikön aloituspäivään oppia löytämään ja **tunnistamaan vahvuuksiaan, osallistua HOKSin laadintaan ja päivitykseen**, osallistua opiskelutaidot ja urasuunnitteluvalmiudet opintojaksoon, joka on laajuudeltaan yksi osaamispiste.

Opintojen alkuvaiheessa tutoropettajan tehtäviin kuuluu **lähtötasotestien pitäminen opiskelijoille** ja ohjata opiskelija tarvittaessa erityisopettajalle, **laatia HOKS-asiakirja yhteistyössä opiskelijan** ja tarvittaessa vanhempien kanssa. Myöhemmin opettajan tehtäviin kuuluu ohjata opiskelijaa työpaikalle järjestettävän koulutuksen jaksoille, pitää yhteistyössä urasuunnitteluopinnot opinnonohjaajan kanssa ja tehdä yhteistyötä työpaikkojen ja ammattijärjestöjen kanssa. Prosessikaaviossa on kuvattu myös erityisopettajan, opinnonohjaajan, terveydenhoitajan ja psykologin osallistuminen tuki- ja ohjaustyöhön uraohjauksen aikana.

Analysoitavana on myös **HOKS-asiakirjan laadinnan ohjeistus**, joka löytyy Wilma-järjestelmän etusivulta sekä aikaisempien opintojen tunnistamisen ja tunnustamisen ohjeistus. Ohjeistus on laaja kirjallinen dokumentti, jossa on kuvakaappausten avulla ohjeistettu HOKS-kaavakkeen täyttöohjeet vaihe vaiheelta.

Toteuttamissuunnitelma on opintojen tarjotin ja opettajien työnjaon suunnittelun pohja. Organisaation analysoitavia dokumentteja ovat myös hius- ja kauneudenhoitoalan tutkinnon **toteutussuunnitelma**, jonka pohjalta opintojen eteneminen käytännön tasolle suunnitellaan ja se on nähtävillä myös opetushallituksen sivuilla. Hius- ja kauneudenhoitoalan opintojen toteuttamissuunnitelmassa on kuvattu tarjottavia osaamisalojen opintoja **esimerkkipolkuina**. Toteutussuunnitelma opintojen **tarjotin**, opetustyön organisoinnin ja työn jakamisen työkalu ja se toimii opiskelijoille opintojen ”polkujen maastona ja reittivaihtoehtoina”, jonka pohjalta opintopolut voidaan rakentaa. Tätä tarjotinta hyödynnetään HOKS-laadintavaiheessa opintoja suunnitellessa ja valintoja tehdessä. Työelämä toimii myös hyvänä reittinä erilaisille opintopoluille. Jos esimerkiksi YTO-opinnot on suoritettu, niin opiskelija voi opiskella sillä aikaa muiden ryhmien mukana ammatillisia opintoja tai lähteä vaihtoehtoisesti oppimaan työelämään.

Jaksojärjestelmä

Koulutuksen järjestämisen pedagoginen suunnittelu pohjautuu **jaksojärjestelmään**, jossa yksi jakso kestää kolme viikkoa. Ammatilliset opinnot on suunniteltu kolmen viikon jaksoihin vuorottelemaan yhteisten opintojen (YTO) kanssa. Yhteisten opintojen jaksottaminen ja sijoittuminen on suunnittelun pohja, jolle ammatilliset opinnot on sijoitettava. Tutkintovastaava suunnittelee koulutuspäällikön linjauksilla yhteistyössä tiimin kanssa tulevan vuoden opintotarjottimen. Tarjottimen rakentamiseen vaikuttavat myös opiskelijoiden opintovalinnat, joita he tekevät opintojen aikana toisen ja kolmannen vuoden opinnoiksi HOKS-laadinnassa tai päivityksissä.

4.3 Teemahaastattelut opettajille

Olen valinnut ensimmäiseksi menetelmäksi **teemahaastattelun**, koska se sopii hyvin vähän kartoitettuun tai tuntemattoman kohteen tutkimiseen. Teemahaastattelun on **kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä** ja se on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kerätään luonnollisissa, todellisissa tilanteissa, jossa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Teemahaastattelussa pyritään selvittämään jotakin ilmiötä, selittämään sen tekijöitä ja niiden välisiä suhteita rakennetta. Haastattelu jaettu teemoihin ja lisäksi siinä voidaan suunnitella tai esittää lisäkysymyksiä, jolla haastateltava voi tarkentaa vastauksia ja pyytää perusteluja (Hirsjärvi & Remes & Sarajärvi & Sinivuori 2007; Kananen 2015; Ojasalo ym. 2009). Teemahaastattelutilanne on kahden henkilön välinen **vuorovaikutustapahtuma**, jossa haastateltava kertoo tutkijalle **kokemuksiaan kohteena olevasta ilmiöstä**. Haastattelun ilmapiirin pitäisi olla luottamusta herättävä, vastaajan

mielipiteitä ei saa kyseenalaistaa, eikä haastattelija saa esittää omia käsityksiään haastateltavalle (Kananen 2017, 91).

Pidetyt teemahaastattelut ovat **nauhoitettuja ja litteroituja** eli kirjoitettu tekstiksi sanatarkasti. Pelkkä puhutun sisältö ja yksinkertainen vuorovaikutuksen litterointi riittää, jos tutkimuksen analyysi toimii yksinkertaisesti esimerkiksi sisältöjä luokittelemalla tai teemoittelemalla. (Ronkainen & Pehkonen & Lindblad-Ylänne & Paavilainen 2011, 119.)

Teemahaastattelun tuloksena koostetaan näkemys **ilmiöstä**. Tässä työssä se on kuvaus HOKS-laadintavaiheen prosessista, jonka pohjalta on helpompi löytää ja yksilöidä haasteet tai kehittämiskohdat (Kananen 2017). Sisällönanalyysissä tutkitaan tekstiä joko teorialähtöisesti tai **aineistolähtöisesti**. Aineistoa voidaan teemoitella tai luokitella, mikä on yksinkertaisin aineiston järjestämisen muoto. **Luokittelussa** lasketaan, kuinka monta kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. **Teemoittelu** on luokituksen kaltaista, mutta siinä painotetaan, mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Näistä voidaan tehdä myöhemmin esimerkiksi vertailua. Teemoittelu on hyvä pohja jäsentää aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009)

Tulen analysoimaan aineistoa teemoittain ja luokittelen teeman sisällä aineistoa aineistolähtöisesti ja yritän löytää sieltä myös yhteyksiä valittuihin teorioihin. Uudesta ilmiöstä on vaikea määrittää tarkkoja luokkia etukäteen. Etsin aineistosta eroavaisuuksia tai yhtäläisyyksiä ja seuraan, milloin sama asia nousee esiin uudelleen eli **kylläntyä**, jota kutsutaan myös saturaatiopisteeksi (Ojasalo 2009, 100). Esiin nouseva asia voi olla ongelmakohta tai ilmiötä kuvaava tyypillinen asia. Tuloksista kirjoitetaan yhteenveto teemoittain ja tulokset esitän myös visuaalisina sanapilvinä, jossa kirjasimen koko ja värin voimakkuus määräytyy ilmiö toistuvuuden mukaan ja ne tukevat kirjallisten tulosten hahmottamista.

Haastattelun tuloksista tehdään lopulta johtopäätökset yhdistämällä tai vertaamalla niitä opiskelijoille lähetetyn verkkokyselyn tuloksiin. Tuloksien lopussa esitän HOKS-laadinta vaiheen palvelukuvauksen nykytilassa ja määritän löytämäni kriittiset pisteet tai kipukohdat. Lopuksi esitän kehittämissuhteita ja valitsen kehittämiskohteen, johon vaikuttaminen on mahdollista tämän kehittämistyön puitteissa. Kehittämistyöhön pyrin saamaan jonkun opettajan mukaan organisaatioista, mutta se voi olla vaikeaa, koska heille työhön ei ole resurssitua työaika. Johtopäätöksessä esitän kehittämäni työkalun aihion ja jaan ne organisaatioon hyödynnettäväksi.

4.3.1 Teemahaastattelun toteuttaminen

Olin kysynyt jo ennen tutkimusluvan hakemista, kaikilta haastateltavilta halukkuutta osallistua haastatteluun ja he suostuivat, ja jollekin osallistumiseen oli ehto, että sen saa tehdä työajalla. Siitä johtuen pyysin tutkimusluvassani myös 1 h työaikaresurssille/opettaja haastattelua varten rehtorilta. Hius- ja kauneudenhoitoalalla toimii vakituksessa työsuhteessa useita hius- ja kauneudenhoitoalan opettajia. Olen määritellyt kohderyhmään kuuluvaksi kaikki ne opettajat, jotka ovat toimineet ammatillisen lakimuutoksen voimaan tuleamisen jälkeen 1.8.2018 opiskelijoiden HOKS-prosessissa vastuuopettajana. Haastattelupyynnön on lähetetty kaikille osaston opettajille ja he itse määrittelevät kuuluvatko he kohderyhmään.

Teemahaastattelun aiheena on HOKS-laadintavaihe, jossa tehdään HOKS-asiakirjan ensikertainen hyväksyntä. Teemahaastattelun teemat nousevat tutkimusongelman kysymyksistä: **onko opiskelijalla mahdollisuus todelliseen valinnaisuuteen, ohjaavatko perinteiset ammattien jaot ja näkemykset osaamisaloista opintojen tarjontaa ja estävätkö organisaation kulttuuri ja käytännöt opintojen valinnaisuutta? Onko opiskelijalla aito mahdollisuus valita opintoja, suunnitella ja koota tutkinto omilla toiveillaan?** Näiden pohjalta tein viisi teemaa ja sen alle apukysymyksiä.

Teemahaastattelu jakautuu viiteen teemaan (1) opettajien perehdyttäminen HOKS- asiakirjan laadintaan ja opiskelijoiden perehdyttäminen tutkinnonperusteisiin, (2) opintojen valinnaisuuksien mahdollisuudet ja opiskelijoiden valmiudet tehdä valintoja, (3) HOKS-laadintavaihe prosessina, (4) haasteet HOKS-asiakirjan laadinnassa ja ohjauskeskustelussa sekä (5) opettajan ideat HOKS-laadinnan kehittämiseen (LIITE 2). Teemahaastattelurunko on testattu 21.1.2020 toisen koulutusorganisaation opettajan kanssa. Testihaastattelu on nauhoitettu, mutta sitä ei ole litteroitu, koska se oli vain testausta. Harjoitushaastattelussa meni aikaa 25 min ja siinä huomasin kysymyskaavakkeessa muutaman kirjoitusvirheen, jonka korjasin lopulliseen haastattelurunkoon.

Haastateltaville opettajille lähetettiin 16.1.2020 haastattelupyynnön sähköpostilla ja siinä ehdotettiin haastattelupäivämääriä. Haastattelut saatiin sovittua heti kolmen opettajan kanssa oppilaitoksen tiloihin 23.1., 29.1. ja 30.1.2020. Haastatteluun varattiin 60 min aikaa ja se nauhoitetaan puhelimella. Haastattelijalla on kysymysrunon lisäksi myös perinteiset muistiinpanovälineet, kynä ja paperia, jolloin merkintöjä ja havaintoja voi tehdä haastateltavasta. Kaikkien kanssa haastattelua ei saatu heti sovittua, siksi toinen haastattelupyynnötkirje on lähetetty uudelleen sähköpostilla kahdelle opettajalle 24.1.2020.

Ensimmäinen teemahaastattelu pidettiin OPE1:lle toimitiloissa, rauhallisessa luokkahuoneessa torstaina 23.1.2020 kello 9. Haastateltavat numeroidaan haastattelijärjestyksessä OPE1, OPE2 jne., joten nimirekisteriä ei synny ja tietosuojalakia ei tarvitse huomioida. Aineiston määrä on pieni ja haastateltavat voi muistaa ulkoa.

Tutkimuksellisen kehittämistyön tekijänä kävin läpi ennen nauhoitusta eettisyyden periaatteet. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä tekemisessä on tärkeää, että tutkittavalle on selvitetty tutkimuksen tavoite, siihen osallistumisen vapaaehtoisuus, aineistonkeruun toteuttamistapa, luottamuksellisten tietojen suojaaminen, kerättyjen tietojen käyttötarkoitus, käyttöaika ja ketkä tietoja käyttävät. Haastattelututkimuksen tallentamiseen on saatava lupa. Haastateltavilta pyydettiin ja saatiin kirjallinen suostumus tutkimukseen, joka annettiin teemahaastattelun litterointiversioon allekirjoituksella. Yhden haastateltavan osalta litteroinnin hyväksyntä on tehty sähköpostin kautta. Kerätty aineisto hävitetään, kun tämä opinnäytetyö on arvioitu. (Mäkinen 2006.)

Kaikki haastattelut pidettiin samassa rauhallisessa luokkatilassa pienen pöydän ympärillä. Ensimmäisen haastattelun ilmapiiri oli alussa hieman jännittävä, mutta kun haastattelussa päästiin alkuun, niin se sujui erittäin hyvin. Haastattelijana puhuin rauhallisella ja selkeällä äänellä ja etenin haastattelurungon kysymysten mukaan. Tein joitakin tarkentavia kysymyksiä väliin. Ilmapiiri oli hyvin innostunut ja koin, että haastateltava on työstään aidosti kiinnostunut. Haastateltavan aktiivisuus ja asiantuntijuus veivät haastattelua hyvin eteenpäin. Tallennetta kertyi 28 minuuttia, jonka litterointiin meni samana iltana kolme tuntia ja seuraavana päivänä tarkistukseen vielä tunnin verran. Haastattelurunko tuntui toimivalta ja jatkan seuraavan haastatteluun samalla pohjalla hyvin luottavaisin mielin. Litteroinnin aikana haastattelusta nousevat asiat jäivät hyvin mieleen ja se oli hyvä pohja seuraavan haastattelun vastausten kylläntymisen seuraamiseksi.

Toinen haastattelu, OPE2, pidettiin 29.1.2020 kello 11 täsmälleen samassa luokkatilassa ja sen nauhoitettu kesto oli 17 minuuttia. Haastattelurunko oli sama, jota käytettiin ensimmäisessä haastattelussa. Haastattelu sujui hyvin, vaikka haastateltava tuntui alussa jännittävän tilannetta. Kolmas haastattelu, OPE3, pidettiin 29.1.2020 kello 14 samassa paikassa. Kolmas haastattelu oli ilmapiiriltään alussa myös vähän jännittävä. Nauhoitettu haastattelu kesti 20 minuuttia. Haastattelu sujui hyvin. Haastattelut OPE2 ja OPE3 litteroitiin haastattelupäivän iltana. Neljäs haastattelu, OPE4, pidettiin 31.1.2020 kello 13.30 samassa tilassa ja sen nauhoitettu aika oli 24 minuuttia. Viimeisen haastattelun ilmapiiri oli jo hyvin rento ja haastattelu on litteroitu samana päivänä.

Viides haastateltava perui osallistumisensa sähköpostilla työkiireisiinsä vedoten. Ehdotin hänelle toisessa sähköpostissa uusia vaihtoehtoisia haastatteluajoja, mutta hän jättäytyi tutkimuksesta pois. Yritin saada keskeisempiä tietoja sähköpostikyselyinä, sillä haastateltavien määrä oli pieni ja viides haastattelu olisi tuonut varmasti uusia näkökulmia, mutta haastateltava ei vastannut kyselyyn. Haastatteluun osallistui 4/5 kohderyhmään kuuluvista opettajista ja tällä haastattelujen määrällä kylläntymistä tietyissä vastauksissa oli havaittavissa. Neljältä haastateltavalta sain kerättyä tarpeeksi ideoita ja niistä muodostui hyvä työkalu, jonka esittelen työni johtopäätöksissä. Viides haastateltava olisi tuottanut

todennäköisesti sekä vastausten kylläntymistä, mutta varmaan myös uutta tietoa. Haastatteluun osallistuminen on aina vapaaehtoista ja hänen päätöstään perua osallistumisensa tulee kunnioittaa. Koska haastateltavien määrä on niin pieni, niin tässä kohtaa olen alkanut pohtia eettisyyden näkökulmaa, ja sitä olisiko kohdeorganisaatio hyvä salata, että vastaajien anonyymiteetti olisi turvattu.

4.4 Verkkokysely opiskelijoille

Opinnäytetyön tärkein informaation lähde on opiskelijoille lähetetty verkkokysely.

Opiskelija on urapolun HOKS-laadintavaiheen asiakas ja koulutuspalvelun kuluttaja.

Opiskelijan henkilökohtaiset kokemukset ovat tärkeitä, jos kehittämistä halutaan tehdä

asiakaslähtöisesti. Tutkimuksen kohdeperusjoukkoon (Heikkilä 2014, 32) kuuluvat 1.8.2018 jälkeen hius- ja kauneudenhoitoalan opinnot aloittaneet opiskelijat.

Olen valinnut menetelmäksi **verkkokyselyn**, koska kohderyhmän opiskelijat on helppo tavoittaa sen kautta nopeasti ja edullista. Verkkokysely sopii myös silloin, kun edustavan otoksen saaminen on mahdollista. (Heikkilä 2008, 69; Hirsjärvi ym. 2007). Verkkokysely voidaan toteuttaa **mobiilisti**, joten vastaaminen on helppoa ja vastausprosentti voi nousta sen vuoksi. Teen kyselylomakkeen Office 365 ohjelman ohessa olevalla FORMS-työkalulla ja osaan käyttää entuudestaan kyseistä ohjelmaa. FORMS antaa vastaukset pylväs- tai ympyrädiagrammigrafiikkana sekä Excel-tiedostona, joista voi tehdä yksinkertaiset **ristiintaulukoinnit** (Valli 2015, 82) keskeisempien muuttujien kanssa.

Verkkokyselyn avulla on tarkoitus kerätä tietoja **kvantitatiivisen tutkimusmenetelmin** (Heikkilä 2014; Hirsjärvi ym. 2007; Ronkainen ym. 2011; Kananen 2015). **Otanta oli yksiasteinen ryväsotanta** (Heikkilä 2014), jossa perusjoukko koostuu luonnollisista ryhmistä eli koululuokista. Näistä ryhmistä voidaan arpoa tutkittavat tai valita ne systemaattisesti tai tutkia kokonaan (Heikkilä, 2014, 37). Olen päättänyt tutkimaan koko populaation, sillä verkkokysely on helppo ja halpa toteuttaa suurellekin joukolle.

Kvantitatiivisessa tiedonkeruumenetelmässä voidaan käyttää erilaisia kysymystyyppisiä, **strukturoituja tai avoimia** (Kananen & Makkonen 2014, 55). Osa tämän verkkokyselyn kysymyksistä on valmiiksi strukturoituja **monivalintakysymyksiä** (Heikkilä, 2014, 49) ja sen kysymystyyppin etu on, että kysymyksissä vastausvaihtoehdot ovat valmiina ja ne helpottavat tulkintaa. Tulokset voidaan esittää vastausten määrästä suorina jakaumina, esimerkiksi prosentteina. Tiedosta voidaan tehdä Excel-ohjelman avulla erilaisia ajoja, jonka pohjalta tuloksia voidaan analysoida ja kuvata visuaalisesti ja tekstillä. Kyselyssä on myös Likert-asteikolla tehtyjä kysymyksiä viidellä arvolla. Erityyppiset kysymysvaihtoehdot voivat olla

huono asia kyselyssä, mutta olen valinnut ne siksi, että haluan oppia luomaan erilaisia kysymystyyppisiä ja oppia analysoimaan niitä eri tavoilla.

Verkkokyselyn **avoimet kysymykset** toimivat tässä tapauksessa aivoriihenä. Niiden käsitteleminen vie enemmän aikaa ja näistä vastauksista kasataan kehittämisideoita. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009, 145) tai Brainstorming (Sivistystoiminnan työkalupakki).

Rajaan verkkokyselystä pois maahanmuuttajaryhmät, sillä haastatteluissa selvisi, että maahanmuuttajaopiskelijoilla on niin paljon puutteita suomen kielen hallinnassa, ettei kysely voi heille lähettää kysymysten väärin ymmärtämisen vuoksi. Tätä rajausta voitaisiin pitää harkinnanvaraisena näytteenä (Heikkilä 2014, 39, Ojasalo ym. 2009, 110) ja perustelen sitä sillä, että maahanmuuttajaopiskelijoiden kielelliset valmiudet eivät riitä verkkokyselyyn vastaamiseen ja väärinymmärretyt kysymykset aiheuttaisivat epäluotettavuutta tutkimustuloksiin.

Oppilaitoksessa on viisi 1.8.2018 jälkeen aloittanutta heterogeenistä opetusryhmää ja kaksi suoraan maahanmuuttaja opiskelijoille suunnattua ryhmää. Heterogeenisissä ryhmissä voi opiskella yksittäisiä maahanmuuttaja opiskelijoita, joten vastausten **kato** tai virheet voivat edelleen johtua puutteellisesta kielitaidosta. Eroprosessissa olevien opiskelijoiden kirjauksien valmistuttua vuoksi **alipeittoa** kyselyyn ei muodostu niin paljon (Heikkilä 2014, 32). Lähettämällä verkkokyselyn koko populaatioon, voin saada avoimilla kysymyksillä mahdollisemman paljon kehittämisideoita ideariihen ja brainstorming-menetelmän tapaan (Sivistystoimintatyökalupakki.fi).

Verkkokysely toteutettiin ajallisesti teemahaastattelujen jälkeen, jolloin teemahaastattelusta nousi ideoita kysymyksien muotoiluun sekä selkeä **hypoteesi** (Hirsjärvi ym. 2007, 155) siitä, että nuoret ja aikuiset eroavat valmiuksiltaan tehdä valintoja ja suunnitella omia opintojaan. Tämä hypoteesi on huomioitu kysymyksiä laatiessa ja opiskelijan koulun aloittamisen ikää tiedustellaan kyselyssä. Nämä tiedot antavat mahdollisuuden verrata nuorten ja aikuisten vastauksia ja ristiintaulukoida niitä tuloksissa. Olen päätenyt käyttämään virallista 18 vuoden ikäraja aikuisuuden määrittelyssä.

4.4.1 Verkkokyselyn suunnittelu

Verkkokyselyn suunnittelu on ollut pitkä prosessi ja kyselyn kysymykset ovat muotoutuneet kysymysten pursuttelusta ja ensikertaisesta taltioinnista Forms-työkaluun päätyen teoriapohjaiseen muuttujajäsentelyyn. Kyselylinkki lähetetään oppilaitoksen Wilma-järjestelmän kautta. Menetelmää puolustaa myös se, että verkkokysely sopii parhaiten 15-25 vuotiaille (Aarnos & Valli 2018, 120). Opiskelijat ovat harjaantuneita Wilma-järjestelmän käyttäjiä ja jokaisella opiskelijalla on todennäköisesti puhelin tai tietokone, jolla kyselyyn voi vastata.

Opiskelijoille lähtevä kysely oli **ulkoasultaan yksinkertaisempi versio**, kuin oma kyselyversio, jossa näkyy muuttujien ja teorian jäsentely otsikoissa. Päädyin lähettämään opiskelijoille mahdollisimman yksinkertaisen version, että se olisi selkeä ja yksinkertainen myös mobiilinäkymänä. Kyselyä on **testattu** toisen oppilaitoksen kosmetologiopiskelijoiden kanssa tammikuun lopussa ja myös monet opettajakollegat, YAMK-opiskelukaverit ja ystävät ovat antaneet mielipiteensä kysymysten ymmärrettävyydestä ja oikeinkirjoituksesta. Opinnäytetyön ohjaaja ei ole kommentoinut kyselyäni, joten se on siltä osien itsenäinen tuotos ja mittarin validiteetti ja reliabiliteetti on kokonaan opinnäytetyön omalla vastuulla.

4.4.2 Verkkokysely toteuttaminen

Verkkokyselyn **julkaisun** yhteydessä opiskelijoille lähetettiin Wilmassa saatekirje 26.2.2020. Saatekirjeessä on hyvä olla tietoa tutkimuksen tavoitteesta, tietojen käyttötarkoituksesta, toteuttajasta, kuinka kauan vastaamiseen menee, ohjeita vastaamiseen, yhteystiedot ja kiitokset vastaamisesta (Heikkilä 2014; Hirsjärvi ym. 2007.) Vastaamiseen opiskelija saa käyttää aikaa rajattomasti ja linkkiin voi vastata vain kerran. Verkkokysely sopii parhaiten 15-25-vuotiaille (Aarnos & Valli 2018, 120). Opiskelijat ovat harjaantuneita Wilma-järjestelmän käyttäjiä ja jokaisella opiskelijalla on todennäköisesti puhelin tai tietokone, jolla kyselyyn voi vastata.

Ajankohta verkkokyselylle oli huono, sillä organisaatiossa oli ollut kaksi viikkoa sitten laaja hankkeen kysely, joka oli pitkä ja saattoi aiheuttaa kyllästymistä kyselyihin. Myös talviloma oli tulossa ja monet opiskelijat olivat myös työpaikalla tapahtuvassa koulutuksessa. Lähetin verkkokyselyn julkaisun aikaan myös pyynnön opettajille, että he muistuttaisivat opiskelijoita kyselyyn vastaamisesta hyvien tulosten saavuttamiseksi. Ensimmäisen linkin lähettämisen jälkeen tutkimukseen tuli heti 11 vastausta ja se kertoi, että linkin jakaminen oli onnistunut.

Päätin lähettää toisen viestin kyselystä sunnuntaina 8.3. iltapäivällä, jolloin talviloma oli loppumassa ja monet opiskelijat suuntasivat ajatuksiaan kouluviikkoon. Valitsin ajankohdan tarkkaan, sillä moni saa Wilma-viestit kännykkään ja sunnuntai-illan vapaa-aika voisi olla hyvä aika vastata kyselyyn. Maanantaina taas monella opiskelijalla oli jo koulukiireitä ja vastaamatta jättäminen olisi todennäköisempää.

Toisen linkin lähettämiskerran jälkeen vastauksia tuli puolet lisää ja vastauksia tuli yhteensä 24/96 opiskelijalta. Vastausprosentti oli vain 25 % ja se johtunee useamman asian yhteisvaikutuksesta, toisesta kyselystä, talvilomasta ja siitä, että monet opiskelijat ovat myös työpaikalla tapahtuvassa koulutuksessa. Oman kehittämistyöni oli edettävä ja kyselyn ajankohta asettui tämän ajankohtaan. Kato oli 75 % ja tulokset eivät ole luotettavia eikä yleistettäviä, myöskään siksi, että yleensä tunnolliset opiskelijat vastaavat kyselyyn ja usein opinnoissa haasteita kokevat opiskelijat eivät vastaa.

5 Tulokset

5.1 Teemahaastattelujen tulokset teemoittain

Ensimmäisenä teemana oli opettajien perehdyttäminen HOKS-laadintaan ja opiskelijoiden perehdyttäminen tutkinnon perusteisiin. Tutkimusongelmassa yksi keskeinen kysymys on, miten tutkinnon perusteet on avattu opiskelijoille ja saavatko he tarpeeksi tietoa uusista tutkinnonperusteista valintojen. Teemahaastattelussa tiedusteltiin myös sitä, ovatko opettajat saaneet koulutusta HOKS-laadintaan ja miten se on tapahtunut?

Tutkimustulokset tulevat aineistolähtöisesti, mutta aineistoa käsitelty teemoittain, jolloin käsitteleminen on ollut helpompaa. Kuitenkin haastatteluja analysoitaessa on huomioitu, se että keskustelu on voinut rönsyillä eri teemoihin ja aineiston analysoinnissa on varmistettu, että vastaukset on listattu oikeiden teemojen alle. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella voidaan todeta yhteenvedona haastatteluista seuraavaa. Syksyllä 2018 HOKS-laadintaa on jouduttu tekemään **ilman koulutusta**, sillä koulutus alkoi myöhemmin, kuin HOKS-laadinta alkoi. Yksi haastateltavista koki, että HOKS-laadinta oli alussa **puutteellista** ja jopa virheellistä. Organisaatiossa on ollut kahden vuoden aikana useita opettajille suunnattuja koulutuksia, joissa HOKS-laadintaan liittyviin asioihin opettajia on koulutettu. Koulutukset löytyvät myös **tallenteina Intrasta ja** sieltä asioita voi tarvittaessa tarkistaa. Wilman etusivulta löytyy myös laaja kuvallinen ohjeistus: **Wilma-ohje opettajille**, jossa neuvotaan, kuinka HOKS-laaditaan Wilma-järjestelmän koontilomakkeelle.

Kaikkien haastateltavien mukaan **HOKS-koulutus on ollut riittävää** ja halukkuutta lisäkoulutukseen ilmeni, sillä käytäntöihin tulee muutoksia. Yksi haastateltavista koki, että HOKS-koulutukseen pääsemisessä on ollut haasteita, sillä oppitunnit on voineet olla yhtä aikaa sijoitettuna koulutuksen kanssa. Hyvänä asiana todettiin, että HOKS- laadinta-ajat olivat merkitty syksyllä 2018 lukujärjestykseen, eikä ajankohtaa tarvinnut suunnitella itse. Positiivisena asiana todettiin, että opettajakollegat ovat antaneet aina apua kysyttäessä. Syksyllä 2019 HOKS-laadinta ja lukujärjestykset eivät toimineet yhtä hyvin. Muiden ryhmien opetusta oli laitettu tutoropettajille ja HOKS-laadinta oli haasteellista sovittaa yhteen opetuksen kanssa.

Teemahaastattelussa tiedusteltiin, **miten tutkinnonperusteet tai ePerusteet avataan opiskelijoille koulutuksen alkaessa.** Kaikki haastattelujen vastauksissa tutkinnonperusteiden avaaminen tapahtuu ensin **luokkamuotoisena luentona**, jonka jälkeen **opintojen edetessä tutkinnon perusteita käydään läpi tarkemmin.** Myös **HOKS-laadinnassa käydään läpi niitä tutkinnon perusteita, joita opiskelija on valitsemassa.** Maahanmuuttajaopiskelijoille tutkinnonperusteet avataan selkokielellä. Henkilökohtaisessa keskustelussa jokaisen opiskelijan tutkinnonperusteita joudutaan kertaamaan valintojen mukaan ja varmistamaan ymmärtämistä esimerkiksi puutteellisen kielitaidon vuoksi. Voidaan todeta, että

oppilaitoksessa pyritään huomioimaan opiskelijan yksilölliset tarpeet ja avaamaan tutkinnon perusteet opiskelijälähtöisesti. Opiskelijoille pyritään myös tarjoamaan erilaisia vaihtoehtoja opintopoluiksi, jolloin heidän osaamisalansa valinta on helpompaa.

Toisena teemana oli valinnaisuuksien mahdollisuus ja opiskelijoiden valmiudet valita opintoja. **Haastattelussa tiedusteltiin missä vaiheessa opiskelijat tekevät osaamisalan valinnan?** Aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella voidaan todeta, että osaamisalanvalinnan aikataulussa on ryhmäkohtaisia eroavaisuuksia ja siinä näkyy selvästi, kuinka uudet tutkinnonperusteet on saatu kahden vuoden aikana haltuun myös opettajien keskuudessa ja tästä johtuen opintojentarjonta on parantunut. Kun uudet tutkinnonperusteet tulivat voimaan ja siirtymävaihetta elettiin vielä vanhojen toimintamallien mukaan, niin opetuksen kuin HOKS-laadinnan osalta.

Maahanmuuttajaopiskelijoiden osaamisala alkaa hahmottua kolmen kuukauden aikana, koska heillä on valittavana vain kaksi osaamisalaa, parturi tai kampaaja. Toisaalta maahanmuuttajilla kielitaidon aiheuttamat haasteet hidastavat osaamisalan valintaa. Osaamisalaa on mahdollista vielä muuttaa ennen tutkintotodistuksen saamista, jos koulutuksen aikana osaaminen painottuukin selkeästi toiselle alalle.

Osaamisalan valinnan valmiuksissa myös opiskelijan ikä näyttäytyy merkitsevältä tekijältä. **Nuorilla opiskelijoilla, haastateltavien opettajien mukaan, ei ole vielä valmiutta valita alaa ja valinnaisia opintoja lopullisesti ensimmäisen vuoden aikana, kun taas aikuisopiskelijat tekevät valinnat ensimmäisen puolen vuoden aikana.** Haastateltavien mukaan, nuoret elävät enemmän siinä hetkessä ja keskittyvät vain sillä hetkellä opiskeltaviin asioihin, heidän valintoihinsa voivat vaikuttaa myös kaverien valinnat. Nuorten osaamisala voi vaihtua esimerkiksi työpaikalla tapahtuvan koulutuksen yhteydessä, kun oma toive ja tavoite alkaa selvitä. Aikuisopiskelijoilla elämäkokemus ja omien toiveiden selkeys mahdollistavat nopeammin valintojen tekemisen. Nuorilta opiskelijoilta ei vaadita heti valintojen tekemistä, vaan he voivat miettiä vielä osaamisalan valintaa ja valinnat tehdään alkuun alustavasti ja tarkennetaan vasta, kun se tarvitaan tietää opetuksen järjestämiseksi.

Haastateltavilta tiedusteltiin, **mitä opintoja oppilaitoksessa on tarjolla ja miten valinnaisuus heidän mielestään toteutuu?** Sisällönanalyysin perusteella voidaan yhteenvetona todeta, että oppilaitoksessa on tarjolla kaikkia hius- ja kauneudenhoitoalan tutkinnonperusteiden mukaisia opintoja, mutta ihan kaikkia ei aina pystytä resurssien tai osaavan henkilökunnan puuttumisen vuoksi järjestämään. Opintojen järjestämisessä työelämä toimii hyvänä yhteistyökumppanina. Kaikkien haastateltavien mielestä **valinnaisuus toteutuu melko hyvin.**

Valinnaisiin opintoihin on tulossa tulevalle lukuvuodelle myös lisäystä, jolloin tutkinnonperusteiden valinnaisuuden rajoitukset voidaan korvata opintojen paikallisella tarjonnalla. Näitä opintoja perustellaan myös siksi, että useiden laajojen pakollisten opintokokonaisuuksien valitseminen tutkintoon on mahdotonta, koska tutkinnon osaamispisteet eivät voi nousta kovin paljon yli 180 osaamispistettä. Esimerkiksi 35 osaamispisteen laajuiset kasvohoitopalvelut ovat liian laajoja valittavaksi valinnaisina opintoina muihin osaamisalojen opintoihin.

Paikallisesti tarjottavista suunnitteluasteella olevista opinnoista esimerkkinä voidaan pitää kosmetologeille tarjottavat kampauserinnot ja partureille tarjottavat kasvohoito-opinnot. Oppilaitoksessa on suunnitteilla tarjota ”kurkistuskurssi” ekologisiin hiuskäsittelyihin. Näillä uusilla opinnoilla opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta rakentaa tutkintonsa monipuolisemmin eri opintokokonaisuuksista.

Kaikkien vastausten perusteella voidaan todeta, että uusien tutkinnon perusteiden ollessa voimassa kolmatta vuotta, perinteinen hius/kauneusjako on saatu vähitellen purettua ja opintoja voidaan **valita ristiin** eri osaamisalojen välillä. Valinnaisuuksien mahdollisuuksien lisääntyessä opintoryhmät koostuvat eri ryhmien opiskelijoista ja näin perinteiset ryhmät häviävät ja päästään **luokattomuuteen**. Tämä tuo haasteita tarjottimen suunnittelijalle, sillä osaamispisteet eri opinnoissa ovat eri laajuisia 15, 20, 25 tai 35 osaamispistettä. Myös opintojen tarjonnassa tuntuu vieläkin vaikuttavan opetushenkilöstön osaamisalat ja asiantuntijuus sekä vakituisen henkilöstön työllisyys, jolloin opintoja on tarjolla siten, että kaikille vakinaisille opetushenkilöstölle voidaan tarjota työtä.

Teemahaastattelussa tiedusteltiin, missä vaiheessa opiskelijat tekevät osaamisalan valinnan. Sisällönanalyysin perusteella voidaan todeta, että aikuisopiskelijoilla on haastateltavien mukaan paremmat valmiudet tehdä osaamisalan ja valinnaisuuksien valintoja kuin nuorilla tai maahanmuuttajilla, joilla on kielitaidon kanssa ongelmia.

Haastatteluissa pohjalta muodostui selkeä kuva kolmesta opiskelijaryhmästä; **nuoret** peruskoulusta suoraan tulevat, työelämästä tai muualta tulevat **aikuiset** ja **maahanmuuttajaopiskelijat**. Opiskelijaryhmät ovat yleistettyjä stereotyyppisiä, eivät persoonia, jotka ovat palvelumuotoilun käytettäviä työkaluja. Jokaiseen opiskelijaryhmään kuuluu varmaan erilaisia opiskelijapersoonia, mutta rajaan niiden tarkemman käsittelyn pois tästä työstä. Uuden lainsäädännön jälkeen nuoret ja aikuiset opiskelevat samoilla tutkinnonperusteilla ja usein myös samoissa ryhmissä. Opiskelijaryhmät voivat muodostua eri hakumuotojen kautta; yhteishaussa tulevat, jatkuvalla haulla tulevat tai te-palvelujen työllistymiskoulutuksena tulevat opiskelijat. On myös yksittäisiä opiskelijoita, jotka tulevat jatkamaan opintoja keskeyttämisen jälkeen tai siirtyvät muista oppilaitoksista opiskelemaan.

Maahanmuuttaja taustaisten opiskelijoiden määrä on kasvanut paljon ja he opiskelevat pääsääntöisesti omilla ryhmissään. Heillä on ammatillisen koulutuksen aikana monenlaisia muita haasteita, kuten kielen, kulttuurin tapojen, sosiaalisten verkostojen ja oman identiteetin hakeminen (Savolainen 2017). Maahanmuutto merkitsee uudenlaiseen ammatti- ja toimintakulttuuriin siirtymistä, jossa maahanmuuttaja joutuu neuvottelemaan omasta ammatillisesta suhteestaan työelämään sekä ammatillisesta pätevyydestään ja sen tunnustamisesta (Onnismaa & Pasanen & Spangar 2004). Haastattelun perusteella voidaan todeta, että oppilaitoksessa huomioidaan hyvin opiskelijan tarpeet ja heille annetaan tukea ja ohjausta sekä enemmän aikaa valintojen tekemiseen. Myös osaamisalaa voidaan tutkintotodistukseen vaihtaa, jos osaaminen loppuvaiheessa painottuu enemmän toiselle alalle kuin alun perin HOKS-laadinnassa on sovittu.

Kolmas teema oli HOKS-laadinta- palvelutapahtuman kuvaus

Alla oleva kuvio kuvaa HOKS-laadintavaihetta mukaillen serviceblueprintiä ja siinä toimijoita ja heidän tehtäviään (Gersch & Hewing & Schöler 2011). HOKS-asiakirjan laadinta on yksi kosketuspiste henkilökohtaistamisen uraohjausprosessissa. Seuraavaksi kuvaan palvelutapahtuman teema- ja dokumenttiaineiston pohjalta. Käytännöksi oppilaitoksissa on muodostunut, että jokaisen opiskelijan kanssa pidetään HOKS-asiakirjan laadintakeskustelu. Alussa opiskelija hakeutuu opiskelemaan yleisesti hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkintoon ja osaamisalaa ei olla vielä hakeutumisvaiheessa valittu. HOKS pyritään laatimaan mahdollisimman nopeasti ja se on oltava tehtynä viimeistään kolmen kuukauden päästä koulutuksen alkamisesta. Ensimmäisessä ohjauskeskustelussa on tarkoitus laatia ja hyväksyä ensimmäinen luonnos HOKS-asiakirjasta. Ensimmäisessä vaiheessa painottuu aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä osaamisen kehittämistarve ja sen hankkimisen suunnittelu.

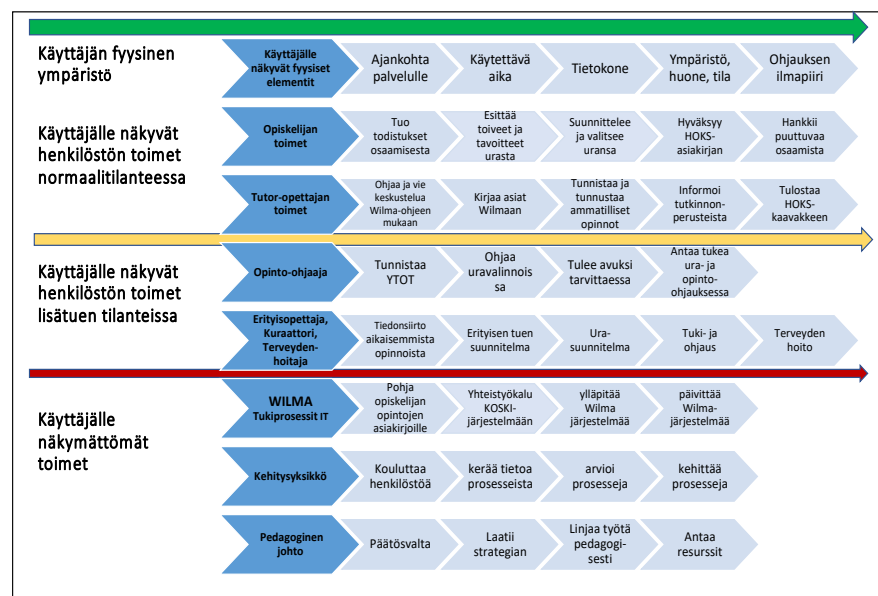
HOKS- laaditaan jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti ja siihen varataan aikaa noin yksi tunti. Sen laadintaan osallistuvat **opiskelija** ja **tutoropettaja** ja kirjaukset dokumentoidaan **WILMA-järjestelmään**, josta keskustelun lopuksi tulostetaan **HOKS- asiakirja opiskelijan allekirjoitettavaksi**. Alaikäisen opiskelijan huoltaja voi olla mukana HOKS-laadintavaiheessa ja asiakirja on Wilmassa myös huoltajan nähtävillä. Usein huoltaja tulee mukaan keskusteluun vasta silloin kun opiskelijalle tarvitaan tehdä erityisen tuen suunnitelma, josta käytetään lyhennettä ETS.

Keskustelu lähtee opiskelijan **perus- ja yhteystietojen tarkistamisella** ja opiskelijan **aikaisemman osaamisen kartoittamisella**. Opiskelijalla on mahdollisuus täyttää Wilmaan omia yhteys-, pankkitili- ja todistustietojaan. Opiskelijaa on pyydetty tuomaan keskusteluun

aikaisemmat tutkintotodistukset tai muut todistukset aikaisemmasta opiskelu-, harrastus- tai työtoiminnastaan. Opettaja skannaa todistukset opiskelijan liitteisiin Wilmaan.

HOKS-laadinnassa **tunnistetaan ja tunnustetaan opiskelijan aikaisemmat opinnot**.

Ammatillisten opintojen osalta prosessin hoitaa tutoropettaja. Jos aikaisempi osaaminen on arvioitua ja dokumentoitua ja se on nykyisten tutkintojen perusteiden mukaista, niin ne voidaan tunnustaa suoraan osaksi opintoja. Jos opinnot ovat ns. vanhojen tutkinnon perusteiden mukaisia, kaksi opettajaa arvioi osaamisen ajantasaisuuden ja tunnustaa opinnot tai ohjaa opiskelijaa hankkimaan puuttuvan osaamisen. Jos aikaisempia opintoja ei ole arvioitu, selvitetään osaamisen hankkimisen tarve suhteessa nykyisiin tutkinnon perusteisiin, määritellään osaamisen tarve ja ohjataan opiskelija hankkimaan osaamista. Aikaisempien yhteisten opintojen tunnistamiset ja tunnustamiset hoitaa opinto-ohjaaja ja samalla tavalla yhteisten opintojen ollessa ns. vanhojen tutkinnon perusteiden mukaisia, arvioinnin tekevät yhteisten opintojen opettajat.

Kuvio 9. HOKS-laadintavaiheen palvelutuokion toimijat ja tehtävät.

Ensikertaisessa laadinnassa HOKS-asiakirjaan saadaan hahmotettua osaamisen kehittämistarpeelle runko; mikä **osaamisala** valitaan alustavasti, mitä opiskelijan tulee vielä opiskella eli mitä osaamista hankkia. Kaikkia opintojen valinnaisuuksia ei lyödä lukkoon vielä HOKS-laadintavaiheessa, mutta mielenkiintoisista opinnoista voi keskustella ja valintoja tehdä alustavasti Wilma-järjestelmän HOPS-runkoon. Toteuttamissuunnitelman mukaan oppilaitoksessa pyritään tarjoamaan kaikki tutkinnonperusteiden opintoja. Työelämässä tapahtuva koulutus mahdollistaa hyvin erilaisten polkujen muodostumisen.

Tunnustetut opinnot rekisteröityvät suoraan HOPS-puuhun ja ne näkyvät heti opintosuoritusotteessa. Osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisprosessin päätös on tehtävä Wilman HOKS-kaavakkeeseen Opetushallitukselle menevää tiedonsiirtoa varten. Päätös tehdään rastittamalla ja siinä todetaan, onko tarvetta tutkintokoulutukselle ja muulle ammattitaidon hankkimiselle vai ei.

HOKS-ohjauskeskustelun tehtävänä on selvittää opiskelijan **toive- tai tahtotila siitä**, mitä tutkintoa tai tutkinnonosaa hän tavoittelee ja, mitä osaamista häneltä puuttuu tutkinnon tai tutkinnonosan saavuttamiseksi. HOKS-asiakirjaan kirjataan **koulutuksen aloituspäivä ja arvioitu valmistuspäivä**. HOKS-ohjauskeskustelussa käydään läpi opiskelijan **opiskeluvalmiudet** ja hänelle tiedotetaan, että ohjausta ja tukea on tarjolla tarvittaessa. Tarvittaessa opiskelijalla on mahdollisuus saada myös **erityistä tukea** koulutuspäällikön hallintopäätöksellä. Opiskelijalle voidaan tarjota myös opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja.

HOKS-asiakirjaan määritellään, **mitä osaamista opiskelijan tulee hankkia** ja miten ja missä se tapahtuu. Wilman HOPS-puuhun valitaan niitä opintoja, joita opiskelija haluaa ja tarvitsee valita osaamisalansa valittuaan. **Ensikertaisessa laadinnassa** tehdään pakolliset ammatilliset valinnat sekä alustavat valinnaiset valinnat, joiden ajallinen toteutuminen on riippuvainen koulutuksen tarjottimesta ja muiden opiskelijoiden valinnoista sekä koulutusorganisaation resursseista. HOKS-laadinnassa pyritään alustavasti myös suunnittelemaan näyttöjen ajankohtaa. Siinä myös urasuunnitelma, jonka vaihtoehdot ovat suuntaa antavia, siirtyminen, jatko-opintoihin siirtyminen tai yrittäjäyys.

HOKS-asiakirjan laadinnalla on tärkeä merkitys koulutusorganisaation **rahoituksen** kannalta, sillä siinä määritellään opiskelijan läsnäolo prosentti, jonka pohjalta koulutusorganisaatio laatii yhteenvedon opiskelijatyöpäivistä. Näiden tietojen mukaan organisaatio saa rahoituksen koulutuksen järjestämistä varten. Tutoropettaja vastaa tietojen ajantasaisuudesta. HOKS on asiakirja, jota **päivitetään** koko opintojen ajan opiskelijan toiveiden ja elämäntilanteiden muuttuessa. HOKS-asiakirjaa päivitetään myös valinnaisuuksia tehtäessä, työpaikalla tapahtuvaan koulutukseen lähdettyessä, pidemmissä poissaoloissa tai keskeyttämisissä sekä näyttösuunnitelmia tehtäessä.

Neljäs teema oli kartoittaa haasteita HOKS-laadinnassa

Haastateltavilta opettajilta tiedusteltiin, **mitkä asiat he opettajina kokivat HOKS-laadinnassa haasteellisena?** Sisällönanalyysin perusteella voidaan todeta, että tutkintouudistuksen tullessa voimaan haasteeksi nähtiin **uusi tutkintorakenne**, jonka rakentamisen periaatteet eivät olleet opiskelijoille selvillä. Tutkinto rakentuu siten, pakolliset opinnot määrittelevät osaamisalan ja valinnaisuudet täydentävät osaamista.

Monella nuorella ja heidän vanhemmillaan **ei ole tietoa ammateista** ja siitä, millaisia työtehtäviä ammattiin kuuluu ja siksi valinnan tekeminen on vaikeaa.

Lähes jokaisessa vastauksessa **aikaresurssi koettiin riittämättömäksi** ja opiskelijan alkuvaiheen tilanteen kartoitus ja tutustuminen koettiin tärkeäksi sekä hyvin merkitykselliseksi. Haasteeksi nähtiin myös vuosi vuodelta **moninaistuvat ja haasteelliset opiskelijat sekä isot opiskelijaryhmät**. Myös **HOKS-laatimisen ajankohta** sattuu kaikkein kiireisimpään ajankohtaan, kun opetustunnit alkavat elokuun puolessa välissä ja se kuormittaa kovasti opetushenkilöstöä.

WILMA-järjestelmään täytettävä **HOKS-asiakirja nähtiin sekavana**, vaikeasti ymmärrettävänä, laajana ja aikaa vievänä asiakirjana, jonka oikein täyttämisen tärkeys rahoituksen saamisen työkaluna tiedostettiin. Ajan kulumisen asiakirjan täyttämiseen ja eikä opiskelijan kanssa tehtävän keskustelun kanssa koettiin **ristiriitaiseksi, turhauttavaksi ja jopa huolestuttavaksi**, sillä opiskelijan toiveiden ja tavoitteiden selvittäminen ja hahmottaminen opintojen alkuvaiheessa koettiin tärkeimpänä ja merkityksellisempänä asiana.

Vastausten pohja voidaan todeta, että tekninen opintopolkujen suunnittelu eli ”poluttaminen” alkaa sujua. Haasteeksi nimettiin sellaiset opinnot, joita oppilaitoksessa ei ole mahdollisuus toteuttaa. Näissä tilanteissa työpaikalla tapahtuvan oppimisen mahdollisuus tulee usein avuksi. Myös eri aloilta tehtävät valinnaisuudet, esimerkiksi liiketalouden puolelta valitut opinnot, ovat haasteellista sovittaa opiskelijan polkuun.

Maahanmuuttajaopiskelijat ovat selkeästi yksi haasteellisimmista ryhmistä HOKS-laadinnassa, sillä **yhteisen kielen puuttuminen**, suomalaisen koulutusjärjestelmän tuntemattomuus, todistusten ja dokumenttien puuttuminen, tekevät vaikeaksi osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen. Maahanmuuttaja opiskelijoiden kohdalla HOKS-laadintaa on toteutettu yhteistyössä tutoropettajan, opinnohjaajan ja opintosihteerin kanssa, jolloin ymmärrystä on ollut helpompi saada. Myös lukivaikeuksien kartoitus tai matemaattiset lähtötasoselvitykset on mahdotonta toteuttaa ilman omalla äidinkielellä olevia testejä. Todellisten oppimisvaikeuksien huomaaminen on vaikeaa, sillä ne sekoittuvat helposti yhteisen kielitaidon puuttumiseen. Oppimisvaikeudet heidän osaltaan huomioidaan opintojen aikana, jos ne tulevat esille ja niihin puututaan sitten.

Kuvio 10. HOKS-laadintavaiheen haasteet sanapilvenä

Viides teema on kehittämisideoiden kerääminen opettajilta

Viidennen teeman aiheena oli kerätä kehittämisideat HOKS-laadintavaiheen parantamiseksi opettajilta. Haastateltavia pyydettiin kertomaan ideoita HOKS-laadintavaiheen haasteiden korjaamiseksi. Sisällönanalyysin perusteella voidaan todeta seuraavaa. Lähes kaikissa vastauksissa haasteena nähtiin HOKS-kaavakkeen laajuus ja sekavuus. Tähän ongelmaan toivottiin Wilman **HOKS-lomaketta selkokielellä**, mikä auttaisi kaikkia opiskelijoita tekemään omia esitäyttöjä lomakkeelle sekä maahanmuuttaja opiskelijoita ymmärtämään paremmin HOKS-laadinnan sisältöä.

Lähes kaikissa vastauksissa todettiin, että HOKS-laadintaan käytetty aikaresurssi ei ole riittävä ja tuleville vuosille toivottiin **enemmän aikaresurssia**, sillä ensimmäisenä vuonna laadintaan menee huolellisesti tehtynä aikaa ja seuraavina vuonna valinnaisuudet ja ”poluttaminen” teettävät jopa enemmän työtä. **Myös HOKS-laadinnan ajankohtaan esitettiin muutosta.** Nykyinen käytäntö laatia HOKS koulutyön aloittamisen jälkeen on erittäin kiireinen ja kuormittava ajanjakso opettajille, jolloin opetustunnit rajoittavat ajankäyttöä ja työhuoneet ovat rauhattomia, jolloin opiskelijan yksityisyyden suoja vaarantuu, kun HOKS- laadintaa tehdään tilassa, jossa on muita ihmisiä. HOKS-asiakirjan laadintaa ja ohjauskeskustelua esitettiin **pidettäväksi jo ennen varsinaisen opetuksen alkamista.** HOKS-keskustelu toimisi

hyvänä tutustumishetkenä opettajalle, jolloin hän voisi ennakoida opetustaan huomioiden opiskelijat ja heidän tarpeensa. **Rauhallisen tilan** löytäminen on mahdollista myös nykyisellä käytänteellä, mutta silloin opettajan tulisi lähteä työpisteeltä tyhjiin luokkatilaan ja ottaa kannettava tietokone mukana.

Osastolla oli pidetty **tutustumispäiviä** tai viikkoja, jolloin alasta kiinnostuneet opiskelijat ja vanhemmat voivat tulla tutustumaan tiloihin ja kyselemään koulutuksesta. Näitä tutustumispäiviä oli myös järjestetty suunnitelmallisemmin, etteivät jatkuvat vierailut kuormita opetushenkilöstöä. **Tätä toimintaa esitettiin kehittävän jatkossa.** Myös **opiskelijatutor**toimintaa, jossa edellisten vuosikurssien opiskelijat kertoivat opiskelukokemuksiaan uusille tulokkaille, oli hyödynnetty. **Tutortoiminnassa nähtiin kehittämisen mahdollisuutta.** Ideoina lueteltiin myös infokirjeitä, **digitaalisia apuvälineitä**, kuten ”somea”, ”nettiä” tai ”Appiä”. HOKS-laadinnan alkuvaiheessa esitettiin yhtenä vaihtoehtona maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa ryhmässä pidettävää ”**ryhmäsparrausta**”. Kysymyksiä aiheuttavista asioista voitaisiin keskustella yhdessä ja asioiden ymmärtäminen, ennen valintojen tekemistä, auttaisi henkilökohtaisen HOKS-asiakirjan laadintaa. Myös **tulkkausavun** saamista esitettiin kehittämistoiveena. Kehittämiseksi ehdotettiin myös parempaa **ennakointia**, jolloin yhä haasteellisempien opiskelijoiden lisääntymiseen varauduttaisiin ja tukitoimia sekä toimintamalleja pohdittaisiin etukäteen.

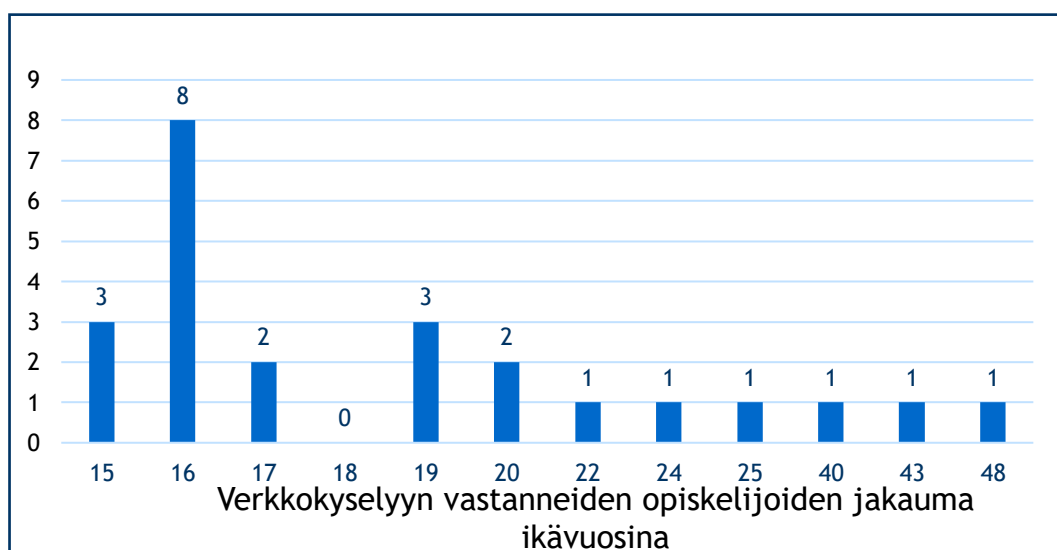
Kuvio 11. Opettajien kehittämisideat visuaalisena sanapilvenä.

5.2 Verkkokyselyn kysymykset ja vastaukset

Seuraavassa esittelen verkkokyselyn kysymykset, perustelut kyseisen kysymyksen käytölle ja tulokset kysymyksittäin. Työkaluna käytin Laurean opiskelijasähköpostin työkaluissa olevaa FORMS-tietovisa työkalua, perustelu sen käytölle oli, että se minulle oli tuttu työkalu.

Ensimmäinen kysymys on täsmällinen tosiasiallinen kysymys, jossa tiedusteltiin ryhmätunnusta. Siihen vastaaminen ei edellytä mielipiteitä vaan ne ovat tosiasioita (Heikkilä 2014). Tämän kysymyksen perusteella voidaan tarvittaessa löytää HOKS-laadinnan tehnyt opettaja. Eri ryhmien välillä on myös HOKS-laadinnassa suuria eroja, sillä jonkun ryhmän HOKS-laadinnasta on aikaa 1,5 vuotta, 1 vuosi tai noin puoli vuotta. Tiedon kerääminen antaa mahdollisuuden erilaisiin tulosten vertailuihin opiskelijaryhmien välillä. Eri ryhmistä vastauksia tuli aika tasaisesti kolmelta luokalta 4 vastausta ja kahdelta luokalta 6 vastausta. Yhteensä vastaajia oli 24 opiskelijaa. Tuloksissa on nähtävillä se, että ne opiskelijaryhmät, joille olen kertonut YAMK-opinnoista, ovat olleet aktiivisempia vastaamaan. Vastaukset jakautuvat aika tasaisesti eri ryhmien välille. Positiivista on, että kaikista ryhmistä on tullut vastauksia.

Toisessa kysymyksessä tiedusteltiin opiskelijan ikää koulun aloittamisvaiheessa. Se on myös tosiallinen tieto ja sen merkitys on haastattelussa nousseen **hypoteesin** kannalta oleellinen. Opiskelijan ikää voidaan käyttää hyväksi ristiintaulukoinnissa toisena muuttujana. Kun ikä on laitettu numeroina, niin tutkijana voi itse päättää, millaisia luokkia tuloksista. Tässä työssä jaan opiskelijat koulun aloittamisajankohtana olleen iän pohjalta nuoriin ja aikuisiin. Ikäraja on virallinen 18- vuoden ikäraja. Näin saan kaksi melkein yhtä suurta luokkaa.

Kuvio 12. Verkkokyselyyn vastanneiden opiskelijoiden ikäjakauma

Kyselyyn vastanneista yli puolet, 54 %, oli alle 18-vuotiaita opintojen alkamisen aikana. Kyselyyn vastanneiden aikuisten ikäjakauma leviää laajalle alueelle ja vastanneista eroaa kolme ryhmää: alaikäiset, ”parikymppiset” ja ”nelikymppiset”. Verkkokysely sopii nuorille ja nuorille aikuisille ja tuloksissa nuoret ovat olleet innokkaimpia vastaajia. Tästä voidaan tulkita, että mobiililaitteen käyttö nuorille on helppoa. Tuloksissa keskitytään jatkossa vertailemaan alaikäiset, alle 18-vuotiaiden ja täysi-ikäisten yli 18-vuotiaiden vastauksia.

Kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin, kuinka opiskelijoille on avattu hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnon sisältö. Tämän tiedon avulla voidaan verrata, pitääkö opettajien haastattelujen vastaukset ja opiskelijan kokemukset yhtä. Tähän kysymykseen on voinut valita useampia vastausvaihtoehtoja.

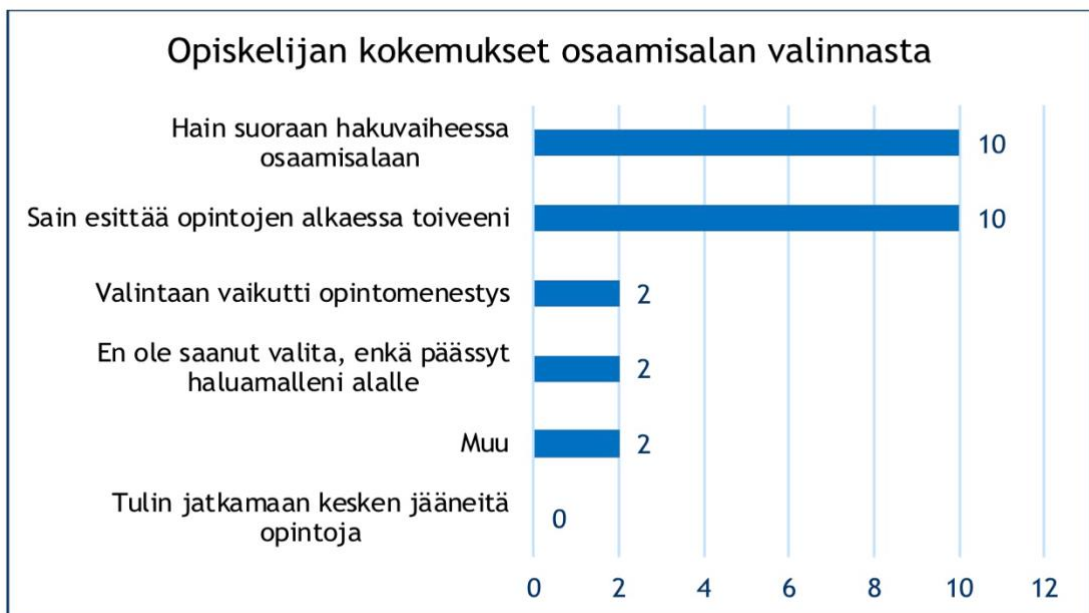

Kuvio 13. Tutkinnonperusteiden avaamisen menetelmien kysymykset ja vastaukset opiskelijoille

Opettajien ja opiskelijoiden vastaukset ovat samansuuntaisia. Pääasiassa tutkinnonperusteet avataan opiskelijoille **luokkamuotoisena** opetuksena. Opiskelijan vastauksista nousee myös **ePerusteiden linkin saaminen**, joka ei tullut esiin haastattelussa, johtunee yhden opettajan puuttumisesta haastattelussa. Tuloksia tarkemmin analysoidessa eri opintoryhmien vastauksissa, niin linkin jakaminen näyttää olevan käytäntö jatkuvan haun ryhmissä, jotka

koostuvat enemmän aikuisopiskelijoista. Myös opinto-ohjaaja on pitänyt aikakin jollekin ryhmälle infon, joka muistetaan. Yksi opiskelija koki, ettei häntä ole informoitu tutkinnon perusteista ja valinnaisuudesta erityisemmin, vaan hän opiskelee valmiiksi tehdyn suunnitelman mukaan. Tämä voi johtua myös kyseisen opiskelijan poissaolosta kyseisenä päivänä, kun asiaa on käyty luokan kanssa yhdessä läpi.

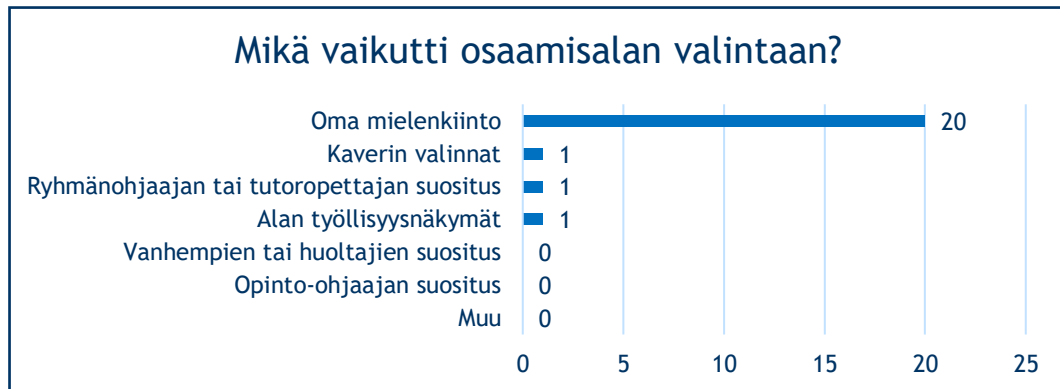
Neljännessä kysymyksessä tiedusteltiin ajankohtaa, **milloin opiskelija on voinut valita oman osaamisalansa, ja mitkä muut asiat vaikuttaneet osaamisalan valintaan?** Kysymys pohjaa tutkimusasetelman kysymykseen, saako opiskelija aidosti valita osaamisalansa vai ohjaavatko muut asiat esimerkiksi koulutustarjonta mahdollisuutta valita?

Kuvio 14. Opiskelijoiden kokemukset osaamisalan valinnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että opiskelijan vastaukset ovat opettajien vastausten kanssa samansuuntaisia. Osaamisalan valinta ja opintojen tarjonta on asiakaslähtöistä ja opiskelijat kokevat vahvasti (83 %), että saavat itse vaikuttaa, mitä osaamisalaa he opiskelevat. Vastausten mukaan opinto-ohjaus vahvisti vielä osaamisalan valintaa kahden opiskelijan osalta. **Kaksi opiskelija vastasi, ettei ole saanut valita ja opiskella haluamaansa alaa.** Yhden opiskelijan kokemus osaamisalan valinta oli tapahtunut ”jossakin vaiheessa vaan” ja toisen opiskelijan kohdalla yhteisten aineiden valintoja tehtäessä.

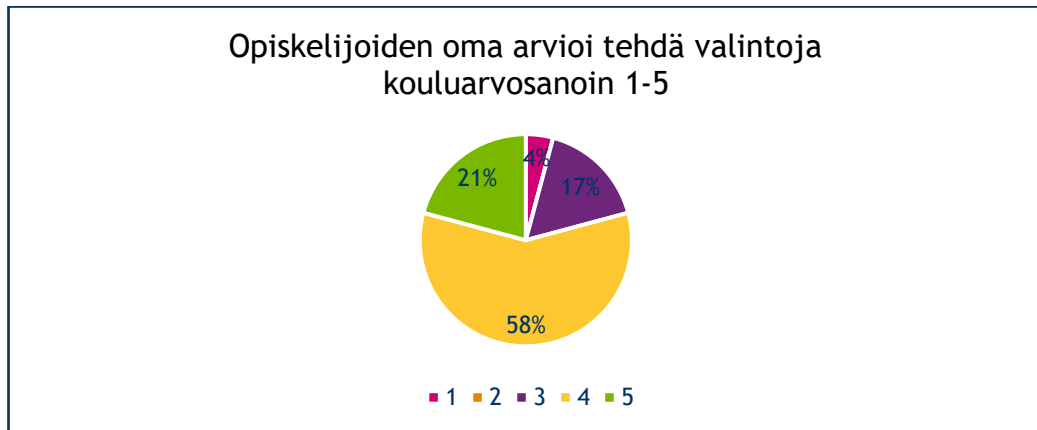
Viidennessä kysymyksessä tiedusteltiin, **mitkä asiat ovat vaikuttaneet opiskelijan osaamisalan valintaan**. Tämä tieto kertoo opiskelijan motiivista osaamisalan valinnan suhteen ja samalla myös omista valmiuksista valita osaamisala. Jos opiskelija valitsee osaamisalan kaverin valintojen tai vanhempien suositusten mukaan, niin oma näkemys ei ole vielä hahmottunut tai jos pohjalla on alan hyvät työllisyysnäkökymät, niin asiaa on ehkä tietoisemmin harkittu. Tarvittaessa myös vaihtoehto MUU antaa mahdollisuuden omaan vaihtoehtoon.

Kuvio 15. Vastaukset osaamisalan valintaan vaikuttavista asioista

Vastausten perusteella voidaan todeta, että opiskelijat tekevät pääasiassa (83 %) osaamisalan valinnan oman mielenkiinnon, taitojen ja luonteisten ominaisuuksien pohjalta. Yksittäisten opiskelijoiden osalta valintaan on vaikuttanut opettajan suositus (4 %), kaverien valinnat (4 %) ja alan työllisyys näkökymät (4 %). Yksi opiskelija koki (4 %), että hänet vain laitettiin kyseiseen alaan opiskelemaan.

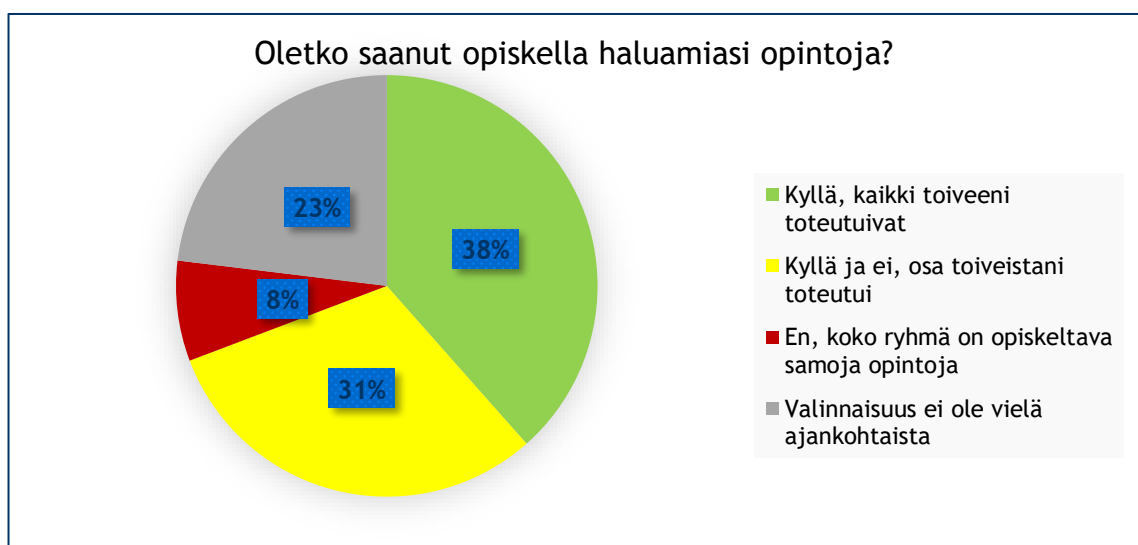
Kuudennessä kysymyksessä opiskelijaa pyydettiin **arvioimaan omia valmiuksiaan tehdä osaamisalansa ja opintojen valinnaisuuksia HOKS-keskustelussa**. Tämä kysymys vahvistaa edellistä kysymystä ja on opiskelijan oma arvio omista valmiuksistaan valita osaamisala kouluarvosanoin. Tieto antaa myös kuvan ohjauksen tarpeesta. Asteikko mukailee kouluarvosanoja ja ne on selvyuden vuoksi sanallisesti tarkennettu. Arvosana 1= en osaa valita yksin, tarvitsen vielä paljon tietoa ja paljon ohjausta. Arvosana 2= en osaa valita tarvitsen tietoa ja ohjausta. Arvosana 3= minulla on näkemys valinnoista, mutta tarvitsen kysyä opinnoista opettajalta. Arvosana 4= osaa valita, mutta haluan varmistusta opettajalta valintojen järjestyksestä. Arvosana 5= osaan valita ja päättää itsenäisesti, minulla on riittävästi tietoa opinnoista.

Kuvio 16. Opiskelijoiden ovat valmiudet valita kouluarvosanoina

Viisi (21 %) opiskelijaa vastasi, että hänellä on valmiudet valita itsenäisesti opintoja kiitettävästi (arvosana 5). Suurin osa opiskelijoista 14 opiskelijaa (58 %), piti valmiuksiaan valita hyvinä (arvosana 4), mutta halusi varmistusta valinnaisuuksien järjestyksestä opettajan kanssa keskustellen. Neljä opiskelijaa (17 %) arvioi valmiutensa aika hyväksi (arvosana 3), mutta heillä on tarve vielä kysyä opinnoista opettajalta. Yksi opiskelija (4 %) vastasi, ettei osaa valita yksin ja tarvitsee vielä paljon tietoa ja paljon ohjausta valintojen tueksi (arvosana 1).

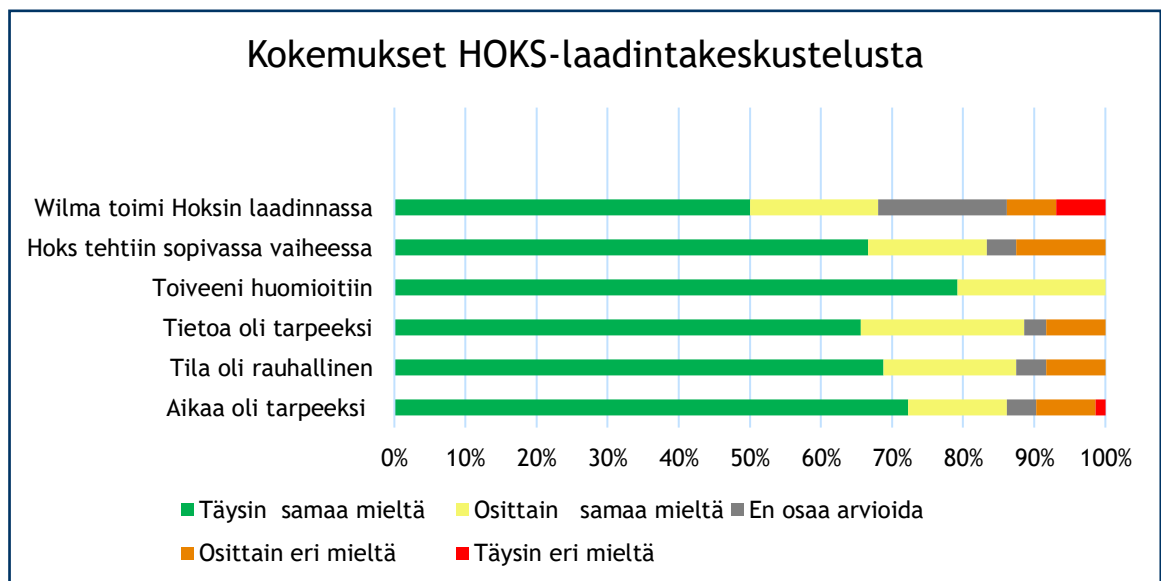
Seitsemäs kysymys antaa tietoa opiskelijan kokemuksesta **valinnaisuuksien toteutumisesta**. Kysymystyyppi on monivalintakysymys, joka sulkee pois toisensa. Tarvittaessa myös kohtaa MUU, jos opiskelijan kokemus ei sovi kyseisiin vaihtoehtoisin.

Kuvio 17. Opiskelijoiden kokemukset valinnaisuuksien toteutumisesta

Opiskelijoista (38 %) koki, että kaikki heidän valinnaisuutensa ja opintotoiveensa olivat toteutuneet. Opiskelijoista (31%) koki, että he ovat saaneet osittain valita ja osittain ei. Kaksi opiskelijaa (8%) koki, ettei hän ole saanut valita ja koko ryhmän on pitänyt valita samoja opintoja, että opinnot toteutuvat. Päällekkäistä kurssien tarjontakokemusta ei vastauksissa löytynyt. Yllättävin tulos oli kohta MUU, jossa opiskelijat vastasivat, että valinnaiset opinnot eivät ole vielä olleet ajankohtaisia (23 %). Tämä johtuu siitä, että kosmetologin ihonhoidon osaamisalan opinnot kestävät pitkälle toiseen vuoteen ennen kuin valinnaisten opintojen valinta tulee ajankohtaiseksi.

Kahdeksas kysymys on laadittu Likertin asteikolla, joka se on mielipideväittämässä käytetty menetelmä. Mielipidemittauksen ääripäät ovat *täysin eri mieltä* ja *täysin samaa mieltä*, myös vaihtoehto en osaa sanoa tai en osaa arvioida on huomioitu, ja se on sijoitettu asteikossa oikeaan reunaan. Kysymyksessä on 16 väittämää, jotka ovat laadittu positiivisuuden näkökulmalla. Samaa asiaa kysytään useassa väittämässä (Heikkilä 2014, 56; Ronkainen ym. 2011,114), ja samaa asiaa kysyvät väittämät ovat asetettu sekaisin.

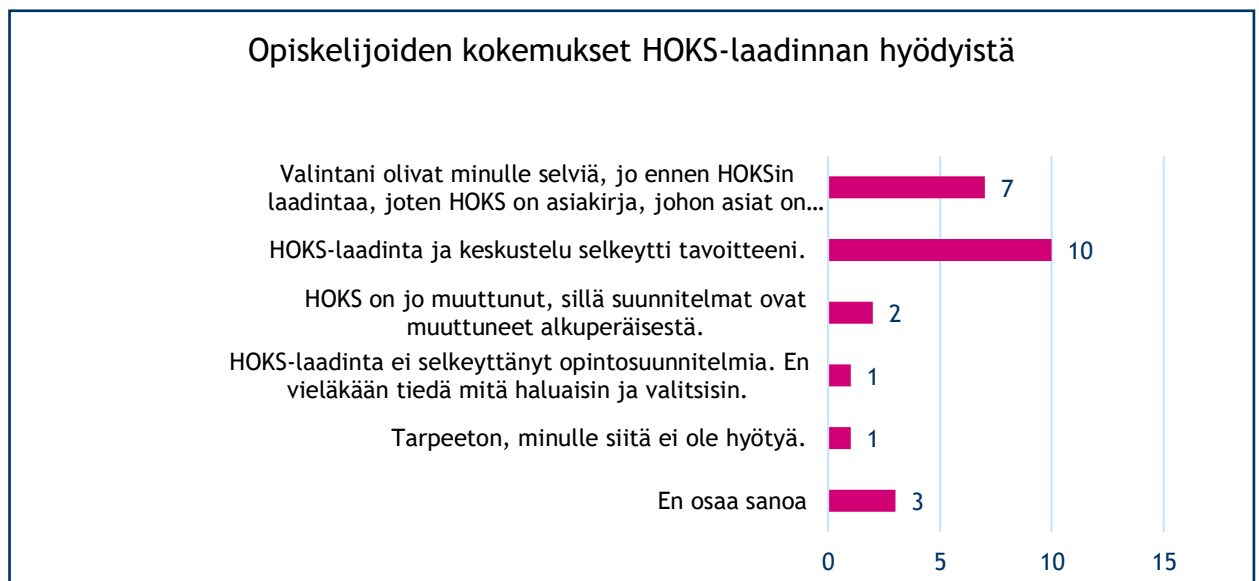
Kuvio 18. Kokemukset HOKS-laadintakeskustelusta

Tuloksissa väittämät on yhdistelty samoihin luokkiin ja seuraavasta taulukosta voidaan todeta, että opiskelijat olivat kokonaisuudessaan **melko tyytyväisiä HOKS-laadintaan**. Suurimman osan mielestä (79 %) heidän opintotoiveensa huomioitiin hyvin. Suurin osa opiskelijoista oli myös sitä mieltä, että tila oli rauhallinen (64 %), HOKS tehtiin sopivassa vaiheessa (63 %) ja sen tekemiseen oli tarpeeksi aikaa (67 %). Osa opiskelijoista oli eri mieltä edellä luetelluista

asioista ja toivoi rauhallisempaa tilaa ja enemmän aikaa. Yksi opiskelija oli täysin eri mieltä ja toivoi enemmän aikaa HOKS-laadintaan. Negatiiviset kokemukset koko ryhmän osalta kohdistautuivat Wilma- järjestelmään ja se tulos on yhdensuuntainen opettajien vastausten kanssa.

Yhdeksäs kysymys on keskeinen mittari opinnäytetyön teoriassa käsitellyn **yhteisen arvonluomisen onnistumisesta**. Ohjaus on palvelua, jonka kautta opiskelija, saa tietoa, vahvistusta ja valmiuksia valita osaamisala ja valinnaiset opintonsa. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen mukaan, HOKS-laadinnan arvo muodostuu yhdessä opettajan ja opiskelijan kanssa vuorovaikutuksessa ohjauskeskustelussa. Opiskelijan kokemus ohjauspalvelun hyödystä ja arvosta, on palvelun onnistumisen mittari.

HOKS on opiskelijan työkalu, jonka avulla hän suunnittelee ja tekee tavoitteensa konkreettiseen suunnitelman muotoon. HOKS-laadinnan arvoa tai hyötyä opiskelijan omana kokemuksena.

Kuvio 19. Vastausten jakautuminen HOKS-laadinnan hyödyistä (arvosta)

Tuloksista voidaan päätellä, että HOKS-laadinta koetaan yleisesti hyödyllisenä ja tarpeellisenä tapahtumana. Opiskelijoista seitsemän (29 %) koki, valinnat olivat heille selviä ja HOKS hyöty oli heille asiakirja, johon asiat oli dokumentoitu. Opiskelijoista kymmenen (42 %) koki, että HOKS-laadinta selkeytti tavoitteita. Yhden opiskelijan (4 %) kohdalla HOKS-keskustelu ei ollut selkeyttänyt tavoitteita, kaksi opiskelijaa (8 %) kertoi HOKSin jo muuttuneen ja vain yksi opiskelija (4 %) piti sitä tarpeettomana ja hyödyttömänä. Kolme opiskelijaa (12 %) ei osannut arvioida HOKS-laadinnan hyödyllisyyttä.

Kymmenes oli avoin ja siinä pyydettiin opiskelijoilta kehittämisideoita HOKS-laadintavaiheen kehittämiseksi. Tämä kysymys on keskeinen **opiskelijälähtöisyyden näkökulmasta**. Jos toimintaa halutaan kehittää opiskelijoita huomioiden, niin heidän mielipiteitään tulee kuunnella. Avoimiin kysymyksiin jätetään monta kertaa vastaamatta, koska se on vapaaehtoinen ja usein myös loppupuolella kyselyä (Heikkilä 2014; Hirsjärvi ym. 2007). Opiskelijat listasivat avoimissa vastauksissaan seuraavia kehittämiskohteita sanatarkasti kirjoitettuna:

- ”selkeämmät ohjeet opinnoista ja näytöistä! Mitä näyttöihin kuuluu ja mitä pitää näyttää.”
- ”selkeämpi ulkoasu”
- ”selittää tarkemmin mitä tämä (HOKS) tarkoittaa”
- ”paikalla vain vain opettaja ja oppilas ja aikaa 1h”
- ”uusi opetussuunnitelma oli/on ihan paska”
- ”oma tila, jossa saisi tehdä ihan rauhassa eikä mahdollisesti toisten opettajien läsnä ollessa opettajanhuoneessa”
- ”opettajalle enemmän tietoa ja taitoa kertoa asioita monipuolisesti ja selkeästi”
- ”vaikea sanoa, kun itselle jo kaikki valinnat olivat etukäteen selkeitä”
- ”kaikki oli hyvin toteutettuja”
- ”se on hyvä”
- ”ei ole ideoita”
- ”ei tule mieleen mitään”
- ”en osaa sanoa”
- ”ei lisättävää”
- ”en tiedä” vastaus esiintyi viisi kertaa.
- tyhjä vastaus esiintyi neljä kertaa.

Opiskelijoilta kerättyjä ideoita tutkiessa, voidaan todeta, että vain kaksi oli HOKS-laadinnan sujumiseen selkeästi niin tyytyväisiä, eivätkä nähneet siinä mitään kehittämiskohtia. Suurin osa opiskelijoista 12/24 ”ei osannut sanoa” tai vastasi ”en tiedä”, miten kehittäisi HOKS-laadintaa tai jätti avoimeen kysymykseen kokonaan vastaamatta. Avoimissa vastauksissa toivottiin myös yksityisyyttä ja rauhallista tilaa, opettajille enemmän osaamista kertoa opinnoista ja tietoa valinnaisuuksista. Toivottiin myös selkeyttä, mitä asioita näyttöihin kuluu ja mitä HOKS-laadintaprosessi tarkoittaa? Uudet tutkinnonperusteet saivat myös negatiivista

kritiikkiä yhdeltä opiskelijalta. Nämä opiskelijan vastaukset ovat tärkeitä ja niiden pohjalta HOKS-laadintaa voisi kehittää tulevaisuudessa opiskelijakeskeisesti.

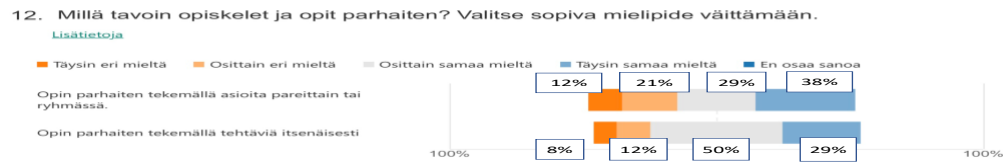
Kyselyn lopussa oli myös oppimistyyliin liittyviä kysymyksiä. Tämä kysymys on myös tärkeä työkalun suunnittelun pohjaksi. Koulutusorganisaatiossa on useita oppimisympäristöjä; lähiopetus, verkko-opetus ja työpaikalla tapahtuva opetus. Perinteisen lähiopetuksen määrä on vähentynyt ja asioita opiskellaan myös verkossa Moodle-ympäristössä ja työelämässä aidoissa työpaikoissa ja työtehtävissä. Myös monenlaisia projekteja ja tapahtumia voidaan hyödyntää oppisympäristöinä. Tämän kysymyksen tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden mieltymistä erilaisiin oppimisympäristöihin.

Kuvio 20. Opiskelijoiden näkemykset erilaisista oppimisympäristöistä

Opiskelijoiden vastaukset on koottu yllä olevaan kaavioon siten, että mieluisin oppimistapa on listattu ensimmäiseksi vihreällä ja alaspäin mentäessä oppimistyylin miellyttävyyden vähenee. Punaisella on kuvattu oppimistyyli, joka ei ole niin mieluisin. Opiskelijat vastaavat oppivansa parhaiten kokeilemalla itse asioita käytännössä. Myös ammattihenkilön ohjaustyö oli hyvin mieleinen tapa oppia. Koulun työsalissa ja työpaikalla tapahtuva asiakastöiden kautta tapahtuva oppiminen koettiin yhtä hyvänä tapana oppia. Lähiopetus oli opiskelijoiden arvioinneissa suositumpaa oppimistapaa, kuin Moodlessa tapahtuva itsenäinen oppiminen. Moodle-oppiminen sai melkein yhtä paljon negatiivista kuin positiivista mielipidettä. Harjoituspäät koettiin yhtä mieluisena tapana oppia kuin kouluttajien työn seuraaminen. **Videoitten katselu voitti mielekkyydellään opettajan opetuksen luokahuoneessa.** Viitekehyksessä on käytetty

läpi oppimisteorioita ja nykyistä suuntausta pedagogiikassa. Kysymys numero 12 on tarkoitus selvittää, kuinka mielekkäänä yhteisöllinen oppiminen koetaan.

Kuvio 21. Opiskelijoiden mielipiteiden jakautuminen itsenäisen ja yhteisöllisen oppimisen välillä

Kysymyksen tarkoitus oli mitata, koetaanko yhteisöllinen oppiminen vai itsenäinen opiskelu parhaaksi tavaksi oppia? Yhteenvedona voidaan todeta, että 67% opiskelijoista vastasi olevansa täysin tai osittain samaa mieltä, että oppii parhaiten asioita pareittain tai ryhmässä ja seuraavassa vastauksessa 79% opiskelijoista vastasi olevansa täysin tai osittain samaa mieltä, että oppii parhaiten tekemällä tehtäviä itsenäisesti. Tämä kysymyspari antoi **täysin ristiriitaiset tulokset**. Itsenäinen tekeminen ja oppiminen on saanut suuremmat prosentuaaliset tulokset kuin yhteisöllinen oppiminen.

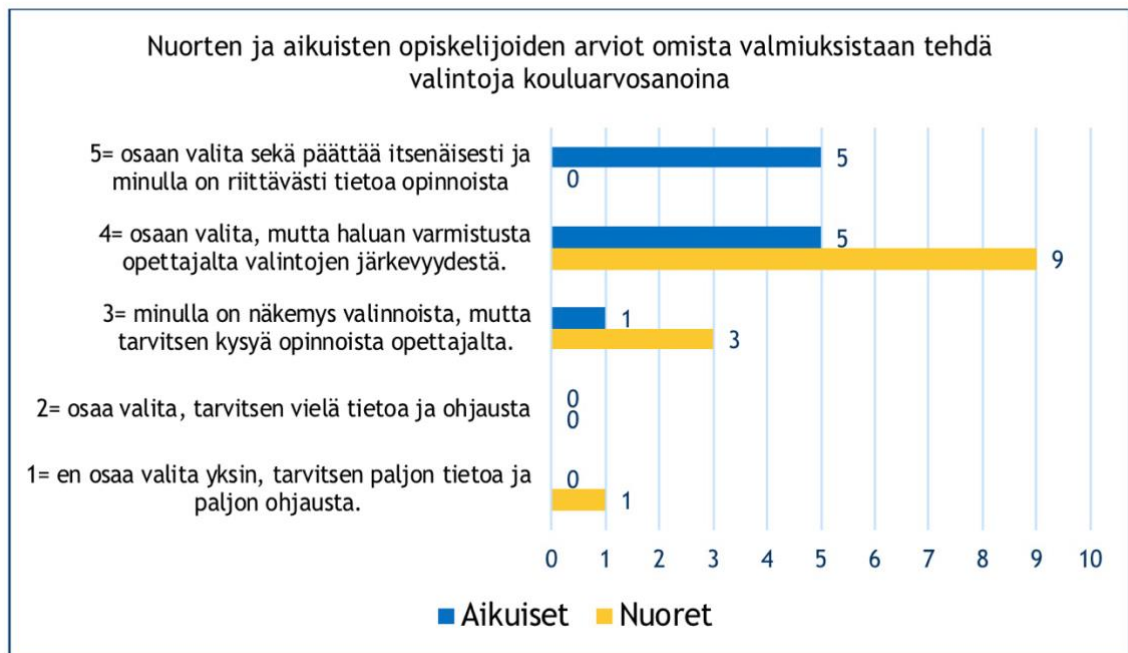
Hypoteesi- Aikuisilla on paremmat valmiudet valita opintojaan

Opettaja teemahaastattelussa syntyi hypoteesi, jossa väitettiin, että aikuisilla on paremmat valmiudet valita opintojaan HOKS-laadinnassa opintojen alkuvaiheessa. Verkkokyselyssä kysyttiin opiskelijoita heidän omaa arviota valmiuksistaan tehdä valintoja. Vaihtoehdot oli luokiteltu viisiportaiseksi ja luokittelussa oli numero ja tekstikuvaus, joka mukaili kouluarviointia 1-5. Olen määritellyt tässä työssä nuoren ja aikuisuuden rajan viralliseen 18-vuoden ikään.

Kuvioon 24 on listattu erikseen aikuisten ja nuorten opiskelijoiden vastaukset omista valmiuksistaan tehdä valintoja. Aikuisista 45 % antoi itselleen arvosanan 5. He kokivat, että **”he osaavat valita ja päättää itsenäisesti ja heillä on riittävästi tietoa opinnoista päätöksen teon pohjaksi”**. Yksikään nuorista ei sijoittanut itseään tähän luokkaan, vaan suurin osa nuorista (69 %) arvioi valmiutensa arvosana 4 tasolle, jossa kuvaus on, että **”osaan valita, mutta haluavan varmistusta opettajalta valintojen järkevyydestä”**. Aikuista sijoitti itsensä arvosanan 4 tasolle 45 %. Arvosana 3 oli sanallisesti määritelty **”opiskelijalla on näkemystä asiasta, mutta he tarvitsevat kysyä vielä opinnoista opettajalta”**. Vain yksi aikuinen antoi itselleen arvosanan 3 ja nuorista sijoitti sille tasolle itsensä kolme opiskelijaa.

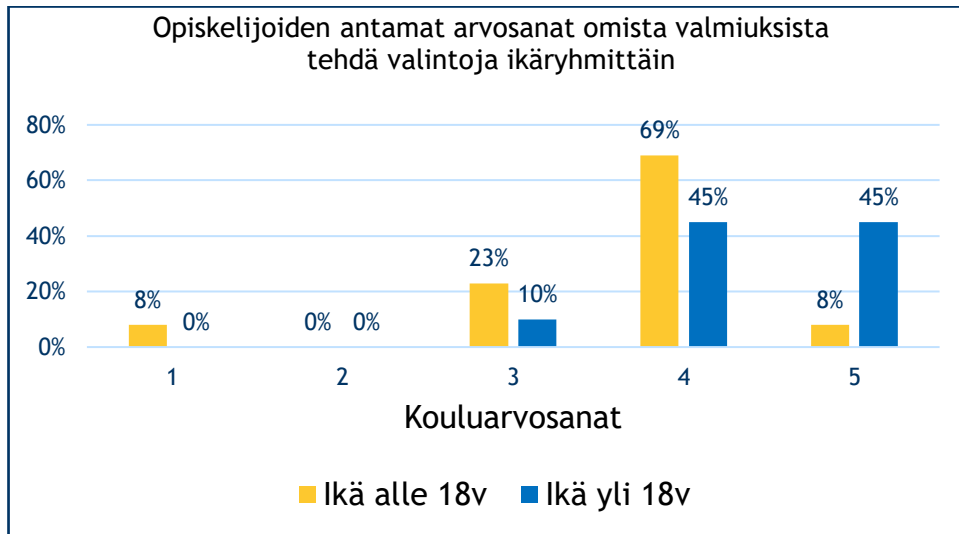
Arvosana 1 tarkoitti, että ”opiskelija ei osaa valita yksin ja tarvitsee paljon tietoa ja paljon ohjausta”. Sen arvosanan antoi itselleen vain yksi 16-vuotias opiskelija.

Aikuiset antoivat itselleen paremmat arvosanat valmiuksistaan tehdä valintoja, joten tämän mukaan hypoteesi tuntuu pitävän paikkansa. Tämän tutkimusaineiston pohjalta voidaan sanoa, että aikuisilla näyttää olevan paremmat valmiudet valita itsenäisesti opintoja kuin nuorilla. Aineisto on hyvin suppea ja verkkokyselyn kato on suuri 75 %, joten johtopäätöstä ei voi pitää luotettavana. Riippuvuutta olisi voinut testata tilastollisilla menetelmillä.

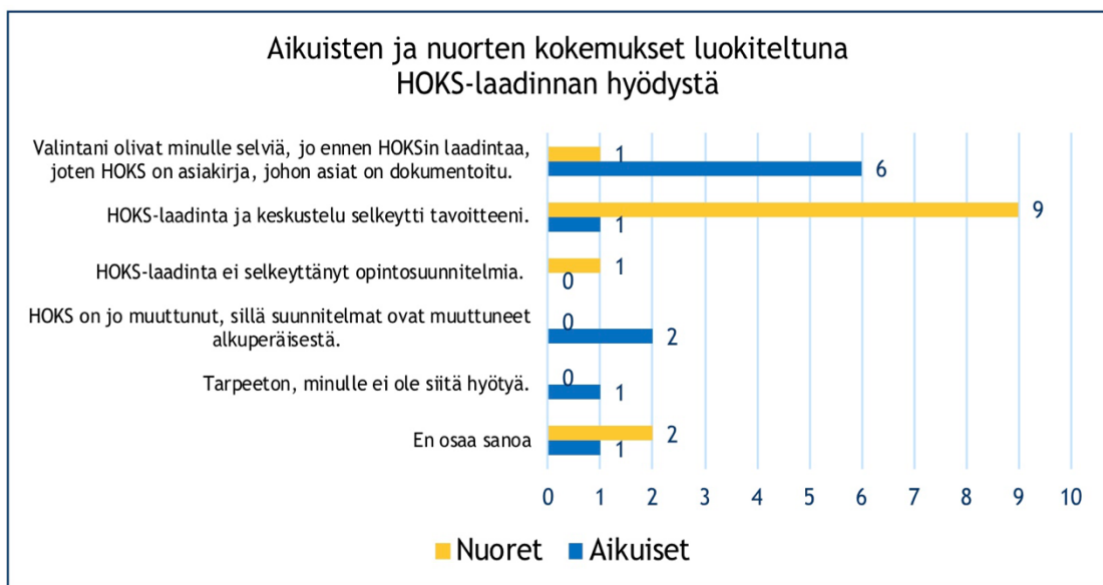
Kuvio 22. Nuorten ja aikuisten arviot omista valmiuksistaan tehdä valintoja lukumääränä

Asioiden riippuvuutta voidaan tutkia Khin testillä ja sen tekeminen perustuu tilastollisiin ohjelmien käyttöön. Jos riippuvuutta jonkin asian suhteen ei ole, niin silloin ristiintaulukoinnissa nuorten ja aikuisten vastaukset pitäisi olla prosentuaalisesti yhtä suuria. Seuraavassa taulukosta voidaan todeta, että prosenttiluvuissa aikuisten ja nuorten osalta vastauksissa on selkeä ero. Tämän perusteella voitaisiin todeta, että riippuvuus iän ja omien valmiuksista kokemuksen tasosta, on olemassa. Khin testin tekeminen oli minulle liian haasteellista, joten päädyn tämän tasoiseen tulkintaan.

Kuvio 23. Opiskelijoiden omat arvosanat omista valmiuksista tehdä valintoja ikäryhmittäin

Opettajien näkemykset nuorten valmiuksista tehdä valintoja, olivat tulkintani mukaan haastattelussa paljon synkemmät. Opettajat kuvasivat opiskelijoiden valmiudet **heikoiksi**. Tulos oli yllättävä, sillä opiskelijat kokivat omat valmiutensa paljon paremmiksi kuin opettajat haastatteluissa kuvasivat. Tulokset kuitenkin eivät ole luotettavia, koska vastaajien määrä oli 25 % ja kato 75 %. Vastaamatta jättäneistä opiskelijoista kuului

varmaankin paljon ryhmään, joilla valmiudet tehdä valintoja olivat heikommat.

Kuvio 24. Aikuisten ja nuorten kokemukset HOKS-laadinnan hyödyistä luokiteltuna

Kun tarkastellaan HOKS-laadinnan hyötyä aikuisten ja nuorten osalta, niin vastausten pohjalta voidaan todeta, että **aikuisille HOKS-laadinta ei näyttäydy niin merkitykselliseltä ja hyödylliseltä kuin nuorille**. Aikuista 55 % ilmoitti, että valinnat ovat selviä ja HOKS-laadinnan merkitys jää enemmänkin asiakirjadokumentin tasolle. Nuorista 69 % arvioi HOKS-laadinnan ja siihen liittyvän keskustelun **selkeyttäneen tavoitteita**. Yhden nuoren tavoitteet eivät selvenneet vielä HOKS-laadinnassa. Aikuisista kahden HOKS oli jo ehtinyt muuttua ja yksi aikuisopiskelija koki HOKSin tarpeettomana. Kolme opiskelijaa ei osannut arvioida onko HOKS-laadinnasta ollut hänelle hyötyä, kaksi näistä oli nuoria ja yksi aikuinen opiskelija.

6 Johtopäätökset

Johtopäätöksenä tutkimusasetelman kysymyksiin peilaten voidaan teemahaastattelujen ja verkkokyselyn pohjalta todeta johtopäätöksinä seuraavaa.

Miten opiskelijoille avataan tutkinnon perusteet?

Opiskelijoille avataan tutkinnon perusteet pääosassa perinteisin

luokkaopetusmenetelmin, käytössä on myös ePerusteiden sähköinen linkki, jota varsinkin aikuisopiskelijat hyödynsivät. Opiskelijoiden vastausten mukaan tiedon saanti on ollut hyvää ja valinnaisuuksien tekeminen ei johdu tiedon puutteesta, enemmänkin omien toiveiden jäsentymättömyydestä nuorella iällä.

Valinnaisuus, mitä opintoja on tarjolla?

Koulutusorganisaatiossa **tarjotaan kaikkia tutkinnonperusteiden opintoja** ja työelämä toimii hyvänä yhteistyökumppanina opintojen henkilökohtaistamisessa. Valinnaisuutta ollaan vielä lisäämässä paikallisesti tarjottavilla tutkinnonosilla.

Toteutuuko valinnaisuus käytännössä?

Valinnaisuus toteutuu sekä opettajien ja opiskelijoiden mukaan melko hyvin. On kuitenkin yksittäisiä opiskelijoita, jotka eivät ole valinnaisuuden toteutumisesta samaa mieltä, joten kehittämistä tarjottiminen tai polkujen rakentamisessa riittää, jos tavoite on saavuttaa jokaisen opiskelijan tyytyväisyys. **Perinteistä hius- ja kauneusosaamisalojen jakoa on saatu kolmen lukuvuoden aikana häivytettyä ja valintaa toiselta osaamisalalta on mahdollista tehdä**. Oppilaitoksessa suunnitellaan paikallisesti tarjottavien opintojen kautta pienempiä ja ekologisiin hiuskäsittelyihin erikoistuvia opintokokonaisuuksia, jolloin opintojen valinnaisuutta voidaan parantaa. Jaksojärjestelmä, jossa YTO-opinnot ohjaavat ammatillisten opintojen sijoittelua ovat edelleen haaste. Valinnaisuuteen vaikuttaa vielä jonkin verran opettajien

osaamisen kahtiajako, opettajat ovat joko hiusalan osaajia tai kauneudenhoitoalan osaajia, sekä tilojen rajallisuus. Tähän haasteeseen tulisi jatkossa vastata uutta työvoimaa rekrytoitaessa siten, että palkataan moniosaajia, jotka ovat sekä hius- ja kauneudenhoitoalan opintoja suorittaneita opettajia.

Onko opiskelijoilla valmiuksia valita opintoja?

Opettajien ja opiskelijoiden näkemykset erosivat tässä kohtaa tutkimusta paljon. Nuorten opiskelijoiden mielestä heillä on hyvät valmiudet valita opintoja ja opettajien mielestä heikot valmiudet. Opiskelijoista verkkokyselyyn vastasi vain 25 % opiskelijoista, joka on lukumääränä 24 opiskelijaa. Yleensä tutkimukseen vastaajat ovat tunnollisia opiskelijoita, joiden valmiudet opiskella ovat hyviä. Vastaamatta jättäneiden valmiuksia emme voi tietää ja voi olla hyvinkin mahdollista, että opettajan näkemykset pitävät paikkansa, mutta tämän tutkimuksen pohjalta niin ei voi todeta. Nämä opiskelijat pitivät omia valmiuksiaan valita hyvinä. Nuorien ja aikuisten osalta vastauksissa oli eroja. Aikuiset ovat ehtineet elämässään pohtia pidempään ammatinvalintaa ja tehdä elämässä muitakin valintoja, joten on luonnollista, että kokemus valinnaisuuksien valmiudesta on aikuisilla parempi.

Kokevatko opiskelijat HOKSin tekemisen hyödylliseksi?

Tämän kysymyksen johtopäätöksen ovat samassa linjassa edellisen kysymyksen kanssa. **Aikuisilla on paremmat valmiudet valita opintoja**, he eivät koe HOKS-laadintaa niin merkityksellisenä, sillä he eivät enää tarvitse niin paljon ohjausta tehdäkseen valintansa. HOKS-asiakirjan laadinta jää enemmänkin dokumentiksi tai sopimukseksi valituista opinnoista. Hakeutuessaan aikuisena alan koulutukseen, he ovat todennäköisesti pohtineet alan valintaa aikaisemmin itsenäisesti tai eri ohjauksissa esim. te-palveluissa tai ammatinvalinnan ohjauksessa.

HOKS-laadinnasta oli siis enemmän hyötyä nuorille, jotka olet elämäntilanteessaan vielä uuden asian edessä, valitsemassaan itselleen tulevaa ammattiaan. Nuori tarvitsee todennäköisesti ikänsä vuoksi enemmän ohjausta ja tukea valintojen tekemiseen.

6.1 HOKS-laadinnan kehittäminen

HOKS- laadinta vaiheesta löytyy monta kehittämiskohtaa, jotka asettuvat prosessikuvauksessa eri toimijoiden vastuualueelle. Suuremmaksi ongelmaksi koettu (1) **Wilma-järjestelmän monimutkaisuus**, jopa päällekkäiset toiminnot kuuluvat prosessissa Wilma-järjestelmän kehittämisestä ja päivittämisestä vastaaville henkilöille organisaatiossa.

Yksi helpoimmin ratkaistavista ongelmista HOKS-laadintavaiheen sujuvoittamiseksi, on (2) **sijoittaa ja resurssoida HOKS-laadinnan ajankohta opettajan työjärjestyksiin elokuun alkuun, ennen varsinaisen opetustyön alkamista.** Yhden viikon työtunnit riittävät 20-25 opiskelijan HOKS-laatimiseen. Tällä hetkellä **HOKS-laadinta ajoittuu** kiireisinpäähän lukuvuoden kohtaan. Sen siirtäminen on pedagoginen ja työnjohdollinen asia, jonka kehittäminen on koulutuspäällikön tai pedagogisen johdon vastuualuetta. Jos HOKS-laadinta sijoitetaan ennen koulutyön alkamista, niin ongelmaksi tulee se, kuinka opiskelijat saavat tiedon tutkinnonperusteista, koska se on tähän mennessä tehty luokkamuotoisena opetuksena ensimmäisten kouluviikkojen aikana. **Siihen ongelmaan olen kehittänyt työkalun, jonka esittelen tässä työssä myöhemmin.**

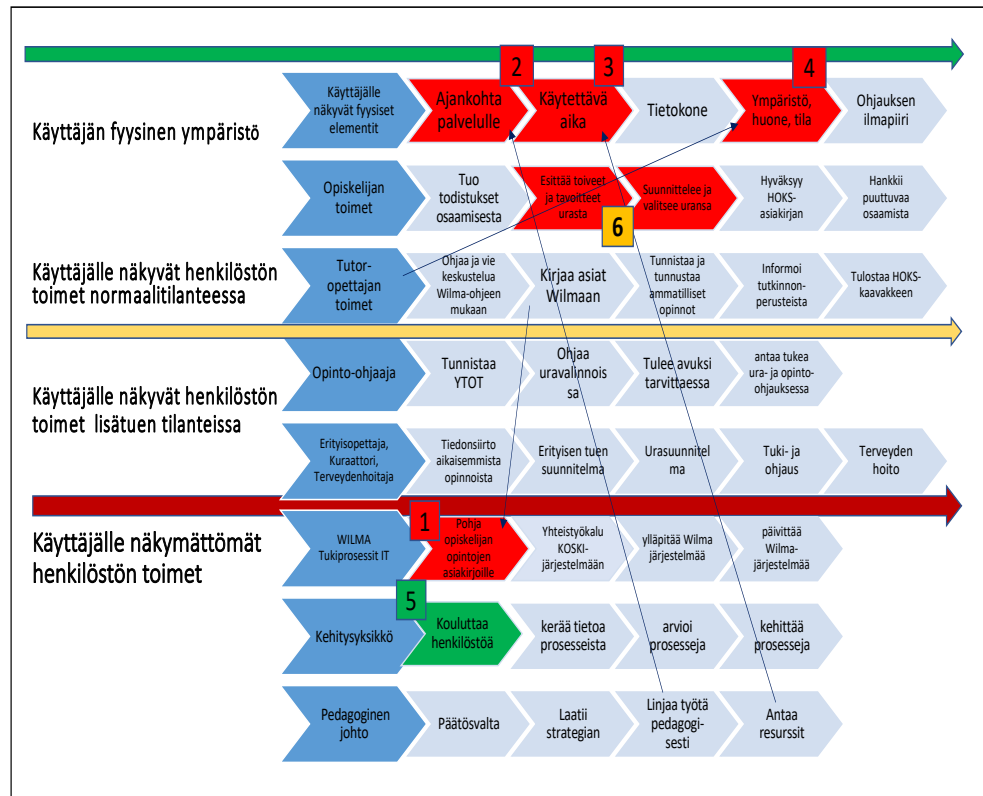
Myös (3) **HOKS-laadintaan ja myöhempään HOKS-päivitykseen resursoitu työaika** on työnjohdollinen ja organisaatiotasoinen linjaus ja päätös. Tällä hetkellä resurssi on eri lukuvuosille jaettuna $7+4+4 = 15h$ / opiskelija kolmen vuoden ajalle. Opintojen valinnaisuus kuitenkin lisääntyy toisen ja kolmannen vuoden aikana, joten HOKS-päivitys resurssia tarvitaan myös toisena ja kolmantena vuotena. Henkilökohtaisten opintopolkujen suunnittelu on noussut ammatillisen koulutuksen reformin jälkeen yhdeksi opettajan keskeiseksi ja tärkeäksi työtehtäväksi ja sen riittävään resurssointiin tulee kiinnittää huomiota. Hyvin hoidettu henkilökohtaistaminen auttaa monessa muussa prosessinvaiheessa ja tehostaa opintojen sujumista ja nopeuttaa läpäisyä.

Ympäristö ja sen rauhallisuus ja yksityisyyden suoja (4) nousi esille opiskelijoiden vastauksissa ja siihen opettaja pystyy vaikuttamaan omalla työskentelytyylillä siirtymällä pois opettajan huoneesta tyhjänä olevaan luokkatilaan. Koulun tiloissa tarvittaisiin ”vetäytymistiloja”, jonne on mahdollisuus kytkeä tietokone nopeasti verkkoon tai joissa on valmiit kiinteät koneet HOKS-kirjaamiseen Wilma-järjestelmään.

Opettajien henkilökohtaistamisprosessin osaamisen parantamiseksi on alkanut täydennyskoulutuksena (5) **HOKS-mentorikoulutus.** Tämä parantaa opettajien tuen saamista HOKS-kaavakkeen täyttämässä tai prosessin hoitamisessa. Tämä koulutus näkyy kuvauksessa vihreällä merkinnällä.

Suurimmat haasteet haastattelujen pohjalta löytyivät opiskelijoiden tiedon puutteesta ja valmiuksista tehdä valintoja. Opiskelijan prosessikuvauksen linjassa **opiskelijan tulee esittää toiveita ja tavoitteita omille opinnoilleen ja uralle sekä suunnitella ja valita osaamisala ja valinnaiset opinnot (6).** Jos HOKS-laadinta siirretään elokuun alkuun, ennen koulun alkamista, niin ongelmaksi tulee myös se, kuinka opiskelijoille avataan tutkinnon perusteet ennen HOKS-laadintaan? Jos jokaiselle opiskelijalle kerrotaan koko tutkinnonperusteet ensimmäistä kertaa vasta HOKS-laadintakeskustelussa, ei yhden tunnin aikaresurssi tule riittämään HOKS-laadintaan. Tästä nousee se **kehityskohta**, johon tämän kehittämistyön

piteissa on mahdollisuus vaikuttaa. Olen tehnyt kaikkien kehittämissideoiden pohjata opiskelijalle digitaalisen työkalun Thinglink-alustalle ja tässä työssä esittelen yhden pakollisten opintojen esittelytyökalun.

Kuvio 25. HOKS- laadinnan ongelmakohdat sijoitettuna prosessikaavioon

6.2 Käänteinen oppinen ja digitaalinen THINGLINK-työkalu

Käänteinen opetus eli Flipped learning on varsin uusi menetelmä opetusmenetelmien joukossa. **Opiskelijat tutustuvat opetettavaan aiheeseen etukäteen** ja luennoinnin sijasta opettaja pystyy käyttämään aikaansa enemmän opiskelijoiden ohjaamiseen. Käänteinen opetus vaatii opiskelijoilta entistä enemmän itseohjautuvuutta ja vastuuta omien opintojen suorittamisesta. Opiskelijoiden motivaatiolla on suuri merkitys opintojen etenemisessä. Käänteinen opetus tarjoaa entistä paremman mahdollisuuden toteuttaa yksilöllisiä opintopolkuja ja itseopiskeluna suoritettavia opintoja. Opiskelija pystyy hankkimaan tarvittavan tiedon ajasta ja paikasta riippumatta (Koivula ym. 2017.) Käänteistä opetusta voitaisiin käyttää tehokkaammin tutkinnonperusteisiin tutustumisessa, mutta jos tutustuminen tutkinnonperusteisiin tulisi tehdä ePerusteet palvelun avulla, niin moni

opiskelija ei saavuta tietoa kielitaidon puutteellisuuden tai luki-vaikeuksien vuoksi. Lukeminen muutenkin on tänä päivänä vähentynyt ja moni on tottunut saamaan tieto, joka tulee visuaalisemmassa muodossa. Digitaalisen työkalun linkki on helposti jaettavissa ja saavutettavissa.

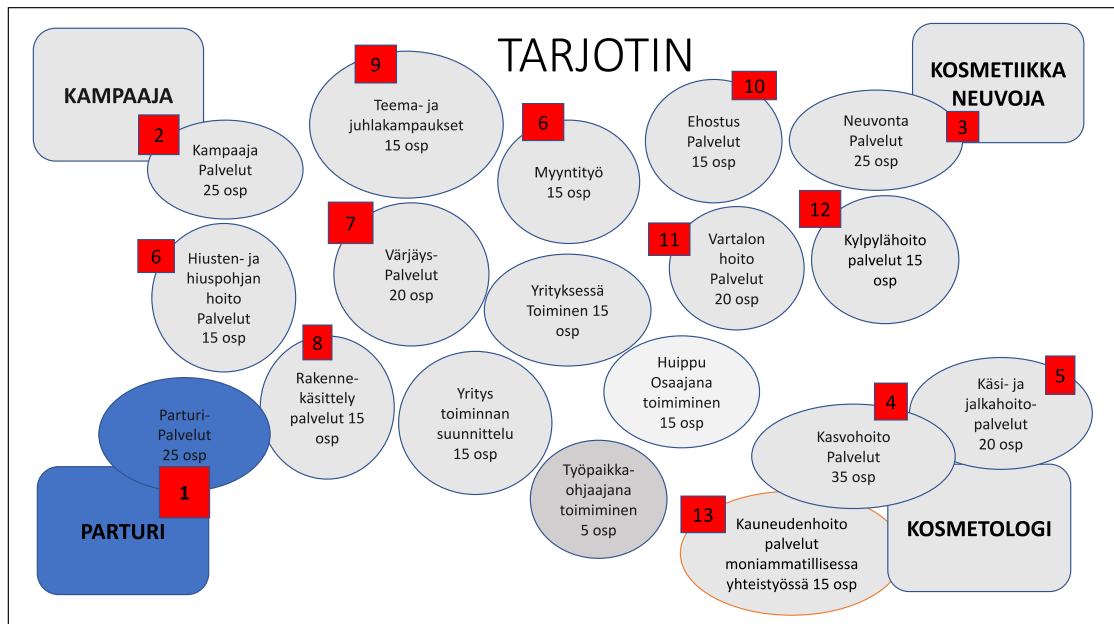

Kuvio 26. Visuaalisen työkalun edut

Kehittämistyön ideaksi nousee visuaalinen ja digitaalinen työkalu, joka pohjaa sekä haastattelussa esiin tulleisiin haasteisiin ja kehittämisisideoihin. Opettajat kokivat haasteeksi opiskelijoiden **tiedon puutteen tutkinnon perusteista** ja huonot valmiudet tehdä valintoja. Samalla haastatteluista kävi ilmi, että **opiskelijoita oli hyödynnetty tutortoiminnassa** ja opiskelusta kerrottiin tutustumispäivän aikana. Nämä toiminnot olivat kuormittaneet usein toistuvina opetuspäiviä. Myös maahanmuuttajaopiskelijoilla on ollut **vaikeuksia ymmärtää tekstimuotoista tietoa**.

Näistä lähtökohdista käsin olisi mahdollisuus kehittää visuaalinen, **digitaalinen työkalu**, jossa yhdistyisi opettajan tiedonvälitys, opiskelijan kokemukset ja työelämäyhteys.

Tutkinnonperusteiden laatiminen visuaaliseen muotoon ja sen hyödyntäminen oppimisessa perustuu **mobiililaitteen hyödyntämiseen ajasta tai paikasta riippumatta sekä käänteiseen oppimisen pedagogiikkaan**, jossa opiskelijaa tutustuu etukäteen tutkinnonperusteiden sisältöön itsenäisesti. Kun opiskelija perehtyy aiheeseen etukäteen, niin HOKS-laadintavaihe voidaan järjestää ennen varsinaisen koulutyön alkua ja lähitapaamisessa HOKS-ladinnassa opettajan kanssa voidaan päästä syvemmälle opintojen suunnittelussa. Samalla myös niukka aikaresurssi saadaan riittämään.

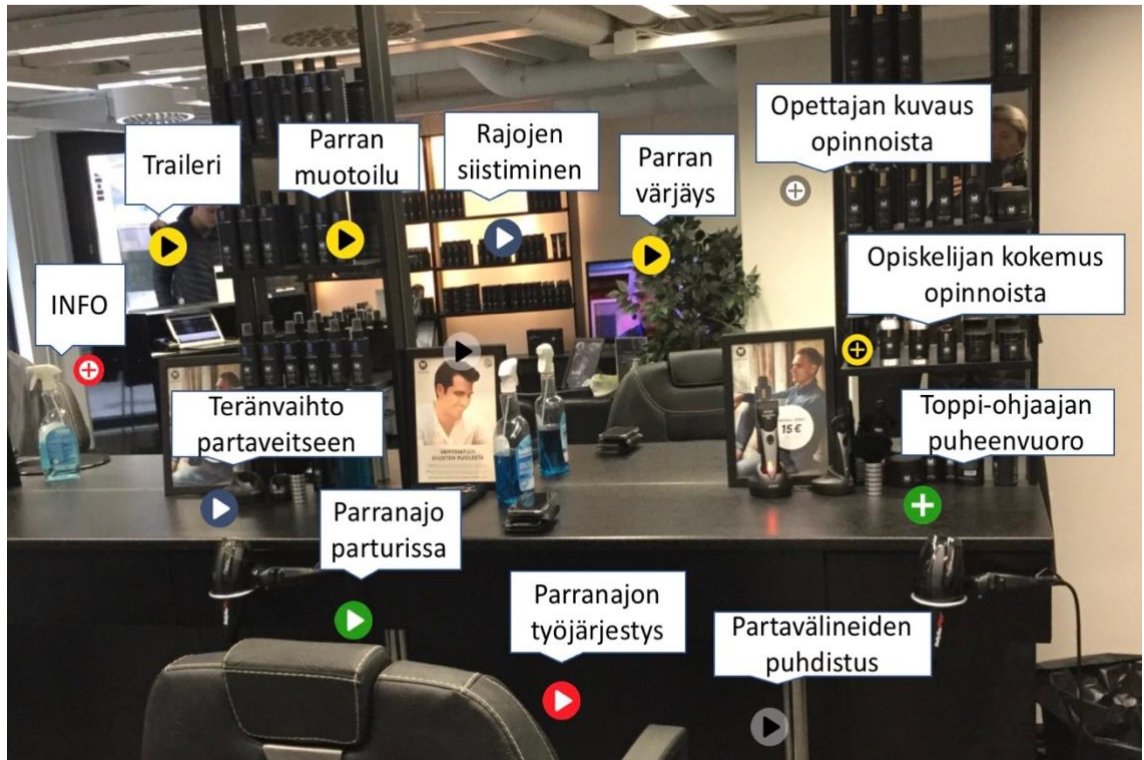

Kuvio 27. Hius- ja kauneudenhoitoalan ammatilliset opinnot ja Thinglink-malli parturipalvelujen opinnoista

Tämän opinnäytetyön kehittämistuotoksena on tuotettu yhdestä osaamisalan perusopinnotta esittelyaihio malliksi. Valitsen opinnoiksi **parturipalvelujen opinnot**, sillä minulla on niihin opintoihin paljon omatekoista opetusmateriaalia videoksi tehtynä. Kuvio 27 kertoo sen, kuinka paljon eri opintoja hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnossa on olemassa, ja kuinka monesta opinnot tutustumistyökalun olisi vielä tehtävä, jotta koko tutkinto on tehty digitaalisesti tutkinnonperusteeksi. Koko tutkinnon tekeminen Thinglink- alustalle on iso työ ja siihen tarvitaan yhteistyötä ja resursseja. Hyvin organisoituna se olisi kuitenkin mahdollista ja se tuottaisi nopeasti visuaalisen työkalun koko tutkinnonperusteista. Alustana toimivaan Thinglink-alustaan voidaan liittää ääntä, teksti ja videoita (Thinglink.com). Tämä alustaa on käytetty aikaisemmin menestyksekkäästi opetushallituksen digitaalisessa hankkeessa (Taivassalo 2019). Videoiden ja sosiaalisen median opetuksessa käytöstä on hyviä kokemuksia (Guo & Kim & Rubin 2014; Pönkä, 2012).

Thinglink- alustaan vasempaan ylänurkkaan lisätään ohjeistus alustan käyttöön. Opinnoista virallinen informaatio **ammattitaitovaatimuksista** ja opintojen sisällöistä tulee **opettajan puheena videolta**. Alustaan lisätään myös **opiskelijan kuvaus opintojen kokemuksesta ja työpaikkaohjaajan kuvaus työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta, näytöistä ja sen arvioinnista**. Nämä kuvaukset puuttuvat, sillä poikkeustilan ja Korona-viruksen vuoksi tapaamiset peruuntuivat yritykseen, josta alustan pohjakuva on otettu. Myös opettajan kuvaus oli sovittu tehtäväksi alustavasti, mutta se siirtyi myöhempään ajankohtaan. Olen

lisännyt kuvaan siitä syystä useita partakäsittelyihin liittyviä videoita, jotka olen itse demonstroinut ja tuottanut viime vuosien aikana. Näiden videoiden avulla työkalua voi testata. Alustaan voisi lisätä myös parturi hiustenleikkauksista videoita, mutta nyt niiden tuottaminen työpaikoilla on mahdotonta.

Kuvio 28. Thinglink-alustan tagien sisällöt

Alustaa voi käyttää siten, että opiskelijalle jaetaan Thinglink-linkki samassa yhteydessä, kun hän saa tiedon koulutuspaikasta. Samalla hänelle voidaan antaa ennakkotehtävä, jossa hän tutustuu eri opintoihin kesän aikana. Tehtävän tarkoitus on antaa informaatiota eri osaamisaloista ja opinnoista, jolloin opiskelijalla on paremmat mahdollisuudet tehdä valintoja HOKS-laadintavaiheessa. Videon käyttöä työkalussa perustelen sillä, että verkkokyselyn vastauksissa sekä DIGAM-selonteossa, **videot koettiin hyvinä opetusmenetelminä ja ne soveltuvat visuaalisuudellaan myös maahanmuuttajaopiskelijoille, joilla on kielitaito-ongelmia.** Ohessa on linkki Thinglink-alustalle työkaluun parturipalvelut 25 osaamispistettä. Aihioista puuttuu vielä opettajan, opiskelijan ja työpaikkaohjaajan kommentit, koska Koronavirus on laittanut opetustyön ja yritysmaailman sekaisin. Alustaan on liitetty useita videoita parturipalvelujen keskeisimmistä työtehtävistä, joten työkalun käyttöä voi testata niiden avulla ja sen käytettävyyttä ja toimivuutta on mahdollisuus arvioida. Thinglink-aihion sisältö on kuvattu seuraavassa kuviossa 28. Ohessa linkki tehtyyn työkaluun: <https://www.thinglink.com/xxxxxxx> (linkki otettu pois käytöstä)

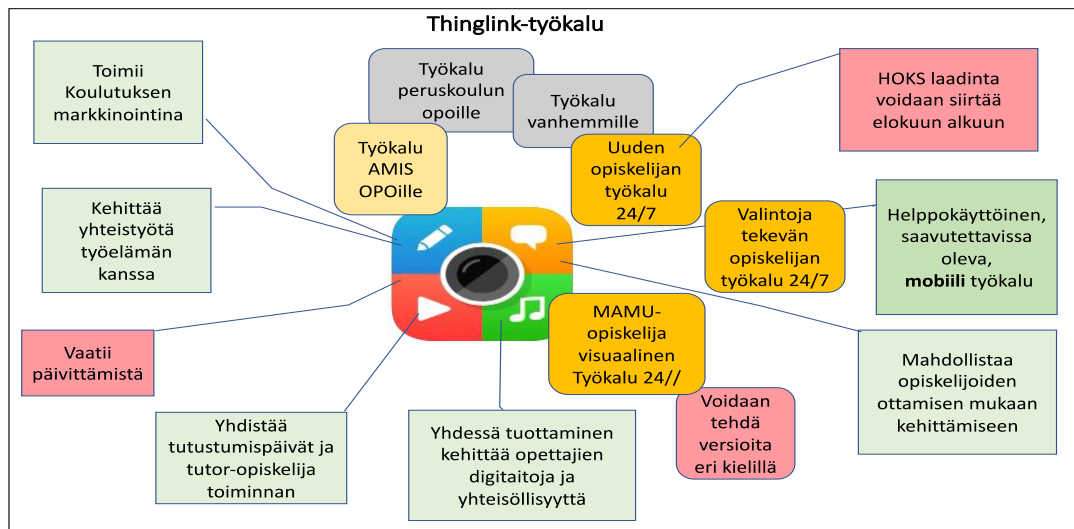
6.3 Jatkokehittäminen

Kehittämistyötä voisi jatkaa organisaatiossa tulevina vuosina. Tekeminen ja opinnot olisi mahdollisuus jakaa kaikkien opettajien kesken asiantuntijuuden, mielenkiinnon, opetustuntien tai vahvuusalueiden mukaan. Yhdessä tekeminen ja yhteistoiminnallisuus on koulun kehittämistoiminnassa tärkeää (Hellström ym. 2015; Lehtonen 2016). Myös DIGAM-tutkimuksen perusteella digitaaliset taitojen kehittämistä pidettiin hyvänä menetelmänä vertaismentoroinnin avulla. Yhteiskehittäminen esimerkiksi digiopen osaamista hyödyntäen tukisivat opettajien ammatillista kehittymistä digitaalisen materiaalin tuottamisessa ja erilaisten oppimisalustojen hallinnassa.

Jatkokehittämissideana kaikista opinnoista voitaisiin tuottaa opintojen sisältömateriaalia, jolla opintoja voisi uusille opiskelijoille esitellä. Kehittämistyötä voisi tehdä yhteistyössä kaikkien opettajien ja opiskelijoiden kanssa. Käytännössä osan videomateriaalia voisi tuottaa myös opetuksen aikana ja opiskelijoita voitaisiin ottaa mukaan yhteiskehittämiseen. Yksinkertaisemmillaan materiaalin tuottaminen tapahtuu opetusta tai demoja kuvaamalla, ja sen jälkeen opettaja voi jatkaa työtä itsenäisemmin videoita editoimalla.

Yhteistoiminnallisessa kehittämistyön yhteydessä jokainen opettaja pääsisi kokeilemaan videomateriaalin tuottamista ja Thinglink-alustan käyttöä. Tällä tavoin koko tutkinnonperusteista voitaisiin yhteistyössä kasata digitaalinen työkalu, jonka kautta opiskelijat voisivat tutustua tutkinnonperusteisiin ja heidän valmiutensa tehdä valintoja paranisivat. Työkalu auttaisi myös kielitaidon puutteesta kärsiviä maahanmuuttajaopiskelijoita.

Kaikista hius- ja kauneudenhoitoalan tutkinnonperusteiden opinnoista voitaisiin rakentaa ajan kanssa visuaalinen palvelu, jonka avulla opiskelija voi tutustua opintoihin ja sen kautta saada parannettua valmiuksiaan tehdä valintoja HOKS-laadintavaiheessa. Palvelunlinkki voitaisiin lähettää opiskelijalle samassa yhteydessä, kun hän saa tiedon opiskelupaikasta. Opiskelijalle voitaisiin antaa samalla **ennakkotehtävä tutustua eri opintoihin ja ohjeistaa häntä työkalun käyttöön**. Ennakkotehtävä olisi oltava tehtynä ennen HOKS-laadintakeskustelua elokuun alussa. Opiskelijalla olisi koko kesä aikaa tutustua tuleviin opintoihin ja niiden erilaisiin polkuihin ajasta tai paikasta riippumatta. Opiskelijan motivaatio on myös usein tässä vaiheessa korkealla ja ennakkotehtävä tulisi tehtyä. Pedagogista rakennetta ennakkotehtävälle voi suunnitella eri pedagogisten mallien avulla (Salmia & Michelson & Nuutila & Siivola & Venho 2013).

Kuvio 29. Thinglink-työkalun mahdollisuudet ja hyödyt.

Jatkokehittämissideana palvelu voitaisiin jalostaa omaksi digitaaliseksi käyttöliittymäksi mobiililaitteilla toimivaksi Appiksi, joka oli tutkimukseni alkuperäinen idea, ”OPSISTA HOKS”. Koska minulla ei ole koodaus osaamista Appin suunnittelun ja käytettävyyden testaukseen, niin toteutin ideani valmiilla Thinglink-alustalla, joka on yleisesti käytetty opetuslalla. Thinglink on visuaalinen ja toimiva sekä opiskelijan mielenkiintoa herättävä ja suosittu alusta opetuslalla.

7 Pohdinta

Tutkimukseen arviointiin kuuluu kaksi keskeistä käsitettä, **reliabiliteetti ja validiteetti**. **Reliabiliteetti eli luotettavuus osoittaa, missä määrin valittu mittari mittaa tutkittavaa ominaisuutta**. Se vastaa kysymykseen, kuinka luotettava ja pysyvä mittari on tai kuinka pysyviä ja johdonmukaisia mittaustulokset ovat? **Hyvä mittari antaa uudessa mittaustilanteessa saman tuloksen**. (Kananen 2015,112; Hirsjärvi ym. 2007) Uskon, että samat opiskelijat antaisivat uudessa mittauksessa samat vastaukset, mutta jos populaatio muuttuu, tutkimustulos myös muuttuu heidän kokemuksien mukaiseksi.

Olen tyytyväinen tutkimukseni mittareihin. Mittarit oli testattu testikäyttäjien avulla ennen tutkimusta ja kirjoitusvirheitä. Epäselviä kysymyksiä korjattiin testauksen jälkeen. Kysymykset ovat tarkoin mietittyjä ja ne on johdettu tutkimusongelmista ja taustalla olevista teorioista. **Validiteetilla tarkoitetaan mittarin pätevyyttä eli mittaako se sitä mitä on tarkoitettu mitata?** (Mäkinen 2006, 87; Hirsjärvi ym. 2007). Ymmärtääkö haastateltava lomakkeessa kysytyn, ja ovatko kysymykset yksiselitteisiä? Kaikki kysymykset ovat olleet

ymmärrettäviä ja niihin on vastattu hyvin. Yhtään kysymystä ei ole sivuutettu verkkokyselyssä ja se kertoo, että ne ovat olleet ymmärrettäviä. Yksi kysymys antoi kyllä ristiriitaisen vastauksen, mutta kun se oli kyselyn lopussa, niin siihen ei todennäköisesti jaksettu enää vastata. Myös tulosten analysointivaiheessa tuli käsitys, että kysymysten asettelussa oli onnistuttu.

Tutkimuksen luotettavuutta voin arvioida myös siten, että olen ollut **kriittinen lähteiden** valinnassa. Olen pyrkinyt etsimään vertaisarvioituja artikkeleja ja useita luotettavia arvostettavia kirjallisia lähteitä. Lähdeviitemerkinnät on tehty huolella ja aikaisempia tekijöitä kunnioittaen.

Olen kuvannut raportissa tekemiseni tarkasti. Kaikki tutkimusaineisto on edelleen tallessa. Aineiston analysoinnissa olen ollut huolellinen ja kirjoittaessa olen muistanut, että en saastuta tuloksia omilla mielipiteillä, vaikka kokemuksen puolesta niitä on paljon. Työskentelyssä olen ollut myös järkevä ja pitänyt työssäni taukoja, ettei väsymyksestä synny virheitä. Excel-taulukoiden tekemisessä olen ollut tarkka, ettei tiedonsiirrossa tapahdu virheitä. Tekemiseni olen perustellut hyvin. Olen tehnyt paljon visuaalisia kuvioita, jotka helpottavat raportin hahmottamista ja ne ovat yhtäpitävät tekstin kanssa.

Tutkimuksen eettisyys

Olen tutkinut tarkasti tutkimuksen eettisyyttä kirjoitustyöni aikana (Arene 2019). Tutkimuksen eettisyys sisältää monia tarkasteltavia asioita tutkimusprosessissa. Olli Mäkinen (2006) kirjassaan käsittelee aihetta laajasti. Tutkimus voi olla kyseenalainen, jos sen rahoittaa joku taho. Kun tutkitaan yrityksiä tai organisaatioita niin tutkijan tulee huolehtia, ettei hän levitä tutkivan kohteen liikesalaisuuksia. Tulokset voivat olla myös epämieluisia luettavaa organisaatiolle, sillä siinä voi löytyä epäkohtia tai toiminnasta kehitettäviä asioita. En saa palkkaa opinnäytetyön tekemisestä, kirjoitan asiat neutraalisti, niin kuin ne tulosten mukaan ovat.

Olen toiminut mielestäni eettisesti yhteistyöorganisaatiota kohtaan. Työ ei ollut tilaustyö vaan olen itse kysynyt mahdollisuutta toteuttaa sitä organisaatiossa. Olen pyrkinyt toimimaan mahdollisimman vähän henkilöstöä rasittaen. Työ on osaltani organisaatiolle lahja ja kiitos siitä, että olen saanut tehdä sen heidän apuaan käyttäen. Olen kysynyt organisaatiosta kirjallisen tutkimusluvan ja resurssin haastateltaville. Samoin olen varmistanut, että saan lähettää kyselyn Wilman kautta ja että sen voi lähettää myös alle 18-vuotiaille. Haastatteluihin ja verkkokyselyyn osallistuminen on ollut vapaaehtoista ja haastatteluun osallistuvat ovat allekirjoituksellaan hyväksyneet informaation käytön tutkimusaineistona. Kysymyksiä ei ole esitetty johdattelevasti ja tutkimusympäristö on suunniteltu kaikille vastaajille samanlaisiksi, joten olosuhteet eivät vaikuta reliabiliteettiin. (Mäkinen 2006.) Kaikki dokumentit luvista ovat olemassa edellä kysytyistä asioista.

Kehittämistyön tekijänä olen selvittänyt tutkittaville, kuinka hankittu tieto säilytetään, kuka pääsee siihen käsiksi ja miten sitä hyödynnetään jatkossa. Tutkimustieto hävitetään, kun opinnäytetyö on tarkastettu. Vastuullisena kehittämistyön tekijänä olen informoinut tutkittavia antamalla heille tutkijan nimen ja yhteystiedot mahdollisia jälkepäin nousseita kysymyksiä varten. Kehittämistyön tekijänä olen huomionnut roolien suhteet, etteivät tutkittavat joudu epäedulliseen tilanteeseen, jos he eivät halua osallistua tutkimukseen. (Mäkinen 2006.) Olen lähettänyt raporttiluonnoksen kommentoitavaksi niille henkilöille, jotka ovat olleet mukana kehittämistyössä sekä tutkimusluvan antavalle rehtorille että alan koulutuspäällikölle. Olen antanut heille mahdollisuuden kommentoida raporttia ja olen valmistautunut korjaamaan asiavirheitä, jotka koskevat esimerkiksi organisaation tunnuslukuja tai prosesseja. Organisaation strategia on kaikkien luettavissa verkossa ja sisäisessä intra verkossa olevat asiat pidetään julkistettavassa raportissa salattuna, jos niihin ei ole saanut organisaatiosta lupaa. Tarvittaessa koko yhteistyöyrittäjä voidaan tehdä raportissa anonyymiksi.

Koronavirusepidemia on mullistanut koulutusorganisaation arjen. Olin pyytänyt organisaation rehtorilta, koulutuspäälliköltä ja tutkimukseen osallistuneilta sähköpostin kautta kommentteja työstä, mutta tässä poikkeustilassa sitä ei ole ehditty kommentoimaan. Minulle työn tekeminen ja opiskelun eteneminen on kuitenkin tärkeä asia. Keskustelin ohjaajan kanssa ja päätin, että koska en ole saanut organisaatiosta ”kuittausta tai hyväksyntää” työstä, niin päätän olla julkaisematta organisaation nimeä raportissa. Toinen syy tutkimuksen anonymisointiin on se, että teemahaastattelussa opettajia oli niin pieni määrä, että heidän mielipiteensä on hyvä suojata. Näistä syistä koko organisaatio on kuvattu anonyymisti ja tutkittavien yksityisyys on näin suojattu.

Minulla oli heti alussa selvää, että haluan tehdä työni koulutuksen alalle, sillä olen pitkän linjan ammatinopettaja. Kirjoittamisen aloittaminen on ollut helppoa, mutta tekstiä on pitänyt lukea, lyhentää, yhdistää ja liimata useita kertoja viikkojen ajan. Lähdeviitteiden kanssa olin tarkka alusta asti, joten kaikki lähteet olivat luettelossa alusta alkaen ja niitä on sieltä helppo poistaa. Raportin tekemisessä olen oppinut valtavasti hyödyntämään Excel- ja Power Point-ohjelmia ja visuaalisena ihmisenä olen tehnyt paljon erilaisia kuvioita. Olen hyvin iloinen kaikesta oppimisestani, sillä tiedän näiden taitojen olevan tarpeellisia opettajan työssä tai muissa kehittämistehtävissä.

Viime metreillä minulla syntyi ajatus, että minun pitäisi kirjoittaa digitaalisuuden lisäksi jotakin myös **visuaalisuudesta**, mutta en enää lähde laajentamaan viitekehystäni. Visuaalisuus tulee työssäni esille useiden kuvioiden avulla. Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa ja liikkuva kuva ja ääni sekä teksti yhdistettynä vielä enemmän. Väritys raportissani on johdonmukainen. Amatit on kuvattu selkeästi samoilla värikoodeilla läpi työn. Olen

hyödyntänyt myös liikennevalojen tuttuja värikoodeja **vihreä** = positiivinen ja **punainen** = negatiivinen huomioväri. Aikuisia ja nuoria kuvatessani keksin yhdistää nuoret ”keltanokat” ja seesteisyyttä kuvaavan sinisen aikuisiin. Harmaa kuvaa peruskalliota tai keskeneräisyyttä. Työelämä vihreää niittyä, jonne on hyvä tavoitella pääsevänsä. Värit ovat minulle tärkeä asia ja käytän niitä hiusten leikkauksien leikkausrakenteiden opetuksessa hyödyksi.

Yhteistyö koulutusorganisaation kanssa on ollut pinnallista. Yhteistyön olen pyrkinyt hoitamaan niin vähällä kuormituksella, kun se vain on ollut mahdollista. Loppumetreillä koronaviruspandemia laittoi suunnitelmani sekaisin, joten jouduin muuttamaan suunnitelmiani työn työkalun tekemisestä ja työn esittelemistä työyhteisöön. Koronaviruspandemia sotki myös suunnitelmiani työkalun tekemisessä. Työelämän kanssa sovittu osuus peruuntui, koska parturialan liiketoimintaa on jouduttu sopeuttamaan rajusti. Olen korvannut nämä puutteet lisäämällä Thinglink-pohjaan enemmän muita tekemiäni partakäsittelyjä käsitteleviä videoita. Opettajan osuuden tein myös itse, vaikka toiveeni oli yhteistoiminnallisuus. Opiskelijan osuudenkin jouduin ”näyttelemään itse.”

Opinnäytetyön prosessi sujui aika nopeasti reilussa viidessä kuukaudessa. Kirjallisuutta kävin läpi valtavasti ja löysin monia mielenkiintoisia asioita, joihin olisin halunnut tutustua ja joihin palaan myöhemmin. Tulokset ja tuotos tuntuvat valtavaan työmäärään nähden pieneltä, mutta ymmärrän, että tarkoitukseni on ollut oppia tekemään kehittämistyötä. Yhteistyöhön pääseminen koulutusorganisaation kanssa voi olla haasteellista, jos siihen ei ole työyhteisössä henkilökohtaista motiivia tai se ei kuulu työtehtäviin. Tutkimuksen tekeminen sai minua tarkastelemaan myös omaa toimintaani ja tapaani tuoda asioita esille sekä ylemmän ammattikorkeakouluopintojeni aiheuttamia tuntemuksia hius- ja kauneudenhoitoalan yhteisöissä, jossa YAMK-tutkinto on harvinaista. Mietin eettisyyttä syvällisesti niin tutkimuksessani kuin elämässä ja työelämässä yleensäkin. Opinäytetyön tekeminen on ollut minulle hyvin mieluinen, mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Olen tyytyväinen tekemääni työhön ja siihen, että olen säilyttänyt tekemisessäni mielenkiinnon loppuun asti ja jaksanut vielä viimeistellä työtä arvioinnin jälkeenkin.

Lähteet

- Aarnos, E. & Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Allen, S. 2009, An empirical study of the components of value co-creation, Carleton University (Canada).
- Epstein. 2014. Cognitive-Experiential Theory. Oxford University Press, USA.
- Forsberg, S., Koivisto, M. & Säynäjäkangas, J. 2019. Palvelumuotoilun bisneskirja. Alma Talent.
- Gertd, B. & Eskelinen, S. 2018. Digiajan asiakaskokemus, oppia kansainvälisiltä huipuilta. Helsinki. Alma Talent.
- Gersch, M., Hewing, M. & Schöler, B. 2011, "Business Process Blueprinting - an enhanced view on process performance", Business Process Management Journal, 17, (5) 732-747.
- Grönroos, C. & Tillman, M. 2015. Palvelujen johtaminen ja markkinointi. 5. painos. Helsinki: Talentum.
- Grönroos, C. & Voima, P. 2013, "Critical service logic: making sense of value creation and co-creation", Journal of the Academy of Marketing Science, 41, (2)133-150
- Halinen, I., Nilivaara, P., Hotulainen, R., Kauppinen, E., Raami, A. & Vainikainen, M. 2016. Ajattelun taidot ja oppiminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Heinonen, K., Strandvik, T. & Voima, P. 2013. Customer dominant value formation in service. European Business Review, 25 (2) 104-123. doi:10.1108/09555341311302639
- Helkkula, A., Kelleher, C. & Pihlström, M. 2012. Characterizing Value as an Experience: Implications for Service Researchers and Managers. Journal of Service Research, 15, (1) pp. 59-75. doi:10.1177/1094670511426897
- Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2015. Yhdessä oppiminen: Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Edita.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. laitos. Helsinki: Tammi. Koivisto, M., Säynäkangas, J. & Forsberg, S. 2019. Palvelumuotoilun bisneskirja. Helsinki. Alma Talent.
- Kalliala, E. & Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media opetuksessa. 2. uudistettu p. [Helsinki]: Finn Lectura.
- Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas: Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. [Jyväskylä]: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. & Makkonen, T. 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä: Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu: jakaja: Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto.

Karvanen, P., . . . Leppisaari, I. 2009. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulu Verkon varassa: Opetuksen pedagoginen kehittäminen verkkoympäristöissä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kilja, P. 2018. Opintojen henkilökohtaistaminen aikuisoppijoiden kokemana: Eksistentiaalis-fenomenologinen tutkimus näyttötutkintomestarikoulutuksen kontekstissa. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Koivisto, M., Säynäjäkangas, J. & Forsberg, S. 2019. Palvelumuotoilun bisneskirja. [Helsinki]: Alma Talent.

Kotler, P., Kartajaya, H. & Setiawan, I. 2010. Marketing 3.0: From products to customers to the human spirit. Hoboken (NJ): John Wiley & Sons.

Kotler, P. H. K. 2011. Markkinointi 3.0: Tuotteista asiakkaisiin ja ihmiskeskeisyyteen.

Krokkfors, L., Kangas, M. & Kopisto, K. 2014. Oppiminen pelissä: Pelit, pelillisuus ja leikkisyys opetuksessa. Tampere: Vastapaino.

Lahtinen, M. & Lankinen, T. 2020. Koulutuksen lainsäädäntö käytännössä. 11. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma.

Laukia, J., Isacsson, A., Mäki, K., Teräs, M., Isacsson, A., Laukia, J., . . . Söderström, P. 2015. Katu-uskottava ammatillinen koulutus: Uusia ratkaisuja oppimiseen. [Helsinki]: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.

Lehtonen, T. 2016. Ei enää koskaan yksin: Teen ja opin tiimissä. [Vaajakoski]: [Coaching Village Oy].

Lipponen, P., Rönholm, A. 2016. Pulpetista tablettiin: Suomalainen koulu edelläkävijäksi maailman muutoksessa. Helsinki: KAKS - Kunnallisan kehittämissätiö.

Lecklin, O. 2006. Laatu yrityksen menestystekijänä. 5., uud. p. Helsinki: Talentum.

Lehtonen, T. 2016. Ei enää koskaan yksin: Teen ja opin tiimissä. [Vaajakoski]: [Coaching Village Oy].

Lusch, R. F. & Vargo, S. L. 2014. Service-dominant logic: Premises, perspectives, possibilities. Cambridge: Cambridge University Press.

Matikainen, J. & Pasanen, H. 2003. Oppimisen ohjaus verkossa. Helsinki: Palmenia.

Miettinen, S. & Valtonen, A. 2013. Service design with theory: Discussions on change, value and methods. 2. rev. ed. [Rovaniemi]: Lapland University Press.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Mäkitalo, E., Wallinheimo, K. & Wallinheimo, K. 2012. Virtuaaliset ympäristöt: Innostava oppiminen, tehokas koulutus. Helsinki: Talentum.

- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki. WSOYpro.
- Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. 2004. Ohjaus ammattina ja tieteenalana: 3, Ohjaustyön välineet. Jyväskylä: PS-kustannus c2004.
- Pekkari, M. 2009. Tavoitteellinen ohjauskeskustelu. Helsinki: Tammi.
- Piha, K. & Poussa, L. 2012. Dialogi paremman työelämän puolesta. Helsinki. Talentum Media.
- Puolimatka, T. 2002. Opetuksen teoria: Konstruktivismista realismiin. Helsinki: Tammi : [Kirjayhtymä].
- Pönkä, H., Impiö, N., Vallivaara, V., Järvelä, S., Kuure, L., Liikanen, E., . . . Laru, J. 2012. Sosiaalisen median opetuskäyttö: Oppimisen teoriaa ja kokemuksia DevelOPE-hankkeesta. Oulu: Oulun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.
- Repo, I. & Nuutinen, T. 2003. Viestintätaito: Opas aikuisopiskelun ja työelämän vuorovaikutustilanteisiin. Helsingissä: Otava.
- Rikala, J. 2016. Mobiilioppimaan: Mobiiliteknologian hyödyntäminen opetuksessa. Helsinki: BoDTM - Books on Demand.
- Rogers, D. L. 2016. The digital transformation playbook: Rethink your business for the digital age. New York: Columbia Business School Publishing.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro.
- Savolainen, H., Vilkkö, R., Vähäkylä, L., Aro, M., Iiskala, T., Kinnunen, R., . . . Yli-Panula, E. 2017. Oppimisen tulevaisuus. [Helsinki]: Gaudeamus.
- Syrjäläinen, E., Eronen, A. & Värri, V. 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. [Tampere]: Tampere University Press.
- Toivola, M., Humaloja, M. & Peura, P. 2017. Flipped learning: Käänteinen oppiminen. 1. painos. Helsinki: Edita.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uud. laitos. Helsinki: Tammi.
- Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino
- Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. 3. uud. p. Porvoo ; Helsinki: WSOY.
- Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen.
- Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas: Yhteistyössä kohti toimijuutta. [Helsinki]: Gaudeamus.
- Väljärvi, J., Mannonen, J., Huttunen, O., Ojanen, H., Koskelo, W. & Mendoza Hayward, A. 2018. Maailma muuttuu - muuttuuko koulukin? Jyväskylä: Docendo.
- Wanner, T. & Palmer, E. 2015. Personalising learning: Exploring student and teacher perceptions about flexible learning and assessment in a flipped university course. Computers & Education, 88, 354-369. doi:10.1016/j.compedu.2015.07.008

Sähköiset

- Alasoini, T. 2019. Työelämä 2020 WORK UP! Tulevaisuuden työ. Tekoäly ja etiikka. Työterveyslaitos. TEM oppaat ja muut julkaisut 3/2019. Viitattu 2.1.2020.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161299/TEM_oppaat_3_2018_WorkUp_Tulevaisuuden_tyo_22012019_Web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Arene ry.2019. Viitattu 10.3.2020
<http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTIST%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Guo, P., Kim, J. & Rubin, R. 2014. How Video Production Affects Student Engagement: An Empirical Study of MOOC Videos. Viitattu 10.3.2020. <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=2566239>
- Juujärvi, S., Sinervo, T. & Nummela, O. 2019 Sote uudistuu, uudistuuko koulutus? AMK-lehti/UAS Journal 1. Viitattu 14.3.2020.
<https://uasjournal.fi/1-2019/sote-uudistuu-uudistuuko-koulutus/#1458134585005-b3f22396->
- Jyrämä, A. & Mattelmäki, T. 2015. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Muotoilun laitos, Palvelumuotoilu saapuu verkostojen kaupunkiin: Verkosto- ja muotoilunäkökulmia kaupungin palvelujen kehittämiseen. Helsinki: Aalto-yliopisto. Viitattu 12.3.2020.
<https://aalto.fi/bitstream/handle/123456789/15106/isbn9789526060606.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Koramo, M. Brauer, S., Jauhola, L. 2018. Digitalisaatio ammatillisissa oppilaitoksissa. Raportit ja selvitykset 2018:9. Opetushallitus. Viitattu 3.1.2020.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/191033_digitalisaatio_ammattillisessa_koulutuksessa.pdf
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Viitattu 1.12.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2017/20170531>
- Laurea 2019. Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ohje. Viitattu 12.3.2020.
https://laurea.sharepoint.com/sites/linkfi/Dokumentit/YAMK_ONT_%20ohje_14-5-2019.pdf
- Leveälähti, S. Nieminen J., Nyyssölä, K. Suominen, K. Kotipilvi S. (toim.) 2019. Osaamisrakenteen 2035. Alakohtaiset tulevaisuuden osaamistarpeet ja koulutuksen kehittämishaasteet-Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia. Viitattu 3.1.2020.
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/osaamisrakente-2035>
- Opetushallitus. viitattu 12.4.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintorakenne>
- Opetushallitus. 2015a. ECVET-toimeenpano ammatillisissa koulutuksissa. Oppaat ja käsikirjat 2015:13. viitattu 20.3.2020.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/171613_ecvetin_toimeenpano_ammattillisessa_koulutuksessa.pdf
- Opetushallitus. 2015b. Osaamisperusteisuus todeksi. Askelmerkkejä koulutuksen järjestäjille. Tutke 2- toimeenpanon tukimateriaali. viitattu 12.2.2020.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/170260_osaamisperusteisuus_todeksi_askelmerkkeja_koulutuksen_jarjestajille_2015.pdf

Opetushallitus. 2018. Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. viitattu 26.11.2019.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/kooste/6728280>

Opetushallitus. 2019. Taivassalo, M. Uudistuvat oppimisympäristöt ja digitaaliset ratkaisut oppimisen tukena- esimerkkejä erilaisista oppimisympäristöistä ja -ratkaisuista. Zoomin alueellinen koulutus Turku 10.9.2019. Viitattu 14.3.2020.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/uudistuvat_oppimisymparistot_minna_taivassalo.pdf

Opetushallitus 2018. Henkilökohtaistamisen toimintamallin kuvaukset. Viitattu 10.1.2020.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/6089098>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman tietosisältö 6.2.2018.
<https://minedu.fi/documents/1410845/5984873/HOKSin+tietosisältö+ja+käsitteistö+6.2.2018.pdf/882ace03-7f08-48c0-afac-74d0b3097327/HOKSin+tietosisältö+ja+käsitteistö+6.2.2018.pdf.pdf>
<https://minedu.fi/documents/1410845/5984873/HOKSin+tietosisältö+ja+käsitteistö+6.2.2018.pdf/882ace03-7f08-48c0-afac-74d0b3097327/HOKSin+tietosisältö+ja+käsitteistö+6.2.2018.pdf.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta opetus- ja kulttuuriministeriön annetun asetuksen liitteiden muuttamisesta. Viitattu 20.3.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181086>

Ramstad, E., Hasu, M. 2019. Työelämä 2020 WORK UP! Tulevaisuuden työ. Älykkäät palvelut ja työntekijöiden rooli niiden kehittämisessä. Työterveyslaitos. TEM oppaat ja muut julkaisut 3/ 2019. Viitattu 2.1.2020.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161299/TEM_oppaat_3_2018_WorKUp_Tulevaisuuden_tyo_22012019_Web.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Salmia, J., Michelson, A., Nuuttila, J., Siivola, L. & Venho, P. 2013. Mobiiliopas 2: Mobiililla - luonnollisesti! Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.4.2020
<https://www.theseus.fi/handle/10024/69450>

Sivistystoimen työkalupakki palvelumuotoiluun. Viitattu 1.12.2019.
https://designresearch.aalto.fi/groups/encore/wp-content/uploads/2013/11/Sivistystoimen_tyokalupakki_palvelumuotoiluun2.pdf

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta. Viitattu 14.3.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170673>

Wanner, T. & Palmer, E. 2015. Personalising learning: Exploring student and teacher perceptions about flexible learning and assessment in a flipped university course. *Computers & Education*, 88, pp. 354-369. doi:10.1016/j.compedu.2015.07.008. Viitattu 12.2.2020.
<https://doi-org.nelli.laurea.fi/10.1016/j.compedu.2015.07.008>

Muut

Organisaatio X. Koulutuspäällikön haastattelu/ tiedoksianto. 17.1.2020. Osaamisolavallinnat.

Organisaatio X. Suunnittelupäällikön kanssa puhelinkeskustelu. 17.1.2020 HOKS-prosessinohjausmateriaali saanti intrasta. HOKS-mentori koulutukseen osallistuminen.

Organisaatio X. Intra. Uraohjauksen polku. Hius- ja kauneudenhoitoalan opintojen tarjotin lukuvuosille 2018- 2019, 2019- 2020 ja 2020-2021. Wilma- ohje opettajille. HOKS-koontilomake.

LIITE 1

Koulutuspäällikölle tehdyt kysymykset. Perustietojen hankintaa. Haastattelu pidetty 17.1.2020

1. Missä vaiheessa hius- ja kauneudenhoitoalan opiskelijat valitsevat osaamisalan oppilaitoksessanne?
2. Tarjotaanko oppilaitoksessanne kaikkia ePerusteissa olevia valinnaisia opintoja?
3. Tehdäänkö ryhmille valmiita suunnitelmia/polkuja opinnoista ja voiko opintoja valita vapaasti ”polutetuista” suunnitelmista poiketen? voiko esim. kampaajan osaamisalaa opiskeleva opiskella jalka- ja käsihoitopalvelut?
4. Mikä on suurin haaste valinnaisuuden toteuttamiselle?

LIITE 2

TEEMAHAASTATELUN KYSYMYKSET HIUS-KAUNEUSALAN OPETTAJILLE**TEEMA 1. HOKS-LAADINNAN KOULUTUS TAI PEREHDYTYS**

- a) Millaisen koulutuksen tai perehdytyksen olet saanut HOKS:n tekoon?
- *kenelle kaikille koulutusta on annettu?*
 - *onko se ollut mielestäsi riittävää?*
- b) Miten ja missä vaiheessa uusille opiskelijoille avataan tutkinnonperusteet/ePerusteet?
- *avataanko koko ePerusteet vai TOTSUn polut tai vain tarjottavat opinnot?*
 - *kuka tai ketkä tekevät, miten tekevät?*

TEEMA 2. VALINNAISUUS JA OPISKELIJAN VALMIUDET VALITA

- c) Missä vaiheessa opiskelijat tekevät osaamisalavalinnan?
- *millaisia kriteereitä valintoihin?*
 - *mitä ePerusteiden opintoja oppilaitoksessa tarjotaan? Osaamisalat? Valinnaiset opinnot?*
 - *Onko oppilaitoksessanne tarjolla paikallisiin ammattitaito vaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia?*
- d) Toteutuuko mielestäsi oppilaitoksessa opiskelijan aito valinnaisuus?
- *Ovatko opinnot avoinna yli osaamisalojen? Perinteinen hius/kauneus jako? mikä on esteenä?*
- e) Millaiset valmiudet mielestäsi opiskelijalla on tehdä valintoja HOKS-laadintavaiheessa?

TEEMA 3. HOKSLAADINTA PROSESSI

- *Missä vaiheessa opiskelijalle tehdään HOKS? määräaika, resurssi.*
- *Kuka tekee ja miten tehdään? Ammatilliset/YTOT?*
- *mitä asioita konkreettisesti laadintavaiheessa käydään läpi?*
- *missä vaiheessa valinnaisuudet tulevat ”tarjottimelle?”*

TEEMA 5. HAASTEET

Mitkä asiat ole kokenut HOKS:n tekemisessä haasteellisena?

TEEMA 6. KEHITTÄMISIDEAT

Mitä kehittämissideoita tai toiveita sinulla olisi HOKS-laadintaan?

LIITE 3

Linkki opiskelijoiden verkkokyselyyn.

[h2S68f](https://forms.office.com/Pages/ShareFormPage.aspx?id=1-m58GaNfKucHGSHxHligPxr5V-N2lxOvODt6hUmlFxFxUQII0STRYMko4T0ZVUzFBNIo2MUQ3MENJMS4u&sharetoken=iYta76NYlTD2oS<h2>S68f)

Taulukot

Taulukko 1. Keskeisimmät ammatillisen koulutuksen laki- ja asetusmuutokset.....	8
---	---

Kuviot

Kuvio 1. Ammatillisen koulutusjärjestelmän toimijat Suomessa.....	10
Kuvio 2. Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnon tutkintonimikkeet.....	11
Kuvio 3. Hius- ja kauneudenhoitoalan pakollisten ja valinnaisten opintojen tarjotin	12
Kuvio 4. Henkilökohtaistamisprosessi kulkee läpi koulutuksen	13
Kuvio 5. Koulutusorganisaatiot tuottavat hyvän ohjauksen ja mielekkäiden oppimisympäristöjen avulla hyviä oppimistuloksia.	19
Kuvio 6. Koulutuspalvelut ovat yhteiskunnan investointia tulevaisuuteen koulutuksen avulla.	20
Kuvio 7. Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteet, menetelmät ja hankittava informaatio	29
Kuvio 8. Kehittämistutkimuksen menetelmät, vaiheet ja aikataulu	30
Kuvio 9. HOKS-laadintavaiheen palvelutuokion toimijat ja tehtävät.	43
Kuvio 10. HOKS-laadintavaiheen haasteet sanapilvenä	46
Kuvio 11. Opettajien kehittämisideat visuaalisena sanapilvenä.	47
Kuvio 12. Verkkokyselyyn vastanneiden opiskelijoiden ikäjakauma.....	49
Kuvio 13. Tutkinnonperusteiden avaamisen menetelmien kysymykset ja vastaukset opiskelijoille	49
Kuvio 14. Opiskelijoiden kokemukset osaamisalan valinnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä	50
Kuvio 15. Vastaukset osaamisalan valintaan vaikuttavista asioista	51
Kuvio 16. Opiskelijoiden ovat valmiudet valita kouluarvosanoina.....	52
Kuvio 17. Opiskelijoiden kokemukset valinnaisuuksien toteutumisesta	52
Kuvio 18. Kokemukset HOKS-laadintakeskustelusta	53
Kuvio 19. Vastausten jakautuminen HOKS-laadinnan hyödyistä (arvosta).....	54
Kuvio 20. Opiskelijoiden näkemykset erilaisista oppimisympäristöistä	56

Kuvio 21. Opiskelijoiden mielipiteiden jakautuminen itsenäisen ja yhteisöllisen oppimisen välillä	57
Kuvio 22. Nuorten ja aikuisten arviot omista valmiuksistaan tehdä valintoja lukumääränä ..	58
Kuvio 23. Opiskelijoiden omat arvosanat omista valmiuksista tehdä valintoja ikäryhmittäin .	59
Kuvio 24. Aikuisten ja nuorten kokemukset HOKS-laadinnan hyödyistä luokiteltuna	59
Kuvio 25. HOKS- laadinnan ongelmakohdat sijoitettuna prosessikaavioon	63
Kuvio 26. Visuaalisen työkalun edut.....	64
Kuvio 27. Hius- ja kauneudenhoitoalan ammatilliset opinnot ja Thinglink-malli parturipalvelujen opinnoista	65
Kuvio 28. Thinglink-alustan tagien sisällöt	66
Kuvio 29. Thinglink-työkalun mahdollisuudet ja hyödyt.	68